

Nd.

462. Frumvarp til laga

[245. mál]

um verðlag samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti.

(Lagt fyrir Alþingi á 99. löggjafarþingi 1977—78).

I. KAFLI

Markmið og gildisvið laganna.

1. gr.

Lög þessi hafa það markmið að vinna að hagkvæmri nýtingu framleiðsluáttá þjóðfélagsins og sanngjarnri skiptingu þjóðartekna með því að

- a. vinna gegn ósanngjörnu verði og viðskiptaháttum,
- b. vinna gegn óréttmætum viðskipta- og samkeppnisháttum svo og samkeppnishömlum, sem hafa í för með sér skaðlegar afleiðingar fyrir neytendur, atvinnurekendur eða þjóðfélagið í heild.

2. gr.

Lög þessi taka til hvers konar atvinnustarfsemi, svo sem framleiðslu, verslunar, þjónustu o. s. frv., án tillits til þess, hvort hún er rekin af einstaklingum, félögum, opinberum aðilum eða öðrum.

Lögin taka ekki til launa og starfskjara fyrir vinnu í annarra þjónustu né til húsaleigu. Ákvæði laga þessara um verðlag og samkeppnishömlur ná hvorki til útflutnings né til verðlagningar, sem ákveðin er með sérstökum lögum.

II. KAFLI

Stjórnisýsla.

3. gr.

Framkvæmd þessara laga skal vera í höndum verðlagsráðs, samkeppnisnefndar og verðlagsstofnunar.

Í verðlagsráði eru sjö menn. Viðskiptaráðherra skipar formann ráðsins án tilnefningar og auk þess fjóra menn, tvo eftir tilnefningu samtaka atvinnurekenda og tvo eftir tilnefningu samtaka launþega.

Hæstiréttur Íslands skipar tvo menn í verðlagsráð. Skulu þeir vera óháðir fyrirtækjum og samtökum þeirra, sem lög þessi taka til, og hafa þekkingu á viðskipta- og neytendamálum og kunnáttu í lögfræði eða hagfræði.

Varamenn skulu skipaðir á sama hátt og um getur í 2. mgr. greinar þessarar. Ráðið er skipað til fjögurra ára í senn.

Nú notar einhver aðili ekki rétt sinn til tilnefningar og skal viðskiptaráðherra þá skipa í þess stað án tilnefningar.

4. gr.

Verðlagsráð getur fjallað um öll þau mál, sem lög þessi taka til. Ákvörðunarvald í málum samkvæmt IV. kafla og 26. og 27. gr., sbr. 38. gr., V. kafla laga þessara er í höndum samkeppnisnefndar, sem í eiga sæti formaður verðlagsráðs og þeir tveir verðlagsráðsmenn, sem Hæstiréttur skipar. Ákvörðunarvald í öðrum málum er í höndum verðlagsráðs. Verðlagsráð getur að meira eða minna leyti falið verðlagsstofnun ákvörðunarvald sitt.

Enginn maður í verðlagsráði má taka þátt í úrlausn máls, sem beinlínis varðar fyrirtæki, þar sem hann hefur persónulegra hagsmuna að gæta. Ráðið úrskurðar, hvort ráðsmaður sé vanhæfur til þess að taka þátt í meðferð máls.

Verðlagsráð getur ákveðið, að aðilar, sem fara með verðákvarðanir samkvæmt sérstökum lögum, sbr. 2. málgr. 2. gr., tilkynni því verðákvarðanir sínar.

5. gr.

Verðlagsstofnun annast dagleg störf verðlagsráðs. Viðskiptaráðherra skipar verðlagsstjóra, sem veitir stofnuninni forstöðu. Verðlagsstjóri eða staðgengill hans skal sitja fundi verðlagsráðs án atkvæðisréttar.

Verðlagsstofnun getur kvatt til sérstaka kunnáttumenn að svo miklu leyti, sem það þykir nauðsynlegt.

Starfsmenn verðlagsstofnunar mega eigi hafa hagsmuna að gæta í þeim málum, sem stofnunin fjallar um. Sama gildir um þá sérstöku kunnáttumenn, sem stofnunin kallar til, í þeim málum, sem þeir fjalla um.

Við verðlagsstofnun skal starfa sérstök deild, neytendamáladeild, er annast framkvæmd V. kafla laga þessara.

6. gr.

Verðlagsstofnun getur krafist allra upplýsinga, sem nauðsynlegar eru vegna starfsemi sinnar og kvatt á sinn fund menn til munnlegrar skýrslugjafar. Ennfremur hefur verðlagsstofnun rétt til að kanna reikninga og bókhald svo og að framkvæma á starfsstað nauðsynlegar athuganir.

Verðlagsstofnun getur í starfi sínu krafist skýrslna frá öðrum stjórnvöldum, þ. á m. frá skattyfirvöldum svo og tollyfirvöldum. Önnur stjórnvöld eru eigi háð venjulegri þagnarskyldu gagnvart verðlagsstofnun.

7. gr.

Við lausn efnahagsmála er ríkisstjórninni heimilt að beita þeim aðgerðum, er greinir í 3. tölulið 3. málgr. 8. gr. laga þessara, sem þætti í þeirri lausn. Skal ríkisstjórnin áður leita álits verðlagsráðs um slíkar aðgerðir. Jafnframt getur ríkisstjórnin þá falið verðlagsstofnuninni að annast nauðsynlegt eftirlit með ákvörðunum sínum.

III. KAFLI Verðákvarðanir.

8. gr.

Þegar samkeppni er nægileg til þess að tryggja æskilega verðmyndun og sanngjarnt verðlag skal verðlagning vera frjáls. Nú hefur verðlagning verið gefin frjáls og getur verðlagsstofnun þá skyldað hlutaðeigandi aðila til að tilkynna stofnuninni verðhækkanir.

Reynist samkeppni takmörkuð, eins og nánar er tilgreint í IV. kafla, eða samkeppni er ekki nægileg til að tryggja sanngjarnt verðlag eða horfur eru á ósanngjarnti þróun verðlags og álagningar, getur verðlagsráð ákveðið eftirtaldar aðgerðir til að ná því takmarki, sem getur í 1. gr.:

1. Hámarksverð og hámarksálagningu.
2. Gerð verðútreikninga eftir nánar ákveðnum reglum.
3. Verðstöðvun í allt að sex mánuði í senn.
4. Aðrar reglur um verðlagningu og viðskiptakjör, sem verðlagsráð telur nauðsynlegar hverju sinni.

9. gr.

Sala milli heildverslana innbyrðis og smásöluverslana innbyrðis (keðjuverslun) er bönnuð, nema slík verslun sé gerð án álagningar eða með sanngjarnri álagningu að mati verðlagsráðs.

10. gr.

Þegar ákvæði eru sett samkvæmt 8. gr., skal áður að því gætt, hvort önnur tiltæk ráð henti betur gagnvart þeim samkeppnishömlum, sem um er fjallað, sbr. 13. og 19. gr.

Ákvæði samkvæmt 1. og 2. lið 3. mgr. 8. gr. skulu í tilvikum, sem eigi falla undir IV. kafla, gilda takmarkað tímabil í senn, eftir því sem kostur er.

11. gr.

Verðlagsstofnun getur í samráði við fyrirtæki eða samtök þeirra sett reglur um verðjöfnun í því skyni að tryggja stöðugt verð. Reglur þessar skulu lagðar fyrir verðlagsráð til staðfestingar.

12. gr.

Verðákvæðanir samkvæmt 8. gr. skulu miðaðar við afkomu fyrirtækja, sem rekin eru á tæknilega og fjárhagslega hagkvæman hátt og nýta eðlilega afkastagetu.

Verð og álagningu má ekki ákvarða lægri en svo, að fyrirtæki þeirrar tegundar, er í 1. mgr. getur, fái greiddan nauðsynlegan kostnað við innkaup eða endurinnkaup vöru, framleiðslu, aðflutning, sölu, flutning ásamt afskriftum, svo og sanngjarnan, hreinan hagnað, þegar tekið er tillit til áhættunnar við framleiðslu vörunnar og sölu.

13. gr.

Verðlagsstofnun skal í því skyni að örva verðskyn neytenda efla verðsamkeppni og til að tryggja sanngjarna verðlagsþróun, rannsaka verð og álagningarhætti á einstökum vörum og vöruflokkum og birta greinargerðir og fréttatilkynningar þar um.

IV. KAFLI

Markaðsráðandi fyrirtæki og samkeppnishömlur.

14. gr.

Í því skyni að stuðla að þeim markmiðum, sem greinir í 1. gr., hefur verðlagsstofnun eftirlit með fyrirtækjum, sem eru ráðandi á markaðnum, og ákvörðunum, sem þau hafa tekið um samkeppnishömlur. Eftirlitið tekur og til samninga og samþykktu um samkeppnishömlur.

Tilkynna skal til verðlagsstofnunar, samkvæmt kröfu samkeppnisnefndar, sbr. 4. gr., markaðsráðandi fyrirtæki og ákvarðanir, sem þau hafa tekið um samkeppnishömlur. Í tilkynningu skulu koma fram upplýsingar um helstu eigendur fyrirtækisins, hvaða vörur eða þjónustu fyrirtækið framleiðir eða selur, svo og verðákvæðanir fyrirtækisins, viðskiptaskilmála og ákvarðanir um samkeppnishömlur.

Samninga og samþykktir um samkeppnishömlur, er varða framleiðslu, sölu eða flutninga skal tilkynna verðlagsstofnun eftir kröfu samkeppnisnefndar. Samningar, samþykktir og annað samráð milli fyrirtækja um verð og álagningu er þó óheimilt, sbr. 21.—23. gr.

Í tilkynningu skal greina samninginn eða samþykktina orðrétt, nöfn og heimilisföng á þeim fyrirtækjum, sem samningurinn eða samþykktin nær til, svo og verð, afslátt, aðra viðskiptaskilmála og samkeppnishömlur, sem kveðið er á um í samningnum eða samþykktinni.

Breytingar á því, sem tilkynnt hefur verið, skal tilkynna, áður en þær ganga í gildi.

15. gr.

Samningar og samþykktir, sem tilkynningarskyldar eru, sbr. 3. mgr. 14. gr., eru ógildar og njóta ekki verndar fyrir dómstólum, nema tilkynningarskyldu hafi verið fullnægt.

16. gr.

Verðlagsstofnun heldur skrá yfir tilkynningar, sem henni berast samkvæmt ákvæðum 14. gr. og skal sjá um, að tilkynningar, ásamt fylgiskjölum, séu aðgengilegar öllum þeim, sem óska að kynna sér þær.

Samkeppnisnefnd getur ákveðið, að farið sé með tilkynningar og fylgiskjöl að öllu eða nokkru leyti sem trúnaðarmál og gerir verðlagsstjóri nauðsynlegar ráðstafanir, til að þeirri ákvörðun sé framfylgt.

17. gr.

Nánari ákvæði um tilkynningarskyldu og gögn þau, sem fylgja skulu tilkynningu, fresti til tilkynningar, samkvæmt 14. gr. skal setja í reglugerð.

18. gr.

Samkeppnisnefnd getur ákveðið, að verð og álagning, sem ákveðin hefur verið af markaðsráðandi fyrirtækjum eða með samningum eða samþykktum, megi ekki hækka án leyfis verðlagsráðs.

19. gr.

Verðlagsstofnun skal sjá um, að reglum um tilkynningu samkvæmt 14. gr. og reglugerð samkvæmt 17. gr. sé fylgt. Ennfremur skal verðlagsstofnun kanna áhrif samkeppnishamla.

Skýrslur stofnunarinnar um samkeppnishætti skal leggja fyrir samkeppnisnefnd.

Nú telur samkeppnisnefnd, að samkeppnishömlur hafi skaðleg áhrif og skal hún þá fela verðlagsstofnun að reyna með samningum að binda enda á þau.

Nú reynist eigi unnt að taka fyrir hin skaðlegu áhrif með samningum og gefur þá samkeppnisnefnd nauðsynleg fyrirmæli. Slík fyrirmæli mega taka yfir bæði breytingar og ógildingu að nokkru eða öllu leyti á samningum, samþykktum eða ákvörðunum. Ennfremur getur samkeppnisnefnd lagt til við verðlagsráð, að ákvæðum 8. gr. verði beitt.

Í fyrirmælum, sem gefin eru samkvæmt 4. mgr., skal tilgreina frá hvaða tíma þau skuli gilda.

20. gr.

Samkeppnishömlur teljast skaðlegar, þegar þær hafa ósanngjörn áhrif á verðmyndun og atvinnustarfsemi eða koma í veg fyrir bestu hagnýtingu í framleiðslu, vörudreifingu og þjónustu.

Skaðleg áhrif geta verið fólgin í ósanngjörnu verði, álagningu eða viðskiptaskilmálum, ósanngjarnri takmörkun á frelsi til atvinnurekstrar eða ósanngjörnum mismun í viðskiptakjörum.

21. gr.

Samningar, samþykktir og annað samráð milli fyrirtækja um verð og álagningu er óheimilt.

Nú er undanþága veitt frá ákvæðum 1. mgr., sbr. 24. gr., og getur þá verðlagsráð bannað, að verð og álagning hækki nema með samþykki þess.

22. gr.

Samningar, samþykktir og annað samráð milli fyrirtækja við útboð er óheimilt.

23. gr.

Óheimilt er að ákveða, samþykkja eða semja um ófrávikjanlegt lágmarksverð (brúttóverð) eða álagningu, er gilda skuli við endursölu á næsta sölustigi.

24. gr.

Samkeppnisnefnd getur veitt undanþágu frá ákvæðum 21.—23. gr. Undanþágur má veita, ef samningar, samþykktir eða ákvarðanir, sem um ræðir í 21.—23. gr. eru taldar nauðsynlegar:

- a. til að viðhalda samvinnu milli fyrirtækja, sem talin er leiða til lækkunar á kostnaði eða aukinna gæða framleiðsluvara eða stuðla að æskilegri hagræðingu,
  - b. til að vernda fyrirtæki gegn óæskilegum eða þjóðfélagslega skaðlegum samkeppnisháttum,
  - c. vegna sérstakra ástæðna, er samræmast þjóðarhagsmunum.
- Umsóknir um undanþágur samkvæmt grein þessari skulu vera skriflegar.

25. gr.

Samkeppnisnefnd getur skyldað fyrirtæki til að selja nánar tilgreinda vöru eða þjónustu, ef synjun um sölu telst skaðleg fyrir samkeppnishætti, sbr. 20. gr. Sala gegn óvenjulegum skilmálum jafngildir synjun.

Áður en fyrirmæli um söluskyldu eru gefin út, skal verðlagsstofnun athuga nánar málsatvik með tilliti til, hvort seljandinn hafi hlutlæg og sanngjörn rök fyrir synjun sinni.

Komist samkeppnisnefnd að þeirri niðurstöðu, að um sé að ræða skaðleg áhrif á samkeppnishætti, skal fyrst reyna í samráði við málsaðila að binda enda á sölu-synjunina. Takist það ekki, skal samkeppnisnefnd gefa út fyrirmæli um, að innan nánar tilgreinds tíma skuli sala gegn venjulegum skilmálum fara fram. Seljandi getur þó alltaf krafist staðgreiðslu eða tryggingar fyrir greiðslu.

V. KAFLI

Óréttmætir viðskiptahættir og neytendavernd.

26. gr.

Í atvinnustarfsemi, sbr. 2. gr., er óheimilt að hafast nokkuð það að, sem brýtur í bága við góða viðskiptahætti, sem tíðkaðir eru í slíkri starfsemi, eða er óhæfilegt gagnvart neytendum.

27. gr.

Óheimilt er að veita rangar, ófullnægjandi eða villandi upplýsingar í auglýsingum eða með öðrum hætti eða beita öðrum slíkum viðskiptaaðferðum, sem sama marki eru brenndar, enda séu upplýsingar þessar og viðskiptaaðferðir fallnar til að hafa áhrif á eftirspurn eða framboð vara, fasteigna, þjónustu eða annars þess, sem haft er á boðstólum í atvinnustarfsemi, sem lög þessi taka til, sbr. 2. gr.

Nú eru upplýsingar og aðrar viðskiptaaðferðir óhæfilegar gagnvart öðrum atvinnurekendum eða neytendum vegna forms þeirra eða sökum þess, að skírskotað er til óviðkomandi mála og eiga þá ákvæði 1. mgr. við.

Ákvæði 1. og 2. mgr. eiga einnig við um félög og samtök, sem vinna að hagsmunum atvinnurekenda og neytenda.

28. gr.

Nú er vara, þjónusta eða annað það, sem í té er látið og lög þessi taka til, þannig úr garði gert, að leiðbeininga er þörf við mat á eiginleikum þess, t. d. notagildi og endingu, svo og meðferð og hættu, sem af vöru eða öðru getur stafað, og

ber þá að veita fullnægjandi leiðbeiningar, þegar tilboð er gefið, samningur gerður eða eftir atvikum við afhendingu. Leiðbeiningarnar skulu miðaðar við tegund og gerð viðkomandi vöru, þjónustu eða annars þess, sem í té er látið.

29. gr.

Yfirlýsingu um ábyrgð má því aðeins gefa, að ábyrgðaryfirlýsingin veiti viðtakanda betri rétt, en hann hefur samkvæmt gildandi lögum.

30. gr.

Óheimilt er að nota í atvinnustarfsemi firmanafn, verslunarmerki eða því líkt, sem sá hefur ekki rétt til, er notar eða rekur atvinnu undir nafni, sem gefur villandi upplýsingar um eignarétt eða ábyrgð atvinnurekanda. Ennfremur er sérhverjum bannað að nota auðkenni, sem hann á tilkall til, á þann hátt, að leitt geti til þess, að villst verði á því og öðru einkenni, sem annað fyrirtæki notar með fullum rétti.

31. gr.

Óheimilt er við framboð vara, þjónustu eða annars þess, sem látið er í té og lög þessi taka til, að bjóða neytendum kaupbæti eða eitthvað það, sem jafna má til kaupbætis, nema verðmæti það, sem í kaupbætinum felst, sé óverulegt. Auglýsingar um kaupbæti, sem óheimill er samkvæmt ákvæðum 1. másl., eru bannaðar.

Greiðsla, sem að öllu leyti er sömu tegundar og aðalgreiðslan, telst ekki kaupbæti.

32. gr.

Óheimilt er að bjóða neytendum annað en peninga gegn afhendingu merkis eða annars skilríkis, sem afhent er við sölu vöru eða þjónustu.

Nú veitir merki eða skilríki aðeins rétt til eftirlits, viðgerðar eða því um líks á hinu selda og eiga þá ákvæði 1. mgr. ekki við.

33. gr.

Óheimilt er í því skyni að örva sölu á vöru, þjónustu eða öðru því, sem í té er látið og lög þessi taka til, að úthluta vinningum með hlutkesti, í formi verðlaunasamkeppni eða á annan hliðstæðan hátt, þar sem tilviljun ræður að öllu leyti eða að hluta, hver niðurstaðan verður.

Útgefendum blaða og tímarita er þó heimilt að úthluta vinningum með hlutkesti í sambandi við lausn verðlaunasamkeppni.

34. gr.

Í atvinnustarfsemi, sbr. 2. gr., er óheimilt að hafa áhrif á starfsmann annars eða þann, sem kemur fram á hans vegum, með gjöfum eða öðrum hlunnindum eða loforðum um slíkt, sé það gert án vitundar hins síðastnefnda og í þeim tilgangi að afla gefandanum eða öðrum forréttinda í viðskiptum eða hlunninda fram yfir aðra, enda sé gjöfin eða hlunnindin fallin til þess.

Nú eru gjafir gefnar eða hlunnindi veitt, eftir að brotið hefur verið gegn starfskyldum á þann hátt, sem greinir í 1. mgr., og eiga þá ákvæði 1. mgr. við, ef telja verður ávinninginn óhæfilega umbun.

35. gr.

Óheimilt er í atvinnustarfsemi, er lög þessi taka til, að afla sér eða reyna að afla sér með ótilhlýðilegum hætti upplýsinga um eða umráða yfir atvinnuleyndarmálum starfseminnar.

Sá, sem fengið hefur vitneskju um eða umráð yfir atvinnuleyndarmálum á réttmætan hátt í starfi sínu fyrir annan eða í félagi við annan, sbr. 1. mgr., má

ekki án heimildar veita upplýsingar um eða hagnýta sér slík leyndarmál. Bann þetta gildir í þrjú ár frá því, að starfi er lokið eða samningi slitið.

Þeim, sem vegna starfs síns eða stöðu að öðru leyti hefur verið trúað fyrir uppdráttum, lýsingu, uppskriftum, líkönum eða þess háttar, er óheimilt að hagnýta sér eða veita öðrum afnot af slíku án sérstakrar heimildar.

Nú hefur upplýsinga um eða umráða yfir atvinnuleyndarmáli verið aflað á þann hátt, að brotið hefur verið gegn ákvæðum 1.—3. mgr. greinar þessarar og er atvinnurekendum þá óheimilt að færa sér það í nyt.

36. gr.

Útsölu eða aðra sölu, þar sem selt er á lækkuðu verði, má því aðeins auglýsa eða tilkynna, að um raunverulega verðlækkun sé að ræða.

Þess skal gætt, að greinilegt sé með verðmerkingum, hvert hið upprunalega verð vörunnar var.

37. gr.

Óheimilt er að selja eða hafa á boðstólum vörur, sem merktar eru sjálfar, eða á miða eða umbúðir eða með tilsvarendi heitum, alþjóðamerki hjúkrunar- og mannúðarstarfsemi eða öðrum hliðstæðum auðkennum svo og að nota slík merki, auðkenni eða nöfn í heimildarleysi á auglýsingaspjöldum, auglýsingum, reikningum, vöruskrám eða öðrum verslunarskjölum.

Við framboð vöru, þjónustu eða annars þess, sem í té er látið og lög þessi taka til, er óheimilt að nota í heimildarleysi íslenska rikisskjaldarmerkið og skjaldarmerki íslenskra sveitarfélaga svo og erlend rikisskjaldarmerki.

Óheimilt er að selja eða bjóða til sölu vörur af erlendum uppruna, ef á þær eða umbúðir þeirra hefur verið sett mynd af íslenska fánanum, skjaldarmerki íslenska rikisins eða öðrum hliðstæðum, þjóðlegum auðkennum eða skírskotað til þeirra á annan hátt.

38. gr.

Samkeppnisnefnd getur bannað athafnir, sem brjóta í bága við ákvæði 26. og 27. gr. Banni má fylgja ákvörðun um féviti, sem kemur til framkvæmda, ef bannið er brotið.

39. gr.

Verk, sem felur í sér brot á banni að viðlögðu féviti, varðar ekki refsingu eftir lögum þessum.

40. gr.

Bann samkvæmt 38. gr. skal tekið til meðferðar eftir umsókn verðlagsstofnunar. Ákveði verðlagsstofnun í ákveðnu tilfelli að sækja ekki um bann, getur sá gert það, sem hefur á boðstólum vörur, þjónustu eða annað, sem í té er látið og lög þessi taka til, og málið snertir eða samtök þeirra, sem það hafa, samtök neytenda og launþega.

41. gr.

Ákvörðun um bann samkvæmt þessum kafla er því ekki til fyrirstöðu, að sama mál sé tekið til meðferðar á ný, þegar breyttar aðstæður eða aðrar sérstakar ástæður gefa tilefni til þess.

42. gr.

Við sérstakar aðstæður má leggja á bann til bráðabirgða, sem gildir til þess tíma, er endanleg ákvörðun liggur fyrir.

43. gr.

Máli um bann við athöfn, er brýtur í bága við ákvæði 26.—27. gr., getur verðlagsstofnun lokið með sátt, ef það er ekki mikilvægt.

Sáttin felst í því, að fyrir þann, sem talinn er hafa unnið verk, sem fellur undir 26. eða 27. gr., eru til samþykktar strax eða innan ákveðins tíma lögð fyrirmæli um bann að viðlögðu féviti við að halda verknaðinum áfram eða framkvæma annan slíkan verknað.

Nú hefur sátt komist á og gildir hún þá sem bann samkvæmt ákvörðun samkeppnisnefndar samkvæmt 38. gr. Viðurkenning, sem gerð er eftir, að sá tími er liðinn, sem til þess var settur í sáttaboðinu, hefur þá ekkert gildi.

44. gr.

Ráðherra getur með reglugerð sett nánari ákvæði um framkvæmd ákvæða þessa kafla.

VI. KAFLI

Almenn ákvæði.

45. gr.

Verðlagsstofnun setur reglur um verðmerkingar og verðskrár og getur ákveðið, að tilteknar vörur skuli bjóða til sölu í nánar tilgreindum einingum. Ennfremur getur verðlagsstofnun sett reglur um verðupplýsingar á vörur, sem seldar eru gegn afborgun svo og um afborgunarskilmála. Þessar reglur geta bæði tekið til auglýsinga og verðmerkingar í verslunum.

Verðlagsstofnun getur sett reglur um sölureikninga og önnur gögn um verðlagningu.

46. gr.

Hafi fyrirtæki hagnast af aðgerðum, sem brjóta í bága við ákvarðanir verðlagsráðs, samkeppnisnefndar eða verðlagsstofnunar, getur verðlagsráð ákveðið, að hagnaður umfram þann, sem til var ætlast, komi til frádráttar við ákvörðun verðs eða álagningar síðar.

VII. KAFLI

Meðferð og áfrýjun mála.

47. gr.

Verðlagsstofnun skal eftir því, sem kostur er, ráðgast við hlutaðeigandi aðila eða samtök þeirra, áður en ákvarðanir eru teknar varðandi verð, samkeppnishömlur eða óréttmæta viðskiptahætti.

Nefndir aðilar og samtök þeirra geta lagt skriflegar greinargerðir fyrir verðlagsráð og samkeppnisnefnd. Greinargerðum skal skilað til verðlagsstofnunar innan þess frests, sem hún ákveður.

Ákvarðanir skulu tilkynntar hlutaðeigandi aðilum skriflega.

Fundur verðlagsráðs og samkeppnisnefndar skulu haldnir fyrir luktum dyrum.

48. gr.

Nú vill aðili ekki una ákvörðun samkeppnisnefndar og getur hann þá borið málið undir dómstóla. Mál skal höfða innan 6 mánaða frá því, að aðili fékk vitneskju um ákvörðun. Málshöfðun frestar ekki gildistöku ákvörðunar. Ákvarðanir samkeppnisnefndar samkvæmt 18. gr. er ekki unnt að bera undir dómstóla.

49. gr.

Hver sá, sem vanrækir að láta í té nauðsynlegar skýrslur og gögn í sambandi við framkvæmd laga þessara, skal sæta dagsektum.

Verðlagsstofnun ákveður dagsektir og má innheimta þær með lögtaki.

50. gr.

Þeim, sem annast framkvæmd þessara laga, er bannað að skýra óviðkomandi aðilum frá þeim atriðum, sem þeir verða áskynja um í starfi sínu og leynt eiga að fara. Þagnarskyldan helst, þótt látið sé af starfi.

VIII. KAFLI

Birting.

51. gr.

Þær ákvarðanir verðlagsráðs, samkeppnisnefndar og verðlagsstofnunar, sem almenning varða, svo og athuganir samkvæmt ákvæðum 13. gr. skulu birtar á þann hátt, sem ákveða skal með reglugerð. Ennfremur skal birta yfirlit um tilkynningar þær, sem verðlagsstofnun berast samkvæmt 14. gr.

Áður en niðurstöður athugana samkvæmt ákvæðum 13. gr. eru birtar, skulu þær kynntar samtökum hlutaðeigandi aðila.

IX. KAFLI

Refsiákvæði, gildistaka o. fl.

52. gr.

Brot gegn lögum þessum, reglum og fyrirmælum settum samkvæmt þeim, varða sektum. Ef miklar sakir eru eða brot ítrekað má beita varðhaldi eða fangelsi allt að 4 árum. Heimilt er að beita sektum jafnframt refsivist eftir því sem við á samkvæmt 49. gr. almennra hegningarlaga.

Sá sem gefur aðilum, sem annast framkvæmd þessara laga, rangar skýrslur, skal sæta refsingu samkvæmt XV. kafla almennra hegningarlaga.

Svipta má sökunaut rétti til að stunda starfsemi, er opinbert leyfi eða lög-gildingu þarf til, um tiltekinn tíma allt að 5 árum eða æfilangt.

Uptaka eigna samkvæmt 69. gr. almennra hegningarlaga skal og heimil.

53. gr.

Mál vegna brota á lögum þessum sæta meðferð að hætti opinberra mála.

Um kvaðningu sérfróðra meðdómenda gilda almennar reglur.

Hraða skal eftir föngum meðferð mála vegna brota á lögum þessum. Héraðs-dómarar skulu án tafar tilkynna verðlagsstofnuninni málalok samkvæmt 112.—114. gr. laga um meðferð opinberra mála.

Það skal talið fullframið brot gegn ákvæðum um hámarksverð eða hámarks-álagningu, ef vara hefur verið verðmerkt og jafnframt boðin til sölu í neytenda-umbúðum með hærra verði en magn hennar heimilar, þótt ekki sé sönnuð sala hennar.

54. gr.

Lög þessi skulu öðlast gildi 6 mánuðum eftir að þau eru staðfest og falla þá jafn-framt úr gildi lög nr. 54 14. júní 1960 um verðlagsmál, með síðari breytingum, og enn-fremur lög nr. 84 19. júní 1933, um varnir gegn óréttmætum verslunarháttum, svo og önnur ákvæði, sem fara í bága við þessi lög. Lög nr. 113 23. desember 1954, um breyting á lögum nr. 84 19. júní 1933, um varnir gegn óréttmætum verslunarháttum, halda gildi sínu, þrátt fyrir gildistöku laga þessara.

Ákvæði til bráðabirgða.

Þær samþykktir um hámarksálagningu, hámarksverð og aðra framkvæmd verð-lageftirlits, sem í gildi eru, þegar lög þessi taka gildi, skulu halda gildi sínu áfram, þar til verðlagsráð hefur tekið afstöðu til þeirra.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Í mars 1976 fól viðskiptaráðherra þremur embættismönnum að semja frumvarp til laga um verðlagsmál í samræmi við ákvæði stjórnarsáttmálans þar um. Embættismenn þessir eru: Björgvin Guðmundsson, skrifstofustjóri í viðskiptaráðuneytinu, Georg Ólafsson, verðlagsstjóri og Gylfi Knudsen, fulltrúi í viðskiptaráðuneytinu. Ráðherra tók þegar fram, að í hinu nýja lagafrumvarpi skyldu vera ákvæði um eftirlit með einokunarfyrirtækjum og fyrirtækjasamtökum. Síðar óskaði ráðherra einnig eftir því, að í lagafrumvarpinu yrði kafli um óréttmæta viðskiptahætti og neytendavernd.

Framangreindir embættismenn skiluðu drögum að frumvarpi til laga um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti í október 1976. Drögin voru send eftirfarandi aðilum til umsagnar:

Verslunarráði Íslands.
Félagi ísl. stórkaupmanna.
Kaupmannasamtökum Íslands.
Félagi ísl. iðnrekenda.
Vinnuveitendasambandi Íslands.
Sambandi ísl. samvinnufélaga.
Alþýðusambandi Íslands.
Bandalagi starfsmanna ríkis og bæja.
Bandalagi háskólamanna.
Kvenfélagasambandi Íslands.
Neytendasamtökunum.

Var framangreindum aðilum upphaflega gefinn frestur til 1. desember 1976 til þess að skila umsögnum sínum en síðan var sá frestur framlengdur til áramóta. Aðeins tvenn samtök skiluðu umsögnum fyrir tilskilinn frest, þ. e. Kvenfélagasamband Íslands og Neytendasamtökin. Aðrar umsagnir bárust löngu eftir að tilskilinn frestur rann út. Umsagnirnar fylgja með greinargerðinni sem fylgiskjöl.

Við samningu frumvarpsins var höfð hliðsjón af löggjöf um verðlagsmál í Noregi og Danmörku. Var m. a. rætt við fulltrúa Monopolitilsynet í Danmörku. Einnig kynntu höfundar frumvarpsins sér samkeppnislöggjöf ýmissa landa.

Eftir að embættismennirnir höfðu gengið frá frumvarpsdrögum voru að ósk viðskiptaráðherra gerðar á þeim nokkrar breytingar. Mesta breytingin var gerð á 8. gr. frumvarpsins. Eftir þá breytingu er nú kveðið mun sterkar á um það en áður, að verðlagning skuli frjáls, ef samkeppni er nægileg. Þá höfðu embættismennirnir lagt til, að í þessari grein yrði ákvæði um það, að allar reglur um hámarksálagningu og hámarksverð héldu gildi sínu þar til öðruvísi yrði ákveðið. Að ósk ráðherra var þetta ákvæði tekið út úr greininni og sett í sérstakt bráðabirgðaákvæði með frumvarpinu. Þá var bætt við skilgreiningu þeirri, sem er að finna í 2. mgr. 12. gr. Samkvæmt 2. og 3. mgr. 14. gr. í drögum embættismannanna var fyrirtækjum skylt að tilkynna um þargreind atriði án sérstakrar kröfu opinberra aðila. Þessu var breytt á þann veg, að aðeins er skylt að tilkynna eftir kröfu samkeppnisnefndar. Þá var fellt niður ákvæði úr 23. gr. í drögum embættismannanna um bann við að ákveða leiðbeinandi verð eða álagningu við endursölu á næsta sölustigi. Nokkrar smærri breytingar voru gerðar, sem ekki þykir ástæða til að geta sérstaklega um.

Frumvarpið skiptist í 7 kafla. Þeir heita: Markmið og gildissvið laganna, stjórn-sýsla, verðákvarðanir, markaðsráðandi fyrirtæki og samkeppnishömlur, óréttmætir viðskiptahættir og neytendavernd, almenn ákvæði og meðferð og áfrýjun mála.

Frumvarpið gerir ráð fyrir frjálsri verðlagningu, þegar samkeppni er nægileg til þess að tryggja æskilega verðmyndun og sanngjarnt verðlag. Hins vegar er jafnframt bráðabirgðaákvæði um það, að öll verðlagsákvæði haldi gildi sínu við gildis-töku laganna, þar til verðlagsráð hefur tekið afstöðu til þeirra.

Kaflinn um markaðsráðandi fyrirtæki og samkeppnishömlur er svipaður kafla um sama efni, er var í frumvarpi til laga um verðgæslu og samkeppnishömlur, sem lagt var fyrir Alþingi 1969 en ekki náði fram að ganga. Þó eru þar nokkrar veigamiklar breytingar frá fyrri ákvæðum. T. d. eru nú ákvæði í þessum kafla um að samningar, samþykktir og annað samráð milli fyrirtækja um verð og álagningu sé óheimilt svo og samningar, samþykktir og annað samráð milli fyrirtækja við útboð. Eru ákvæði þessi í samræmi við norsk lagaákvæði þar um.

V. kafli fjallar um óréttmæta viðskiptahætti og neytendavernd. Þar er í raun um að ræða endurskoðuð núverandi lög um varnir gegn óréttmætum verslunarháttum frá árinu 1933. Við þá endurskoðun hefur verið höfð hliðsjón af norrænni löggjöf um sama efni, en í þeirri löggjöf eru neytendasjónarmið mun ríkari en í íslensku lögunum. Tilgangur laganna frá 1933 var fyrst og fremst sá að koma í veg fyrir, að kaupþýslumenn beittu óréttmætum viðskiptaháttum hver gegn öðrum. Hins vegar er hagsmuna neytenda ekki nægilega gætt í þeirri löggjöf. Úr því er reynt að bæta í hinum endurskoðuðu lagaákvæðum um óréttmæta viðskiptahætti.

Gert er ráð fyrir því, að verðlagsstofnunin hafi eftirlit með framkvæmd lagaákvæða um óréttmæta viðskiptahætti og neytendavernd og í því skyni starfi sérstök deild, neytendamáladeild, við stofnunina. Er það nýmæli, sem tekið er upp, þar eð engin sérstök opinber neytendastofnun starfar hér á landi.

Ákvæði 27. gr. fela þá m. a. í sér, að óheimilt er að veita rangar eða villandi upplýsingar í auglýsingum. Gert er ráð fyrir því, að samkeppnisnefnd leggi úrskurð á það, hvort auglýsingar séu skaðlegar hagsmunum neytenda eða ekki. Telji samkeppnisnefnd auglýsingar skaðlegar, myndi hún leggja bann við birtingu slíkra auglýsinga, er gildi þar til dómur hefði komist að annarri niðurstöðu. Einnig myndi verðlagsstjóri, sem framkvæmdastjóri verðlagsstofnunar, geta bent auglýsendum á, að auglýsingar brytu að hans áliti í bága við lagaákvæði um óréttmæta viðskiptahætti og neytendavernd og freistað þess að ná samkomulagi við auglýsendur um að draga slíkar auglýsingar til baka. Að þessu leyti til gæti verðlagsstjóri komið fram gagnvart kaupþýslumönnum og fjölmiðlum eins og umboðsmenn neytenda á Norðurlöndum.

Ekki tíðkast erlendis að steypa saman í eina löggjöf ákvæðum, sem fjalla um verðlag og samkeppnishömlur annars vegar og reglum um óréttmæta viðskiptahætti og neytendavernd hins vegar. Málefni þessi eru samt sem áður eðlisskyld og tengjast með ýmsum hætti. Ekkert er því athugavert við að fella þau saman í einni löggjöf og láta sömu aðila annast framkvæmd allra þessara málaflokka. Helgast þetta ennfremur af aðstæðum hérlendis og þeirri nauðsyn að sporna gegn fjölgun stofnana.

Athugasemdir við einstakar greinar.

Um 1. gr.

Talið er rétt að byrja lagabálkinn með almennri stefnuyfirlýsingu, er gefur til kynna tilgang laganna.

Um 2. gr.

Samkvæmt grein þessari fjallar frumvarpið um alla atvinnustarfsemi, hvort sem hún er á vegum einkaaðila, ríkis eða sveitarfélaga. Haft er í huga að ákveðin atvinnustarfsemi getur lotið öðrum lögum og því getur verið hagkvæmt að önnur stjórnvöld hafi með hendi eftirlit samkvæmt frumvarpinu. Það verður í slíkum tilvikum háð atvikum í hverju einstöku dæmi að hve miklu leyti hægt er að nota hinar efnislegu reglur þessa frumvarps.

Sú hugsun að láta frumvarpið einnig ná til atvinnurekstrar á vegum ríkis eða sveitarfélaga byggist á því, að með slíkri ákvörðun má tryggja samskonar grundvallarlöggjöf og samræma framkvæmd hennar á hinum ýmsu sviðum atvinnulífsins, óháð því, hvort rekstur hinna ýmsu fyrirtækja er á vegum einkaaðila eða hins opinbera.

Tekið er fram, að frumvarpið nær hvorki til launa og starfskjara né húsaleigu. Ennfremur er útflutningur undanþeginn ákvæðum frumvarpsins. Til útflutnings telst jöfnum höndum vörusala og flutningur til útlanda, sem greiddur er af erlendum aðilum svo og sala þjónustu til erlendra aðila.

Þjónusta, er opinberir aðilar veita, svo sem fræðslustarfsemi, heilbrigðisþjónusta og rekstur sjúkrahúsa, félagsmálastarfsemi o. þ. h. telst ekki atvinnustarfsemi og fellur því ekki undir ákvæði frumvarpsins. Aftur á móti ná lögin til samgangna og flutningastarfsemi, hvort heldur er á vegum einkaaðila eða opinberra aðila. Frumvarpið tekur ekki til góðgerðarstofnana, þ. m. t. happdrætti, nema atvinnustarfsemin sé rekin á venjulegum viðskiptagrundvelli.

Ríkisstjórnin sker úr um það, hvort tiltekin starfsemi sé háð ákvæðum frumvarpsins eða ekki.

Með þjónustu er átt við hvers konar fyrirgreiðslu og vinnu, sem gjald er tekið fyrir, þ. m. t. flutningastarfsemi, vöruafgreiðsla, rekstur gisti- og veitingahúsa, efna- lauga, snyrtistofa o. fl.

Um 3. gr.

Gert er ráð fyrir, að framkvæmd frumvarpsins, ef að lögum verður, verði í höndum verðlagsráðs, samkeppnisnefndar og verðlagsstofnunar. Í frumvarpinu eru settar fastar reglur um skipun og tilnefningu í verðlagsráð og samkeppnisnefnd. Lagt er til, að viðskiptaráðherra skipi formann verðlagsráðs án tilnefningar. Hlutlausa aðild að verðlagsráði er reynt að tryggja með því að fela Hæstarétti að skipa tvo menn og með því að krefjast þess, að þeir skuli vera óháðir atvinnuhagsmunum og að öðru leyti hafa alhliða þekkingu á viðskipta- og neytendamálum og kunnáttu í lögfræði eða hagfræði. Fjórir verðlagsráðsmenn eru skipaðir af viðskiptaráðherra, tveir þeirra eftir tilnefningu samtaka atvinnurekenda og tveir eftir tilnefningu samtaka launþega.

Í samkeppnisnefnd sitja formaður verðlagsráðs og þeir tveir verðlagsráðsmenn, sem Hæstiréttur skipar.

Talið er hagkvæmt, að fastir varamenn séu fyrir hvern aðalmann, sem sæti á í verðlagsráði. Þá eru ákvæði um, að viðskiptaráðherra skuli skipa í ráðið án tilnefningar, ef einhver áðurgreindra aðila notfærir sér ekki rétt sinn til tilnefningar.

Um 4. gr.

Samkeppnisnefnd hefur ákvörðunarvald í málum samkvæmt IV. kafla og 26. og 27. greinar V. kafla frumvarpsins. Með þessu er þó ekki loku fyrir það skotið, að verðlagsráð ræði slík mál. Aðalatriðið er, að ákvörðunarvald í þeim efnum er í höndum samkeppnisnefndar, sem þannig fær aðstöðu, sem sjálfstæður úrskurðaraðili á sviði stjórnslunnar.

Samkeppnisnefndin getur ekki ákvarðað verð og álagningu. Slíkar ákvarðanir verða aðeins teknar af verðlagsráði, sbr. III. kafla.

Í 2. málsgrein 4. greinar eru settar reglur um hæfi þeirra, er sæti eiga í verðlagsráði.

Ríkisstjórninni er heimilt samkv. 3. málsgrein 4. greinar að fela sérstökum stjórnvöldum eftirlit samkv. frumvarpinu. Til þess að ná sem mestri samræmingu í slíkum tilvikum er ákveðið, að þessi stjórnvöld skuli kynna verðlagsráði mál, áður en mikilvægar ákvarðanir eru teknar. Með mikilvægum ákvörðunum er átt við ákvarðanir, sem skapa ný viðhorf eða breyta þeim kjörum, sem hlutaðeigandi atvinnugrein hefur búið við í verðlagsmálum eða breyta réttarlegri aðstöðu hennar.

Um 5. gr.

Grein þessi, sem fjallar um starfslið og hlutverk verðlagsstofnunar, þarfnast ekki sérstakra skýringa.

Um 6. gr.

Ákvarðanir um upplýsingaskyldu eru samsvarandi ákvæðum í gildandi lögum.

Um 7. gr.

Talið er eðlilegt að heimila ríkisstjórninni við lausn efnahagsmála að beita ákvæðum 3. tl. 3. mgr. 8. gr. frumvarpsins sem þætti í þeirri lausn. Hér er um að ræða aukna heimild til handa ríkisstjórn, en þá ber henni jafnframt að leita álits verðlagsráðs um slíkar aðgerðir. Þær aðgerðir, sem ríkisstjórn er hér veitt heimild til að beita, er verðstöðvun í allt að 6 mánuði í senn.

Um 8. gr.

Í greininni er kveðið á um, að verðlagning skuli vera frjáls, þegar samkeppni er nægileg til þess að tryggja æskilega verðmyndun og sanngjarnt verðlag.

Hafi verðlagning verið gefin frjáls getur bein íhlutun um verðlagningu og álagningu átt sér stað í tvenns konar tilvikum samkvæmt 3. mgr. greinarinnar.

Í fyrsta lagi getur íhlutun um verðákvörðun farið fram, þegar um þær samkeppnishömlur er að ræða, sem í fjórða kafla greinir. Í öðru lagi er unnt að beita beinni íhlutun um verðlagningu, ef samkeppnin er ekki nægilega virk til þess að tryggja sanngjarna verðlagsþróun, enda þótt ekki sé um sannanlegar samkeppnishömlur að ræða. Bein íhlutun um verðlag getur einnig farið fram, þegar skilyrði eru fyrir ósanngjarnri þróun verðlags og álagningar frá þjóðhagslegu sjónarmiði.

Verðlagsráði er heimilt að ákveða hámarksverð og/eða hámarksálagningu. Þar sem það getur í sumum tilvikum verið óheppilegt að ákveða eiginlegt hámarksverð, er einnig gert ráð fyrir þeirri leið, að verðlagsráð geti ákveðið, að verðið skuli reiknað eftir ákveðnum reglum, þannig að hlutaðeigandi fyrirtæki geti í slíkum tilvikum ákveðið verðið sjálf. Verðlagsráð getur loks ákveðið verðstöðvun, en aðeins um 6 mánaða tíma í senn, þar sem langvarandi verðstöðvun er samkvæmt fenginni reynslu erfiðari í framkvæmd nema jafnframt sé um aðrar ráðstafanir í efnahagsmálum að ræða. Í fjórða lið er kveðið á um, að verðlagsráð geti sett frekari reglur um verðlagningu og viðskiptakjör, sem það telur nauðsynlegar hverju sinni.

Um 9. gr.

Í greininni er bönnuð innbyrðis lárétt sala (þ. e. að heildsali selji heildsala eða smásali smásala) nema hún sé gerð án álagningar eða með sanngjarnri álagningu.

Um 10. gr.

Áður en til ákvarðana samkvæmt 8. gr. kemur, skal verðlagsráð leita annarra ráða til að binda enda á samkeppnishömlur eins og tilgreint er í 19. gr. frumvarpsins.

Þá getur ráðið beitt ákvæðum 13. gr. til þess að örva verðskyn, efla verðsamkeppni og tryggja sanngjarna verðlagsþróun.

Ætla má, að aðgerðir í verðlagsmálum, þar sem ekki er um eiginlegar samkeppnishömlur að ræða, séu oft gerðar jafnhliða öðrum ráðstöfunum í efnahagsmálum, a. m. k. ber að leitast við að samræma verðlagsákvæði af þessu tagi, ef viðtæk eru, hinni almennu stefnu í efnahagsmálum. Í þessu ljósi ber að líta ákvæði 4. málsgreinar, þar sem heimild til slíkrar verðlagsíhlutunar er hverju sinni gerð tímabundin.

Um 11. gr.

Ákvæði þessarar greinar heimila verðlagsstofnun að semja við fyrirtæki eða samtök þeirra um að koma á verðjöfnun. Slíka verðjöfnun má framkvæma á ýmsa vegu. Tilgangurinn er að draga úr verðsveiflum, sem eru tiltölulega skammvinnar og orsakast af árstíðasveiflum eða breytingum á innflutningsverði aðkeyptrar vöru, hvort heldur þær breytingar eiga rót sína að rekja til farmgjalda eða innkaupsverðs. Slíkar ráðstafanir skulu staðfestar af verðlagsráði.

Um 12. gr.

1. mgr. svarar til gildandi ákvæða í lögum um verðlagsmál, en í 2. mgr. eru taldir upp þeir kostnaðarliðir, sem taka skal tillit til.

Um 13. gr.

Tilgangur þess að fela verðlagsstofnun að gera athuganir og birta greinargerðir og fréttatilkygningar er sá að örva samkeppni í verðmynduninni.

Slíkar rannsóknir krefjast vissrar tækni, sem smám saman er unnt að ná tökum á eftir því sem reynslan vex.

Um 14. gr.

Samkvæmt 14. gr. frv. hefur verðlagsstofnun eftirlit með fyrirtækjum, sem eru ráðandi á markaðnum svo og með ákvörðunum, sem þau hafa tekið um samkeppnishömlur. Eftirlitið tekur og til samninga og samþykktum um samkeppnishömlur. Með markaðsráðandi fyrirtæki er hér átt við fyrirtæki, sem hafa yfir 25% veltu í viðkomandi starfsgrein. Verður sú skilgreining væntanlega fastákveðin í reglugerð.

Þá segir í greininni, að tilkynna skuli til verðlagsstofnunar samkv. kröfu samkeppnisnefndar markaðsráðandi fyrirtæki og ákvarðanir, sem þau hafa tekið um samkeppnishömlur. Einnig skuli tilkynna samkv. kröfu samkeppnisnefndar samninga og samþykktir um samkeppnishömlur er varða framleiðslu, sölu eða flutninga. En samningar, samþykktir og annað samráð milli fyrirtækja um verð og álagningu er óheimilt.

Um 15. gr.

Hér er mælt fyrir um, hvaða afleiðingar það hefur, ef tilkynningarskyldu samkvæmt 3. mgr. 14. gr. er ekki fullnægt. Leiðir það til þess, að tilkynningarskyldir samningar og samþykktir teljast ógildir og njóta ekki verndar fyrir dómstólum.

Aðilar njóta því ekki í innbyrðis viðskiptum sínum verndar dómstóla, ef um er að ræða brot á samningi, sem ekki hefur verið tilkynntur. Févitisákvæðum í slíkum samningum verður ekki beitt og sektum, sem félagar í sérgreinasamtökum hafa verið dæmdir í samkvæmt samþykktum samtakanna, verður ekki framfylgt fyrir atbeina dómstóla.

Samningur eða samþykkt, sem ekki er tilkynnt, er ennfremur ógild gagnvart þriðja aðila. Þetta skiptir máli, ef aðilar fara eftir ákvæðum samnings eða samþykktar, þannig að slíkt skaði réttmæta hagsmuni þriðja aðila.

Á hinn bóginn njóta samningar og samþykktir, sem tilkynntar hafa verið, að jafnaði réttarverndar dómstóla, meðan ekki er um það að ræða, að verðlagsstofnun eða samkeppnisnefnd hafa hafist handa gegn efnisákvæðum samninganna eða samþykktanna. Þótt slíkar aðgerðir af hálfu verðlagsstofnunar eða samkeppnisnefndar séu ekki hafnar, hindrar slíkt ekki almenna dómstóla í að dæma um slíkar samþykktir og samninga.

Ákvæði þessarar greinar verða ekki teygð svo langt, að þau nái til viðskiptaskilmála og samkeppnishamla, sem ákveðin eru af einstökum fyrirtækjum.

Ef viðsemjandi einstaks fyrirtækis (kaupandi vöru) virðir ekki setta viðskiptaskilmála á hann á hættu höfðun einkamáls eða sölusynjun. Telji viðsemjandinn viðskiptaskilmála fyrirtækisins ósanngjarna getur hann annað hvort höfðað einkamál fyrir dómstólum eða kært til verðlagsstofnunar. Slíka kæru ber samkeppnisnefnd að taka til meðferðar.

Fresti til tilkynningar skal setja með reglugerð samkvæmt 17. gr. frumvarpsins. Ef of seint hefur verið tilkynnt, er viðkomandi samningur eða samþykkt ógild. Í reynd ætti þó að nægja, að aðilar staðfesti samninginn eða samþykktina, þ. e. a. s. gefi út sérstaka tilkynningu um, að samningurinn eða samþykktin sé í gildi. Í slíkum tilvikum verður þó aðeins um lagagildi að ræða frá staðfestingardegi.

Um 16. gr.

Mikilvægt er, að verðlagsstofnun haldi sem fullkomnasta skrá yfir tilkynningar, sem henni berast. Koma þar til greina dagbækur, gerðarbækur o. fl. Almennigur þarf að eiga aðgang að skrá um allar tilkynningar, sem berast verðlagsstofnun. Mismunandi reglur gilda um þessi efni í öðrum löndum. Yfirleitt hefur almenningur aðgang að skrá um tilkynnt fyrirtæki, sums staðar eru skýrslur um slík fyrirtæki einnig opnar almenningi, annars staðar ekki. Setja þyrfti ákveðnar reglur um þetta efni í reglugerð.

Um 17. gr.

Greinin þarfnast ekki skýringar.

Um 18. gr.

Einokunarfyrirtæki og þau fyrirtæki, sem hafa yfir 25% veltunnar í viðkomandi starfsgrein, geta ráðið verðlagspróuninni í sinni grein. Fá slík fyrirtæki heimild til þess að starfa, er nauðsynlegt, að verðlagsyfirkvöld geti stjórnað verðlagningu þeirra. Greinin á að tryggja, að svo geti orðið.

Um 19. gr.

Hér segir, að verðlagsstofnun skuli sjá um, að reglum um tilkynningarskyldu sé framfylgt. Ennfremur, að verðlagsstofnun skuli kanna áhrif samkeppnishamla. Niðurstöður slíkra kannana skal stofnunin leggja fyrir samkeppnisnefnd.

Samkeppnisnefnd úrskurðar, hvort um skaðlegar samkeppnishömlur er að ræða eða ekki. Telji samkeppnisnefnd samkeppnishömlur hafa skaðleg áhrif, skal hún fela verðlagsstofnun að reyna með samningum að binda endi á þau. Beri slíkar samkomulagsumleitanir ekki árangur, gefur samkeppnisnefnd nauðsynleg fyrirmæli. Sem dæmi má nefna, að sé um samtök milli fyrirtækja að ræða um að halda verði uppi, mundi verðlagsstofnun freista þess með samningum að brjóta slík samtök upp, en ella yrði lagt bann við þeim af samkeppnisnefnd.

Fyrirmæli samkeppnisnefndar mega taka yfir bæði breytingar og ógildingu að nokkru eða öllu leyti á samningum, samþykktum eða ákvörðunum. Ennfremur getur samkeppnisnefnd lagt til við verðlagsráð, að ákvæðum 8. gr. verði heitt, t. d. hámarksverði og/eða hámarksálagningu eða öðrum ráðstöfunum, sem þar er kveðið á um.

Um 20. gr.

Hér er um að ræða skilgreiningu á skaðlegum samkeppnishömlum. Ákvæði greinarinnar skýra sig að flestu leyti sjálf.

Um 21. gr.

Hér segir, að samningar, samþykktir og annað samráð milli fyrirtækja um verð og álagningu sé óheimilt. Ákvæði þetta er sniðið eftir hliðstæðu ákvæði í norsku verðlagslögunum. Með því að taka þetta ákvæði upp verður löggjöf um samkeppnishömlur mun strangari en ella. Í 14. gr. er kveðið á um eftirlit með samningum og samþykktum um samkeppnishömlur. Í 19. gr. er heimild fyrir samkeppnisnefnd til þess að banna samninga og samþykktir um verð, sem hafa í för með sér skaðlegar samkeppnishömlur. Þar er að sjálfsögðu bæði um að ræða lárétta og lóðrétta samninga. Í 21. gr. er gengið lengra en í 19. gr. að því er tekur til lárétts samstarfs. Þar er lagt bann við samningum, samþykktum og öðru samstarfi milli fyrirtækja um verð og álagningu án tillits til þess, hvort afleiðingar slíks samráðs séu skaðlegar samkeppnishömlur eða ekki.

Bann þetta nær að sjálfsögðu til sölusamtaka. En í 24. gr. er gert ráð fyrir að veita megi undanþágu frá banninu, ef tilteknum skilyrðum sé fullnægt.

Hér á landi hefur svo lengi tíðkast samráð milli fyrirtækja, að nauðsynlegt er að banna það algjörlega, eigi að vera möguleiki á því að koma á frjálsri samkeppni.

Um 22. gr.

Hér er lagt bann við samningum, samþykktum og öðru samráði milli fyrirtækja við útboð. Slíkt samstarf mun iðulega eiga sér stað í dag. Talið er rétt að hamla sem mest gegn því, svo að kostir útboða fái notið sín, en í vissum tilvikum getur samstarf verið réttlætanlegt, t. d. er margir íslenskir aðilar sameinast um að bjóða í verk gegn erlendum aðilum. 24. gr. opnar möguleika fyrir undanþágum.

Um 23. gr.

Hér er bannað að ákveða, samþykkja eða semja um ófrávikjanlegt lágmarksverð (brúttóverð) eða álagningu, er gilda skuli við endursölu á næsta sölustigi.

Um 24. gr.

Hér er fjallað um undanþágur frá ákvæðum 21.—23. gr. Eru þar talin upp þau atriði, er réttlætt geta undanþágur. Á grundvelli a. liðar mætti t. d. veita undanþágu fyrir sölusamtök.

Um 25. gr.

Hér segir, að samkeppnisnefnd geti skyldað fyrirtæki til að selja nánar tilgreinda vöru eða þjónustu, ef synjun um sölu telst skaðleg fyrir samkeppnishætti. Dæmi eru til þess, að sölusynjun hafi verið beitt, án þess að um frambærileg rök hafi verið að ræða. Hefur þá algerlega skort lagaákvæði til þess að grundvalla á aðgerðir. Rétt er þó að taka fram, að þessi lagasetning á ekki að koma í veg fyrir, að t. d. samvinnusamband geti hér eftir sem hingað til útvegað kaupfélögum vörur án þess að eiga yfir höfði sér að vera skyldað til að selja þær vörur öðrum.

Um 26. gr.

Grein þessi er nýmæli.

Hér er um að ræða almenna reglu, sem ætlað er að ná til ýmissa tilvika, er aðrar greinar kaflans, sem fjalla um sérstök tilfelli eða sérstakar viðskiptaaðferðir, taka ekki til. Viðskiptahættir og aðferðir í viðskiptum eru margvíslegar og mjög breytilegar, þannig að hætta er á, að sérákvæðin nái ekki til ýmissa þeirra tilvika, sem ástæða væri til að snúast gegn.

Ólögmætir viðskiptahættir birtast í ýmsum myndum og nýjum aðferðum er sífellt beitt til þess að draga að viðskiptavinum. Því er hætt við, ef látið er nægja að banna í lögum ákveðnar aðferðir, að slík löggjöf verði fljótlega úrelt, þar sem telja má vist, að fundnar verði leiðir og teknar upp aðferðir, sem lögin taka ekki til, en eru engu að síður ótilhlýðilegar, þannig að ástæða er til að banna þær. Nauðsyn er því á almennri grein sem þessari, til þess að unnt sé að fylgja breytingum í viðskiptaháttum og beina þeim á grundvelli löggjafar í þann farveg, sem heppilegastur telst á hverjum tíma. Spyrja mætti, hvort sérákvæðum væri ekki ofaukið, ef almenn regla af þessu tagi yrði lögtekin, þar sem ákveðið yrði í réttarframkvæmdinni, hvað teldist brjóta í bága við góða viðskiptahætti eða skoðast óhæfilegt gagnvart neytendum. Því er til að svara, að sérákvæðin gegna mikilvægu hlutverki sem viðmiðun og til leiðbeiningar við mat á því, hvaða kröfur löggin gera til viðskiptahátta. Ennfremur hefur reynslan sýnt, að sumar aðferðir eða tegundir óréttmætra viðskiptahátta eru oftast tíðkaðar en aðrar og því árangursríkast að snúast gegn þeim með lagaákvæðum, þar sem verknaðarlýsingin er sem nákvæmest.

Þótt almenn regla um bann við óhæfilegum viðskiptaháttum hafi aldrei verið tekin í lög hér á landi, er Ísland samt sem áður aðili að alþjóðasamþykkt, þar sem kveðið er á um regluna. Er hér átt við svokallaða Parísarsamþykkt um vernd eignarréttinda á sviði iðnaðar frá 20. mars 1883. Þessi samþykkt hefur nokkrum sinnum verið endurskoðuð, m. a. í Bruxelles 14. desember 1900, í Washington 2. júní 1911, í Haag 6. nóvember 1925 og í London 2. júní 1934. Með lögum nr. 102 frá 28. desember

1961, var ríkisstjórninni heimilað að staðfesta Parísarsamþykktina fyrir Íslands hönd eins og hún hafði verið endurskoðuð samkvæmt því, sem hér að framan segir. Var heimild þessi notuð og hefur samþykktin haft lagagildi hér á landi frá 5. mars 1962. Ákvæði það, sem hér skiptir máli, er í 10. gr. a samþykktarinnar, svohljóðandi: „Sérhver samkeppni, sem brýtur í hága við heiðarlegar venjur í iðnaði og verslun, er álitin óréttmæt.“

Á Haagráðstefnunni var talið, að aðild að samþykktinni, hefði ekki í för með sér skyldu fyrir aðildarríkin til þess að taka upp í löggjöf sína hliðstætt ákvæði, heldur væri hér einungis um að ræða stefnumið, er snerti þróun löggjafar í aðildarríkjunum.

Almennt ákvæði um bann við óréttmætum viðskiptaháttum er í löggjöf margra landa og hefur víða verið lengi í lögum, þannig að mikil reynsla hefur fengist við beitingu þess. Áður en ofanefnd breyting var gerð í Haag á Parísarsamþykktinni, hafði slíkt ákvæði þegar verið tekið upp í norska, þýska og austurríska löggjöf. Í Danmörku var slíkt ákvæði tekið í samkeppnislöggjöf árið 1937 (lov nr. 79 31. mars 1937, konkurrenceloven). Ákvæði af þessu tagi er nú í löggjöf allra Norðurlandanna nema Íslands. Greinin er orðuð á mismunandi veg í löggjöf landanna, en megin efnisatriði eru svipuð. Nokkurs munar gætir í framkvæmd ákvæðisins eftir löndum, þ. e. a. s. mismunandi er, hversu víðtæk beiting ákvæðisins hefur verið. Slíkt er eðlilegt, þar sem svið það, sem hér um ræðir, er ekki einungis í örri þróun, heldur einnig mjög breytilegt eftir svæðum.

Hér er lagt til, að greinin verði orðuð á svipaðan hátt og hliðstætt ákvæði norsku laganna um „Kontroll med markedsføring“ nr. 47 16. júní 1972.

Athöfn sú eða verknaður, sem greininni er ætlað að taka til, verður að vera unnin í atvinnustarfsemi. Vísað er til skilgreiningar á því hugtaki í 2. gr. frumvarpsins. Þess skal þó getið, að hér er um rúma skilgreiningu að ræða. Hverskonar atvinnustarfsemi fellur hér undir án tillits til þess, hvaða aðili stendur að henni. Ekki þarf starfsemi að vera rekin í beinu ágóðaskyni til þess, að hún falli hér undir.

Meginhugtak þessarar greinar er „góðir viðskiptahættir.“ Hugtak þetta er orðað í ýmsum blæbrigðum í löggjöf þeirra ríkja, sem upp hafa tekið slíkt ákvæði. Aðal-einkenni eru þó hin sömu. Nokkur munur er á orðum þessarar greinar í norrænni löggjöf, en ekki hefur verið stefnt að efnislegum mun í þeim eignum, fremur er hér um að ræða mismunandi málvenjur.

Mat á því, hvað telja beri góða viðskiptahætti, ræðst af atvikum á þeim stað og þeim tíma, þegar verknaður er unninn. Ekki er nægilegt að kanna, hvað teljist góðir viðskiptahættir að áliti góðra og grandvarra manna í þeirri grein atvinnulífsins, sem um er að tefla hverju sinni. Samkeppnisnefnd, jafnt sem dómstólar, verður að leggja sjálfstætt mat á það, hvaða viðskiptahætti skuli viðurkenna og hverja ekki. Í þeim löndum, þar sem þróun viðskipta er komin lengra á veg en hér á landi, starfa ýmsar nefndir eða stofnanir á vegum verslunar- og kaupþýslustétta, sem ætlað er að fylgjast með viðskiptaháttum og stuðla að góðum síðum í þeim eignum.

Ýmiss konar alþjóðasamvinna fer fram, sem snertir viðskiptahætti og ætlað er m. a. að vinna að samræmingu og umbótum á því sviði. Sem dæmi um slíka alþjóðlega samvinnu má nefna, að Alþjóðaverslunarráðið, sem Verslunarráð Íslands er aðili að, hefur sett reglur um auglýsingar (Reklame Kodex), sem ætlað er að hamla gegn því, að sú viðskiptaaðferð, sem felst í notkun auglýsinga, sé misnotuð. Reglur þessar voru samþykktar af Alþjóðaverslunarráðinu árið 1948 og endurskoðaðar árið 1955. Verslunarráð Íslands mun ekki eiga aðild að þessu samkomulagi um auglýsingar. Þau samtök erlendis, sem gengist hafa undir ofangreindar reglur, hafa sett á laggirnar sérstakar nefndir til að fylgjast með því, að reglurnar séu haldnar.

Fátt er til leiðbeiningar hér á landi um það, hvað séu góðir viðskiptahættir. Er sannarlega ekki um auðugan garð að gresja í þeim eignum. Hvorki opinberir aðilar né einkaaðilar hafa sinnt þessum málum að ráði. Engin hefð hefur skapast

á þessu sviði hér á landi og engin stefna hefur verið mörkuð. Ef frá er talin setning laga nr. 84/1933 og nokkur sundurleit mál, sem dómur hafa fallið í á þessu sviði á grundvelli þeirra laga, hefur lítil áhersla verið lögð á þessi efni hérlendis. Um eftirlit með auglýsingum er það eitt að segja, að það er nánast ekkert. Sumir fjölmiðlar hafa þó sett sér reglur til að fara eftir, en þær eru bæði ófullkomnar og mjög mismunandi.

Við framkvæmd frumvarps þessa, ef það verður að lögum, er því lítið til að byggja á við mat á því, hvað séu góðir viðskiptahættir. Eftirlits- og úrskurðaraðila biður því erfitt hlutverk og munu að líkindum strax þurfa að taka stefnumarkandi ákvarðanir.

Samkvæmt greininni er ekki einungis óheimilt að hafast það að, sem brýtur í bága við góða viðskiptahætti, sem tíðkaðir eru í viðkomandi greinum atvinnustarfssemi heldur verður einnig að gæta þess að beita engum þeim aðferðum, sem óhæfilegar teljast gagnvart neytendum. Rétt þykir að leggja þannig sérstaka áherslu á, að taka ber fullt tillit til neytendasjónarmiða í ákvörðunum samkvæmt ákvæðum frumvarpsins. Hliðstæð áhersla er lögð á neytendasjónarmið í norsku og sænsku lögnum, en annars er skírskotun til neytendasjónarmiða yfirleitt ekki orðuð í hliðstæðum ákvæðum í erlendri löggjöf. Þótt sérstök ákvæði séu ekki um þetta í almennu reglunni, svo sem er t. d. í dönsku lögnum, hefur í framkvæmd verið mjög tekið tillit til neytendasjónarmiða og er almennt lítið svo á, að fullar heimildir séu til slíks, þótt ekki sé sérstaklega kveðið á um það í lögum. Með því að nefna neytendahagsmuni sérstaklega er greininni ætlað að leggja sérstaka áherslu á, að þeirra hagsmuna verði gætt við framkvæmd laganna.

Greinin tekur almennt til athafna, sem framkvæmdir eru við framboð vara, þjónustu eða annars þess, sem lög þessi taka til, sbr. 2. gr. frumvarpsins. Greinin heinist því að sölu og innkaupum fyrirtækjanna og annarrar ytri starfsemi þeirra. Ýmisskonar ráðstafanir, sem telja verður til hreinnar innri starfsemi, falla því utan ákvæðisins.

Greininni er ekki ætlað að veita heimild til að banna vörur sökum þess, að þær séu almennt lélegar að gæðum, standist ekki öryggiskröfur eða séu yfirleitt óæskilegar á markaði.

Unnt ætti að vera að nota greinina til þess að leiðrétta óhæfilega samningsskilmála, hvort sem um er að ræða einstök tilfelli eða almennt óhæfileg samningsform. Sérstaklega getur komið til kasta greinarinnar, þegar um er að ræða ranga eða villandi framsetningu samningsskilmála þeirra, sem í boði eru. Einnig ætti að vera unnt að banna samningsform, sem eru þannig úr garði gerð, að viðskiptavinir fá ranga eða ófullkomna hugmynd um efni þeirra. Tregða hefur verið víða erlendis að beita almennu reglunni um óhæfilega samningsskilmála, en síaukin áhersla á vernd neytenda hefur leitt til þess, að nauðsynlegt hefur verið talið að bera þar niður m. a. með stoð í almennu reglunni.

Grein þessi getur á ýmsan hátt snert svið laga um vörumerki, firmu, gæðamerki og löggjafar um verndun hugverka. Greinin getur skipt máli til fyllingar ákvæðum slíkra laga, t. d. þegar einkaréttur er tímatakmarkaður. Að sjálfsögðu er ekki unnt að nota greinina til að veita einkaréttarlega vernd, þegar skilyrði sérlaga eru ekki uppfyllt eða verndartími útrunninn. Hins vegar gæti greinin náð til ótilhlýðilegrar hagnýtingar þess, að eftirlíkingu svipar mjög til hinnar upprunalegu vöru. Af málum af þessu tagi yrðu það aðallega ýmiss konar óhæfilegar framleiðslueftirlíkingar, sem kæmu til kasta þessarar greinar, enda er ráð fyrir því gert í 30. gr. frumvarpsins, að 9. gr. gildandi laga, er fjallar um tiltekna vernd firmanafns, verslunarmerkis o. þ. h. verði haldið, enda hefur sú grein verið notuð í dómaframkvæmd samhliða ákvæðum sérlaga, svo sem firmalaga. Má því búast við því, að fremur lítið reyni á grein þessa í málum af þessu tagi.

Aðalaðgerðir gegn brotum á þessari grein munu felast í ákvörðunum samkeppnisnefndar um bönn við athöfnum. Um beitingu banna og málsmeðferð fyrir samkeppnisnefnd að því er þau snertir er fjallað í 38.—43. gr. frumvarpsins. Visast

til þeirra greina og athugasemda við þær. Þess ber að geta, að athöfn, sem brýtur gegn siðareglum á borð við þær, sem fjallað er um í grein þessari, á ekki út af fyrir sig að geta leitt til viðurlaga, hvorki einkaréttarlegra né refsiréttarlegra heldur aðeins til þess, að bann verði lagt við því, að henni sé haldið áfram eða hún endurtekin. Sé hins vegar brotið gegn fyrirmælum samkeppnisnefndar um bann, er grundvöllur fyrir beitingu viðurlaga samkvæmt IX. kafla.

Um 27. gr.

Grein þessari er ætlað að koma í staðinn fyrir 1.—3. gr. gildandi laga. Aðalákvæðið um villandi upplýsingar er í 1. gr. gildandi laga. Í 2. og 3. gr. eru annars vegar ákvæði um sérstakan sakarauka, þegar brot er stórfellt vegna mikillar útbreiðslu hinna villandi upplýsinga (2. gr.) og hins vegar nokkur sérákvæði varðandi auðkenni, þar sem er að finna nánari skýringar á nokkrum atriðum, er þau snertir og mælt fyrir um fáeinar undanþágur. Ekki sýnist nein ástæða til að halda í þessi ákvæði. Engin þörf er á sérstökum ákvæðum um sakarauka, þar sem refsíákvæði IX. kafla ættu að vera fullnægjandi í þeim efnum. Ákvæði 3. gr. um auðkenni eru að miklu leyti úrelt orðin, enda er þar um all nákvæma túlkun að ræða á nokkrum atriðum, er varða viðskiptahætti, sem miðast við vandamál fyrri tíma. Þau sjónarmið í þessari grein, sem ástæða er að taka tillit til, rúmast innan ákvæða þessa frumvarps.

Í þessari grein er fjallað um eina mikilvægustu meginregluna, sem löggjöf um ólögsmæta viðskiptahætti verður að hafa að geyma, þ. e. a. s. að upplýsingar og önnur skírskotun til annarra, er atvinnurekendur beita til framdráttar starfsemi sinni, má ekki vera villandi. Þessi meginregla kemur einkum fram í tveimur gildandi laga, þ. e. 1. og 11. gr. Í 1. gr., sem er aðalákvæðið, er fjallað um villandi upplýsingar um eigin málefni, en 11. gr. nær hins vegar til rangra sögusagna um önnur fyrirtæki. Ákvæði 1. gr. miða þannig fyrst og fremst að því að vernda kaupendur, en vernda allt að einu keppinauta líka. 11. gr. er á hinn bóginn fyrst og fremst til verndar gegn athæfi keppinauta, en skiptir almenning óbeint máli. Gert er ráð fyrir því, að 11. gr. gildandi laga falli niður sem sjálfstæð grein og tekið verði tillit til þeirra hagsmuna, sem henni er ætlað að vernda í 2. mgr. þessarar greinar, sbr. síðar.

1. gr. gildandi laga er í stórum dráttum þannig úr garði gerð, að fyrst er almennt lagt bann við villandi upplýsingum til að hafa áhrif á eftirspurn vara eða sölu. Því næst er sérstaklega víkið að auglýsingum og kveðið á um almennt snið þeirra. Síðan er sérstaklega áréttað bann við því að setja villandi auðkenni á vöruna sjálfa, umbúðir hennar, einkennismiða, auglýsingaspjöld o. s. frv. og skilgreint í framhaldi af þessu í nokkrum liðum, hvað teljist villandi auðkenni. Af ákvæðinu má merkja, að höfuðáherslan er lögð á villandi upplýsingar, sem koma fram í rituðu formi og sem beint er til óákveðins hóps. Minni áhersla er lögð á munnlega skírskotun svo og þegar villandi upplýsingar beinast að ákveðnum aðila, þótt í rituðu formi sé.

Í gildandi lögum er einungis lagt bann við „villandi“ upplýsingum og auðkennum. Rétt þykir að hafa orðalag í þessu sambandi viðtækara og er því svo kveðið á um í 1. mgr., að óheimilt sé að veita rangar, ófullnægjandi eða villandi upplýsingar. Ástæðan til þess, að lagt er til, að bannaðar verði ófullnægjandi upplýsingar er, að það sem ekki er látið uppi, getur verið vel fallið til að hafa áhrif á eftirspurn eða framboð vara. Þetta ákvæði þarf að öðru leyti að skoða með hliðsjón af nýmæli 28. gr. um leiðbeiningarskyldu. Ekki skiptir máli í hvaða formi „upplýsingar“ eru. Um getur verið að ræða skriflegar eða munnlegar upplýsingar, upplýsingar í auglýsingum, myndum, kvikmyndum, útvarpi, sjónvarpi. Orðið upplýsingar er þannig notað í víðri merkingu í greininni og á að taka til margvíslegs tjáningarháttar. Sérstaklega er þó getið um auglýsingar. Rétt þykir að leggja þannig áherslu á það form, enda er það langalgengast.

Með orðunum „öðrum viðskiptaaðferðum“ er ætlunin að ná til ýmisskonar yfirlýsinga og fullyrðinga og þess konar tjáningarháttar, sem ekki getur fallið undir upplýsingagjöf.

Ólögsmæti verknaðar samkvæmt grein þessari er enn fremur bundið við það, að upplýsingar eða aðrar viðskiptaaðferðir séu fallnar til þess að hafa áhrif á eftirspurn eða framboð vara, þjónustu o. s. frv. Nægilegt er, að upplýsingar og aðrar aðferðir séu fallnar til að hafa þessi áhrif, þær þurfa ekki að hafa haft nein áhrif.

Skv. 2. mgr. greinarinnar gilda ákvæði 1. mgr., þegar upplýsingar eða aðrar viðskiptaaðferðir eru óhæfilegar gagnvart öðrum atvinnurekendum eða neytendum vegna forms þeirra eða sökum þess, að skírskotað er til óviðkomandi mála. Gagnstætt 1. mgr. geta upplýsingar og aðrar viðskiptaaðferðir brotið í bága við reglur þessarar málsgr., enda þótt þær séu efnislega réttar og sannar. Ótilhlýðilegt form getur t. d. komið fram í samanburði við vörur frá öðrum. Skírskotun til óviðkomandi mála getur birst í ýmsum myndum, t. d. þannig að stjórn mála- eða trúarskoðanir keppinautar séu dregnar inn í málið.

Rétt þykir í 3. mgr. að leggja ábyrgð samkvæmt 1. og 2. mgr. einnig á félög og samtök, sem vinna að hagsmunum atvinnurekenda og neytenda. Ábyrgðin getur einkum orðið raunhæf fyrir samtök, er vinna að hagsmunum atvinnurekenda, í sambandi við auglýsingastarfsemi slíkra samtaka. Fyrir samtök, er vinna að hagsmunum almannatrygginga, getur sérstaklega reynt á ábyrgð samkvæmt ákvæðum greinarinnar í sambandi við vöruprófanir og samanburðarrannsóknir á vörum.

Um 28. gr.

Grein þessi er nýmæli.

Hér er mælt fyrir um almenna leiðbeininga- og upplýsingaskyldu við framboð vara, þjónustu og annars þess, sem frumvarpið tekur til. Við túlkun og framkvæmd þessarar greinar verður að hafa í huga, að á ýmsum sviðum hafa myndast fastar venjur um það, hversu ítarlegar upplýsingar og leiðbeiningar neytendum eru gefnar.

Í greininni er tekið fram, að leiðbeiningaskyldan sé háð því, að leiðbeininga sé þörf við mat á eiginleikum vörunnar eða annars þess, sem í té er látið. Nefnd eru dæmi um eiginleika, sem taldir eru skipta verulegu máli í þessum efnum. Er þar um að ræða notagildi, endingu, hættueiginleika og upplýsingar um meðferð. Þessir eiginleikar eru einungis nefndir í greininni sem dæmi, enda skipta ýmsir aðrir eiginleikar miklu máli í þessu sambandi.

Þær skyldur, sem hér er kveðið á um, er unnt að uppfylla með ýmsum hætti. Vörumerkingar og notkunarleiðbeiningar verður eðlilegast að nota með fjöldaframleiddum vörum, einkum þegar þeim er dreift til neytenda í stórverslunum af kjörbúðargerð. Í öðrum tilfellum væri heppilegast að veita leiðbeiningar munnlega, þ. á m. svör við beinum spurningum kaupenda. Ekki er ætlast til að meta þurfi einstaklingsbundnar þarfir eða óskir kaupandans, nema upplýsingar hans sjálfs eða atvik að öðru leyti gefi sérstakt tilefni til þess.

Með grein þessari er ekki ætlunin að mæla fyrir um almenna skyldu til vörumerkinga. Kveðið er á um vörumerkingar í reglugerð nr. 284, 19. september 1973, um merkingu matvæla og annarra neyslu- og nauðsynjavara, sem seldar eru í smásölu. Reglugerð þessi var sett á grundvelli laga nr. 24 frá 1. febrúar 1936, um eftirlit með matvælum og öðrum neyslu- og nauðsynjavörum. Í reglugerðinni eru almenn ákvæði um vörumerkingar, en ekki kom til neinnar vörumerkingarskyldu við gildistöku hennar. Gert er ráð fyrir, að með auglýsingum um hverja vörutegund verði kveðið á um skyldu til merkinga, sbr. t. d. auglýsingu nr. 204 frá 6. maí 1975, um merkingu unninna kjötvara, sem seldar eru í smásölu, er gekk í gildi 1. júní 1976. Hinn 1. mars 1977 gekk í gildi reglugerð um eftirlit og tilbúning matvæla, en þar eru m. a. ákvæði um vörumerkingarskyldu. Hér á landi eru vörumerkingar á algeru byrjunarstigi, enda hefur þeim málum ekkert verið sinnt hérlendis, fyrr en nú á allra síðustu árum.

Þótt í grein þessari sé ekki verið að kveða á um vörumerkingarskyldu, ætti að vera unnt í mörgum tilfellum að rækja þær upplýsinga- og leiðbeiningarskyldur, sem þessi grein kveður á um, með því að nota fullnægjandi vörumerkingar. Sé

kveðið á um upplýsingaskyldu í sérlægum eða í reglum, settum á grundvelli slíkra laga, sbr. t. d. löggjöf um merkingu lyfja, eiturefna og hættulegra efna o. s. frv., mun mat á þeim kröfum, sem ákvæði þessarar greinar gera til upplýsingaskyldu ráðast af því, hvernig ofanefnd fyrirmæli hinna ýmsu sérлага í þessum efnum eru uppfyllt.

Ákvæði þessarar greinar eiga við á öllum sölustigum. Þegar metnar eru upplýsinga- og leiðbeiningaskyldur hvers sölustigs samkvæmt greininni verður að taka tillit til þeirra möguleika, sem fyrir hendi eru á viðkomandi sölustigi til að veita nauðsynlegar leiðbeiningar.

Um 29. gr.

Þessi grein er nýmæli. Greinin tekur bæði til ábyrgðaryfirlýsinga, sem eru þáttur í stöðluðum samningsskilmálum og sjálfstæðra ábyrgðaryfirlýsinga, sem talvert eru notaðar, einkum við sölu heimilistækja og skyldra vara.

Yfirlýsingar um ábyrgðir hafa í mörgum tilfellum reynst fremur vera yfirlýsingar um ábyrgðarleysi, þar sem í þeim hefur oft falist lakari réttur, en ákvæði laga kveða á um.

Í lögum nr. 39/1922, um lausafjárkaup, eru ákvæði um ábyrgðartíma vara. Aðalákvæði laganna um ábyrgðartíma er í 54. gr. svohljóðandi:

„Nú er ár liðið frá því, er kaupandi fékk söluhlut í hendur og hann hefir ekki skýrt seljanda frá, að hann ætli að bera fyrir sig, að söluhlutnum hafi ábótavant verið, og getur hann þá eigi síðar komið fram með neina kröfu af því tilefni, nema seljandi hafi skuldbundið sig til að ábyrgjast hlutinn lengri tíma, eða haft svik í frammi“. Ákvæði laga um lausafjárkaup eru hins vegar frávikjanleg, þ. e. a. s. þeim skal þá aðeins beita, er ekkert annað er um samið berum orðum eða verður álitid fólgið í samningi eða leiðir af verslunartísku eða annarri venju (1. gr. laganna).

Í árslok 1975 átti viðskiptaráðuneytið viðræður við fulltrúa Verslunarráðs Íslands, Félags ísl. stórkaupmanna, Kaupmannasamtaka Íslands og Félags ísl. iðnrekenda um ábyrgðartíma vara. Í viðræðum þessum féllust áðurgreind samtök á að beita sér fyrir því við félagsmenn sína, að ábyrgðartími varanlegra neysluvara yrði ekki skemmri en eitt ár í samræmi við ákvæði laga um lausafjárkaup. Samkomulaginu var einkum ætlað að taka til vara eins og húsgagna, heimilistækja og annarra rafmagnsvara, teppa, úra og skartgripa. Samkomulagið tók ekki til bifreiða.

Í framhaldi af ofangreindu samkomulagi er eðlilegt að tryggja í lögum lágmarksrétt, sem svarar til hinna frávikjanlegu reglna kauplaganna og er þessari grein ætlað það hlutverk.

Þegar metið er, hvort ábyrgðaryfirlýsing veitir móttakanda betri rétt en ákvæði gildandi laga, verður að líta á yfirlýsinguna í heild sinni.

Um 30. gr.

Grein þessi svarar til 9. gr. gildandi laga.

Í viðskiptum skiptir notkun sérstakra auðkenna miklu máli. Auðkennin greina starfsemi og vörur eða þjónustu eins fyrirtækis frá öðrum.

Áður en lög nr. 84/1933 voru sett, fór um vernd slíkra auðkenna eingöngu eftir ákvæðum firmalaga og vörumerkjalaga. Tilgangurinn með 9. gr. gildandi laga var að ná til tilvika, sem ekki féllu beint undir ákvæði firmalaga eða laga um vörumerki. Sú vernd auðkenna, sem veitt er með ákvæðum firma- og vörumerkjälöggjafar er háð ýmsum skilyrðum og nær því ekki ávallt nógu langt. Þörf hefur því verið fyrir almenna samkeppnisreglu um vernd auðkenna. Þótt lög um vörumerki hafi verið endurskoðuð og ný lög sett árið 1968, þar sem vernd vörumerkis er rýmkuð, er enn þörf á viðbótarvernd.

Greinin hefur að geyma almennt bann við að nota auðkenni, sem annar á (firmanafn, verslunarmerki eða því um líkt). Réttur til þessara auðkenna getur hvílt á sérlöggjöf, sbr. t. d. lög nr. 42, 13. nóv. 1903, um verslanaskrár, firmu og prókúruumboð, lög nr. 47, 2. maí 1968, um vörumerki, lög nr. 89, 3. maí 1935, um

almenn gæðamerki, en ákvæði þessarar greinar geta þó, eins og áður segir, skipt máli, sem viðbót við vernd þá, sem ofangreind sérlög veita auðkendum.

Rétturinn til að nota eigin auðkenni er með ákvæðum 2. málsl. greinarinnar takmarkaður á þann veg, að óheimilt er að nota auðkenni, þannig að leitt geti til þess, að villst verði á því og öðru auðkenni, sem annað fyrirtæki notar með fullum rétti. Þetta ákvæði tekur til sömu auðkenna og almenna reglan í 1. málsl.

Með grein þessari er uppfyllt það skilyrði í 10. gr. a(3) 1° í Parísarsamþykktinni um vernd eignarréttinda á sviði iðnaðar, frá 20. mars 1883, sbr. lög nr. 102, 28. des. 1961, þar sem segir, að samningsaðilar (sambandslöndin) skuli sérstaklega banna:

„Sérhvern verknað, sem er þannig, að hann — án tillits til þess, hvaða ráð eru notuð — er til þess fallinn að stuðla að því, að villst sé á fyrirtæki keppinautar, vörum hans eða iðnaðar- eða verslunarstarfsemi hans.“

Í Danmörku er í gildi ákvæði hliðstætt þessari grein. Við endurskoðun dönsku laganna um óréttmæta viðskiptahætti var talið rétt að halda þessu ákvæði þrátt fyrir aukna vernd í sérlöggjöf. Er ákvæðið nú í 5. gr. laga nr. 297 frá 14. júní 1974, laga „om markedsføring“. Í hliðstæðri löggjöf á öðrum Norðurlöndum er hins vegar ekki ákvæði af þessu tagi og byggist auðkennaverndin þar algerlega á sérlöggjöf. Rétt þykir að hafa þetta ákvæði áfram í íslenskri löggjöf, enda er búið við gömul firmalög hér og ákvæðið getur enn komið að gagni til fyllingar vörumerkjavernd. Þess skal og getið, að all margir dómar hafa fallið, þar sem 9. gr. laga 84/1933 hefur verið beitt.

Um 31. gr.

Hér er lagt bann við því að bjóða neytendum svokallaðan kaupbæti með vörum, þjónustu eða öðru því, sem haft er á boðstólum og ákvæði frumvarpsins taka til, sbr. 2. gr.

Þessari grein er ætlað að leysa af hólmi 14. gr. gildandi laga. Hér er um nokkrar breytingar að ræða frá þeirri grein og hefur verið höfð hliðsjón af samsvarandi ákvæðum gildandi laga um þetta efni í Danmörku.

Í 14. gr. gildandi laga er kveðið svo á um, að óheimilt sé að gefa með verslunarvörum kaupbætismiða, happdrættismiða, vörugjafir eða annað, sem dregið getur kaupendur til að kaupa þá vörutegund vegna verðmætis í því, er henni fylgir. Í athugasemdum við greinina var tekið fram, að henni væri ætlað að koma í veg fyrir þá óheilbrigðu samkeppni, sem felst í því að gefa kaupbætismiða eða aðrar vörutegundir sem kaupbæti með ákveðinni vörutegund. Ekki var greininni ætlað að útiloka almennan afslátt í verði og ekki heldur smágjafir, sem teljast mættu lítils eða einskis virði.

Nokkuð hefur borið á ólöglegum kaupbæti í viðskiptalífínu, einkum hin síðari ár. Hafa dómar fallið, þar sem reynt hefur á reglur 14. gr. gildandi laga.

Velta má því fyrir sér, hvort ástæða sé til að hafa sérstaka reglu um bann við kaupbæti, þar sem einungis sé hér um að ræða eina tegund ólöglegra viðskiptaaðferða, þ. e. a. s. ákveðna sölu- og auglýsingaaðferð, er gæti fallið undir önnur ákvæði kaflans, t. d. ákvæði 27. gr. eða jafnvel hins almennu ákvæði 26. gr. Rétt þykir að hafa áfram í lögum sérákvæði um bann við kaupbæti, enda hefur slíkt ákvæði verið lengi í lögum og reynslan hefur sýnt, að fyrirtækin láta all oft freistast til að beita þessari aðferð við framboð vara sinna. Við endurskoðun laga um ólöglegmæta viðskiptahætti á Norðurlöndum hefur ákvæðum um kaupbæti verið haldið.

Tvenns konar rök má færa fyrir banni við notkun kaupbætis í viðskiptalífínu. Annars vegar er hætt á því, að með kaupbæti sé villt um fyrir neytendum og hins vegar eru viðbótargreiðslur þær, sem felast í kaupbæti, óviðkomandi þeim viðskiptum, sem um er að ræða, og því almennt fallnar til að hafa truflandi áhrif á markaðnum

Í gildandi lögum er reynt að skilgreina hugtakið kaupbæti. Talað er um kaupbætismiða, happdrættismiða, vörugjafir eða annað, sem dregið getur kaupendur til

að kaupa þá vörutegund vegna verðmætis í því, er henni fylgir. Hér er lögð áhersla á verðmæti kaupbætisins og vegna þess verðmætis dragist kaupendur til að kaupa aðalhlutinn eða aðalgreiðsluna. Er hér um fremur óheppilegt orðalag að ræða, þar sem oft kann að reynast erfitt að færa sönnur á, að kaupbætir hafi í reynd þau áhrif að draga kaupendur til að kaupa vöruna. Er lagt til hér, að þessum skilyrðum verði sleppt.

Sums staðar er kaupbætir skilgreindur í lögum, t. d. í gildandi lögum í Noregi, en annars staðar t. d. í dönsku lögunum er gengið út frá því, að öll helstu hugtaks-einkenni séu þekkt og kaupbætir því ekki skilgreindur í lögunum. Sá kostur er valinn hér og þannig gengið út frá því, að helstu einkenni hugtaksins liggi fyrir og jafnframt verði svigrúm til að móta það frekar í réttarframkvæmdinni.

Rétt er þó að víkja nokkrum orðum að helstu einkennum hugtaksins kaupbætir. Segja má, að kaupbætir sé sérhver sú viðbótargreiðsla (vara, þjónusta eða annað), sem bundin er við framboð aðalgreiðslunnar án þess, að eðlileg tengsl séu þar á milli. Hér er því um að ræða, að við sölu vara, þjónustu o. s. frv. sé neytendum látin í té án sérstaks endurgjalds önnur vara eða greiðsla.

Í greininni er sú takmörkun gerð, að einungis er um ólöglegan kaupbæti að ræða við sölu til neytenda. Hugtakið neytanda verður að skýra rúmt í þessu sambandi, þannig að fyrirtæki geta fallið hér undir séu kaupin gerð til eigin nota og fyrirtækið sé sem venjulegur viðtakandi á smásölustigi. Höfuðáherslu verður að leggja á, að um sé að ræða hinn endanlega neytanda án tillits til þess um hvaða lið viðskiptanna er að ræða.

Kaupbætir getur verið fölginn í vörum, þjónustu, vinnuframlagi o. fl. Ekki skiptir máli við mat á því, hvort viðbótargreiðslur falli undir ákvæði greinarinnar um kaupbæti, þótt notuð hafi verið merki eða önnur skilríki, er veita viðtakanda (handhafa) rétt til viðbótargreiðslu. Það er viðbótargreiðslan sjálf og tengsl hennar við aðalgreiðsluna, sem máli skiptir. Ekki er unnt að líta öðruvísi á réttinn til viðbótargreiðslunnar, en greiðsluna sjálfa.

Um 32. gr.

Grein þessi fjallar um kaupbæti í formi merkis og því um líks. Samkvæmt aðalreglunni er óheimilt að bjóða neytendum gegn afhendingu merkis eða annars vottorðs, sem afhent er við sölu vöru eða þjónustu, eitthvað annað en peninga.

Fyrirmynd þessa ákvæðis er í sænsku lögunum um „otillbörilig marknadsföring“. Norsku lögini heimila ekki kaupbæti í þessu formi. Í 7. gr. dönsku laganna frá 14. júní 1974 eru sérstök ákvæði um svokölluð afsláttarmerki „rabatmærker“, þar sem slík merki eru heimiluð séu uppfyllt ákveðin skilyrði m. a. um útgefanda, verðmæti, innlausnartíma og innlausnarstað.

Samkvæmt grein þessari er það boðið sjálft, sem er óheimilt. Það kann að vera sá, sem selur viðkomandi vöru, er veitir boðið, t. d. smásali, sem afhendir viðskiptavinum sínum vottorð í einhverri mynd, sem hann skuldbindur sig til að innleysa í vörum. Boðið getur þó einnig verið veitt af öðrum en seljanda, t. d. framleiðanda. Slíkt boð getur einnig komið fram á umbúðum vörunnar eða á annan hátt, t. d. í auglýsingum.

Þau skilríki eða vottorð, sem greinin á við, geta verið af mörgum og ólíkum gerðum. Það geta t. d. verið merkimiðar, sem festir eru við vöruna, eða hlutar af umbúðum hennar. Ókeypis afhending merkimiða til heimila, sem gefa rétt á afslætti við kaup ákveðinnar vöru, er ekki refsiverð. Sama ætti að gilda um merkimiða, sem klipptir eru út úr auglýsingum í blöðum.

Til þess að boð sé óheimilt, er gert ráð fyrir, að vottorðið sé innleyst með öðru en peningum. Reglan á bæði við vottorð, sem beint má skipta á og vörum og vottorð, sem gefa rétt á afslætti við innkaup. Greinin tekur einnig til vottorða, sem innleysa má annað hvort með peningum eða vörum.

Í 2. mgr. er undantekning frá aðalreglunni. Undantekningin varðar skilríki eða merki, sem aðeins veita rétt til eftirlits, viðgerðar eða því um líks á hinu selda.

Um 33. gr.

Grein þessi, sem er nýmæli, er tekin upp að danskri fyrirmynd.

Hér er lagt bann við, að sala sé örvuð með úthlutun vinninga með hlutkesti í formi verðlaunasamkeppni eða á annan hliðstæðan hátt, þar sem niðurstaða ræðst af tilviljun. Bannið gildir, enda þótt ekki þurfi að kaupa vörur til þess að geta tekið þátt í hlutkestinu eða samkeppninni. Undantekning er gerð í 2. mgr. varðandi lausn verðlaunasamkeppni á vegum blaða og tímarita.

Rétt þykir að setja ákvæði um þessi efni, þótt söluörvandi starfsemi af þessu tagi sé ekki algeng hérlendis. Þessar aðferðir eru mjög tíðkaðar í nágrennalöndunum og ekki ólíklegt að þeirra fari að gæta meir hér á landi.

Um 34. gr.

Grein þessi svarar efnislega til 13. gr. gildandi laga, en sú grein var sett til að „fyrirbyggja mútugjafir innan verslunarstéttarinnar“, eins og segir í athugasemdum við greinina.

Þessi grein er sniðin eftir hliðstæðri grein í norsku lögnum. Í dönsku lögnum er hins vegar ekki að finna ákvæði um bann við mútugjöfum. Þar eru almenn hegningarlagaákvæði látin duga í þessum efnunum. Eðlilegt virðist, að frumvarp til laga um samkeppnis- og viðskiptahætti hafi að geyma ákvæði, sem ætlað er að sporna við mútugjöfum, enda hefur slíkt ákvæði lengi verið í íslenskri löggjöf eins og áður segir.

Samkvæmt gildandi lögum skiptir ekki máli, hver býður gjafir eða önnur hlunnindi, þ. e. a. s. ekki er eingöngu miðað við, að það sé atvinnurekandi eða einhver á vegum hans. Hins vegar verður mútubegi að vera starfsmaður kaupmanns eða verslunarfyrtækis til þess, að ákvæði gildandi laga taki til verknaðarins. Hér er lagt til, að þessu verði snúð við þannig, að miðað verði við, að gjafir séu boðnar af hálfu atvinnustarfsemi, sem frumvarpið tekur til, sbr. 2. gr., en sá, sem við tekur, þurfi ekki að vera starfsmaður atvinnurekanda, er rekur slíka starfsemi. Gjafþegar geta því verið starfsmenn ýmissa annarra aðila, en þeirra, sem falla undir 2. gr. þessa frumvarps. Sýnist þetta vera eðlilegri skipan en nú er með tilliti til þeirra hagsmuna, sem ætlað er að vernda með þessum reglum.

Hugrænu kröfurnar eru orðaðar öðruvísi og skýrar en í gildandi lögum. Ákveðins tilgangs er krafist, þ. e. a. s. að afla gefandanum eða öðrum forréttinda í viðskiptum eða hlunninda fram yfir aðra.

Gjafir þær eða önnur hlunnindi, sem rætt er um í greininni, verða að vera fallin til þess að hafa áhrif á viðtakanda. Þessi takmörkun leiðir til þess, að venjulegar tækifærisgjafir falla utan ákvæðisins.

Varðandi afstöðu þess aðila, sem starfsmaður starfar fyrir, er sú regla sett, að sé gjöfin eða hlunnindin veitt með vitund hans, fellur atferlið utan ákvæðisins. Í þessu tilliti er því það sjónarmið látið ráða, að múturnar séu fyrst og fremst trúnaðarbrot gagnvart þeim aðila, er viðtakandi starfar fyrir. Sé hins vegar lítið á mútur fyrst og fremst sem ótilhlýðilega samkeppnisaðferð ætti vitneskja og jafnvel samþykki ekki að leysa undan ábyrgð.

Í gildandi lögum eru ekki ákvæði, er taka til þess, þegar gjafir eru gefnar eða hlunnindi veitt, eftir að brotið hefur verið gegn starfsskyldum. Nauðsynlegt er, m. a. af lagatæknilegum ástæðum, að setja reglur, er taka til þessara tilvika, þar sem málum mun oft vera þannig háttað, að gjöfum eða hlunnindum er lofað, áður en verknaður er unninn, en látið líta svo út, sem um eftirfarandi umbun sé að ræða. Til þess að ávinningur falli undir þetta, verður hann að geta talist óhæfilegur.

Um 35. gr.

Þessari grein er ætlað að koma í stað 12. gr. gildandi laga, en þeirri grein var ætlað að vera, „til varnar misbrúkun á því, að fyrrverandi starfsmenn atvinnufyrirtækja noti sér aðstöðu sína til skaða fyrir fyrrverandi húsbændur“, eins og segir í athugasemdum við greinina.

Hér eru settar mun ítarlegri reglur um vernd rekstrarleyndarmála, en eru í gildandi lögum. Þær reglur, sem hér er um að ræða, eru reistar á því, að fyrirtæki eigi rétt á lögvernd þeirra hagsmuna, sem felast í því, að ákveðnum þáttum varðandi starfsemi þeirra, er snerta sérstaklega samkeppnisstöðu, sé haldið leyndum, þ. e. a. s. upplýsingum um þessa þætti sé haldið innan fyrirtækjanna.

Þeir hagsmunir, sem ákvæðum greinarinnar er ætlað að vernda, eru nefndir atvinnuleyndarmál. Þetta hugtak á að svara til hugtaksins „erhvervshemmeligheder“, sem notað er í dönsku lögnum. Því er ætlað að taka hæði til verslunar- og rekstrarleyndarmála, en þau hugtök eru notuð í gildandi lögum og voru þýðing á hugtökunum „forretnings- og driftshemmeligheder“, sem notuð voru í lögum þeim, sem fyrr giltu í Danmörku um ólögmeða viðskiptahætti.

Hugtakið atvinnuleyndarmál er ekki skilgreint í greininni, enda mun hvergi í erlendra löggjöf kveðið á um skilgreiningu hugtaksins, eða hugtakanna rekstrar- og viðskiptaleyndarmála, sem eru uppistaðan í því. Rétt er að víkja nokkrum orðum að þessum hugtökum. Ekki eru skörp skil milli þessara hugtaka, og í einstöku leyndarmáli geta verið þættir úr báðum. Rekstrarleyndarmál lúta þó fremur að tæknilegum atriðum, s. s. ýmsum tæknilegum ráðstöfunum, sem hagnýttar eru við framleiðsluna. Um getur verið að ræða uppfinningar, sem fullnægja skilyrðum fyrir einkaleyfisrétti, en sem fyrirtækið óskar hins vegar, að haldið sé leyndum.

Þótt skilyrði fyrir einkaleyfi séu ekki uppfyllt, getur samt sem áður verið um verndað rekstrarleyndarmál að ræða.

Verslunar- eða viðskiptaleyndarmál, sem er heppilegra orð, geta verið fólgin í sérstöku sölu- eða innkaupaskipulagi, sérstakri þekkingu á viðskiptavinum. Ennfremur geta markaðsrannsóknir, rekstrarniðurstöður og tölfræðilegar upplýsingar verið viðskiptaleyndarmál. Sama er að segja um söluáætlanir og þann tíma, þegar ákveðið er að hefja ákveðna auglýsingaherferð. Ýmislegt fleira mætti nefna, en þetta verður látið nægja. Varðandi viðskiptaleyndarmál ber að hafa í huga, að þau geta aldrei öðlast vernd samkvæmt einkaleyfisrétti svo sem tók eru á með rekstrarleyndarmál í sumum tilfellum eins og áður er getið. Eina vernd viðskiptaleyndarmála kemur því til að felast í ákvæðum þessa kafla, ef frumvarp þetta verður að lögum.

Almenn þekking og reynsla, sem starfsmaður hagnýtir við störf sín getur ekki talist til atvinnuleyndarmála. Til þess að um atvinnuleyndarmál geti verið að ræða þarf að liggja fyrir þekking, sem er sérstaklega bundin við viðkomandi rekstur og skiptir máli fyrir starfsemina.

Gera verður þær kröfur til þess að atvinnuleyndarmál nióti verndar, að krafa um leynd hafi verið látin í ljós af hálfu fyrirtækis eða starfsemi eða það liggja í hlutarins eðli, svo að ekki verði um villst. að ætlast sé til slíkrar leyndar.

Um atvinnuleyndarmál getur verið að ræða, enda bótt fleiri en eigandi eða stjórnandi viðkomandi starfsemi þekki það. Til þess að unnt sé að hagnýta atvinnuleyndarmál, verða venjulega einn eða fleiri starfsmenn, sem háðir eru þagnarskyldu, að þekkja það, eða vera kunn í bankasamböndum fyrirtækisins. Eftir því sem fleiri, sem ekki eru háðir þagnarskyldu, þekkja atvinnuleyndarmál verður meiri vafi um, hvort hagsmunirnir séu þess eðlis, að þeir eigi að njóta verndar sem atvinnuleyndarmál.

Á síðari árum hefur komið fram á sjónarsviðið það, sem kallað hefur verið á erlendu máli „know-how“. Afmörkun þessa hugtaks gagnvart atvinnuleyndarmálum er óljós. Talað er um „know-how“ á sviði iðnaðar, viðskipta, fjármála og stjórnunar. „Know-how“ á sviði iðnaðar hefur þó skipt mestu máli. Þróun framleiðslutækni fer fram í ríkum mæli með þeim hætti, að umbætur eða endurbætur á tæknilegum atriðum verða smám saman. Þessar umbætur kunna hver fyrir sig að vera óverulegar, en þegar allir þættir koma saman kunna þeir að hafa úrslitaþýðingu fyrir samkeppnishæfni fyrirtækisins. Slík þekking og reynsla, sem er árangur tilrauna til aukinnar tækni, er oft nefnd „know-how“, en mörk hugtaksins eru ekki glögg. Segja má, að „know-how“ sé einskonar millistig milli atvinnuleyndar-

mála og almennrar tækniþekkingar, en mörkin eru óglögg eins og áður segir. Hafi „know-how“ í sér fólgið atvinnuleyndarmál, nýtur það verndar sem slíkt, annars ekki. „Know-how“ nýtur því ekki verndar samkvæmt þessari grein, nema það hafi að geyma atvinnuleyndarmál eða geti fallið undir 3. mgr. greinarinnar, þar sem fjallað er um vernd uppdráttar o. fl., sbr. síðar. Við hugsanlega vernd „know-how“ verður því að taka mið af öðrum atriðum en leyndinni, þá einkum með þeim hætti, að unnt sé að koma á einkarétti á ákveðinni tækni- eða viðskiptaaðferð eða þekkingu, sem unnt sé að veita öðrum aðgang að án þess að verndin falli niður. Að vissu marki getur réttur til „know-how“ verið varinn með samningum um framleiðsluleyfi. Almenna refsiréttarlega vernd á „know-how“ er tæpast unnt að miða við annað en leyndina.

Í 1. mgr. greinarinnar er svo kveðið á um, að óheimilt sé, að afla sér eða reyna að afla sér með ótilhlýðilegum hætti upplýsinga um eða umráða yfir atvinnuleyndarmálum atvinnustarfsemi, sem ákvæði frumvarpsins taka til, sbr. 2. gr. Þessi málsg. beinist því að þeim, sem aflar sér eða reynir að afla sér upplýsinga um atvinnuleyndarmál annars. Hér falla undir hinar svokölluðu „iðnaðarnjósnir“. Ákvæðið nær bæði til utanaðkomandi aðila og starfsmanna í viðkomandi fyrirtæki. Í lögum á Norðurlöndum, t. d. dönsku og norsku lögunum, er hliðstætt ákvæði ekki látið taka til utanaðkomandi aðila, enda er í alm. hgl. þessara ríkja ákvæði, sem ná til slíkra tilfella. Í alm. hgl. héraðs er ekki ákvæði af þessu tagi og er því nauðsynlegt að hafa greinina viðtækari að þessu leyti.

Til þess að málsgreinin taki til háttsemi, verður aðferð sú, sem heitt er til að afla sér upplýsinga um atvinnuleyndarmál að teljast ótilhlýðileg. Hér er því lögð áhersla á, að um ámælisvert atferli verður að vera að ræða. Sá, sem fyrir tilviljun kemst á snoðir um atvinnuleyndarmál, t. d. á þann hátt, að hann í löglegum erindagjörðum í fyrirtæki fær að sjá hluti, sem hann átti ekki að sjá.

Í 2. mgr. er lögð þagnarskylda á þá, sem eru í tengslum við viðkomandi starfsemi sem starfsmenn eða í félagsskap við aðra Bannið beinist að þeim, sem veitir upplýsingar um eða hagnýtir sér slík leyndarmál. Lagt er til, að þagnarskyldan haldist í 3 ár frá því, að starfi lýkur eða samningi er slitið. Er þessi frestur að efni til sá sami og í gildandi lögum, en þar er kveðið svo á um, að refsing falli niður, ef liðin eru meira en þrjú ár frá því, að samningnum var slitið.

3. mgr. er nýmæli. Þar er lögð þagnarskylda á þá, sem vegna starfs síns eða stöðu að öðru leyti, hefur verið trúað fyrir uppdráttum, lýsingu, uppskriftum, líkönum o. þ. h. Ákvæði af þessu tagi hafa verið lengi í gildi í sumum Norðurlöndum og eru nú gildandi í þeim öllum nema hér á landi. Í sambandi við þetta ákvæði ber að vekja sérstaka athygli á, að ekki er nauðsynlegt, að uppdrættir þeir eða annað það, sem hér er nefnt og ætlunin er að vernda, séu atvinnuleyndarmál. Hér getur því verið um að ræða „know-how“, sem ekki er atvinnuleyndarmál. Sé um atvinnuleyndarmál að ræða taka 1. eða 2. mgr., sbr. og 4. mgr., þessarar greinar til atferlisins. Sjálfstæða þýðingu hafa ákvæði 3. mgr. því fyrst og fremst, þegar ekki er um að ræða atvinnuleyndarmál, en þar sem samt sem áður er eðlilegt að koma í veg fyrir, að þekking þessi sé hagnýtt. Hér er því ekki miðað við leyndina sem slíka, heldur eru talin upp í málsgreininni svo tæmandi sé þau andlög, sem nióta eiga verndar gegn óheimilli hagnýtingu þeirra, sem vegna starfs síns eða stöðu hefur verið trúað fyrir þeim.

Ákvæði 4. mgr. taka til þeirra, sem notfæra sér atvinnuleyndarmál, sem upplýsinga um eða umráða yfir hefur verið aflað á þann hátt, að brotið hefur verið gegn ákvæðum 1.—3. mgr. Í hugrænu tilliti verður sá, er notfærir sér atvinnuleyndarmál, að vita að um er að ræða atvinnuleyndarmál eða þau atriði, sem um ræðir í 3. mgr., og að upplýsinga um þau eða umráða yfir þeim hafi verið aflað með því, að brotið hefur verið gegn ákvæðum 1.—3. mgr.

Um 36. gr.

Í gildandi lögum eru ítarleg ákvæði um útsölur í 5. og 6. gr. laganna og voru þau sett „til þess að koma í veg fyrir, að fólk sé blekkt til að koma í verslanir með auglýsingum um útsölu og til þess að koma skipulagi á eðlilega rýmingarsölu verslana“, eins og segir í athugasemdum við greinarnar.

Þessi ákvæði eru úrelt orðin og tímabært að setja ákvæði með nútímalegra sniði um þessi efni. Gildandi ákvæði fjalla einkum um það, hvenær og hversu lengi útsölu megi halda.

Í lögum á Norðurlöndum eru ekki sérstök ákvæði um útsölur. Slik ákvæði hafa raunar aldrei verið í lögum í Svíþjóð, en voru í áður gildandi lögum í Noregi, Danmörku og Finnlandi. Við endurskoðun löggjafar í þessum löndum um ólög- mæta viðskiptahætti voru hin sérstöku ákvæði um útsölur felld niður. Talið var, að ákvæði um hann við villandi upplýsingum og ákvæði um leiðbeiningarskyldu, sbr. 27. og 28. gr. þessa frumvarps væru nægileg í þessum efnum.

Með tilliti til þess, að sérstök ákvæði um útsölur hafa lengi verið hér í lög- um og útsölur eru all algeng verslunaraðferð hér, sem skapa ýmiss vandamál, þykir rétt að hafa áfram sérstök ákvæði um þær og er það lagt til hér. Ákvæði þessarar greinar eru að efni til frábrugðin reglum gildandi laga um útsölur, enda er hér lögð aðaláherslan á að tryggja rétt neytenda, en gildandi lög leggja meiri áherslu á að vernda fyrirtækin hvert fyrir öðru með því að takmarka notkun þeirra á þessu söluformi, þótt þess sjónarmiðs gæti einnig að vernda kaupendur.

Ekki er ástæða til þess að hafa ákvæði um útsölur, sem fyrst og fremst er ætlað að vernda fyrirtækin fyrir samkeppni. Almenn er viðurkennt, að verðsam- keppni sé æskileg og strangar útsölutakmarkanir geta hamlað gegn virkni verð- samkeppni. Aðalsjónarmiðið er því, hvort almennt sé hætt á því, að neytendur séu beittir blekkingum í auglýsingum eða upplýsingum um útsölur. Tilgangurinn með lagareglum um þetta ætti því að vera að koma í veg fyrir slíkt. Á þann hátt munu keppinautar einnig njóta verndar gegn ólöglegum söluörvandi aðgerðum.

Í 1. mgr. er svo mælt fyrir, að útsölu eða aðra sölu, þar sem selt er á lækkuðu verði, megi því aðeins auglýsa eða tilkynna, að um raunverulega verðlækkun sé að ræða og þess skuli gætt með verðmerkingum, hvert upprunalegt verð vörunnar var. Í gildandi ákvæðum er ekkert vikið að verðinu, enda bótt kaupendur laðist að útsölum fyrst og fremst vegna hugmynda um lágt verð. E. t. v. má segja, að í hugtakinu útsala felist, að um hagstætt verð verði að vera að ræða. Hér er því lagt til, að sérstök áhersla verði lögð á verðlækkunina. Verðlækkun verður að felast í því, að seljandi bióði vöruna við lægra verði, en hann selur sams konar vöru venjulega á Hafi verð verið hækkað í heim tilgangi að geta síðan auglýst verð- lækkun, myndi slík auglýsing teljast villandi og geta fallið undir ákvæði 27. gr. frumvarpsins. Þess er ekki krafist, að nein ástæða sé tilgreind fyrir verðlækkun- inni.

Í gildandi lögum er greint á milli almennra eða venjulegra útsala og útsala sem haldnar eru af sérstökum ástæðum og eru sérreglur um síðari tilfellin, m. a. er snerta tilkynningar til lögreglustjóra o. fl., og mega þær útsölur standa lengur. Þessi grein- ing er ekki tekin upp frekar en tímamörk gildandi laga um útsölur. Ef frumvarp þetta verður að lögum, verður því heimilt að halda útsölur eftir þörfum og engar ástæður þarf að tilgreina fyrir þeim.

Ákvæði þessarar greinar miða því einkum að því að tryggja, að um raun- verulega verðlækkun sé að ræða og að neytendur geti áttað sig á verðmuninum.

Í 2. og 3. mgr. er leitast við að tryggja enn frekar, að neytendur geti áttað sig sem best. Þar er annars vegar í 2. mgr. kveðið svo á um, að séð skuli um, að ljóst liggi fyrir til hvaða vara útsala nær, þegar hún tekur ekki til allra vara fyrir- tækis, og hins vegar í 3. mgr. boðið að vekja skuli glögglega athvæli á því, ef út- sala tekur til gallaðra vara og er það ákvæði raunar að efni til hliðstætt 4. mgr. 5 gr. gildandi laga.

Um 37. gr.

Grein þessi svarar til 4. gr. gildandi laga. Um nokkrar breytingar er þó að ræða og eru ákvæði greinarinnar heldur einfaldari í sniðum en reglur gildandi laga um þetta efni.

Í 1. mgr. er lagt bann við því að nota alþjóðamerki hjúkrunar- og mannúðarstarfsemi og önnur hliðstæð auðkenni til þess að merkja vörur, hvort sem þær eru þannig merktar sjálfar eða umbúðir þeirra eða miðar með þeim. Slík merki er einnig bannað að nota í heimildarleysi á auglýsingaspjöldum, auglýsingum, reikningum, vöruskrám eða öðrum verslunarskjölum. Þessi málsgrein svarar til 1. mgr. og a) liðar 3. mgr. 4. gr. gildandi laga. Segja má, að það sé á mörkunum að þessar reglur eigi heima í frumvarpinu og eðlilegra væri, að þessum auðkennum væri veitt vernd í almennum hegningarlögum. Sama er að segja um ákvæði 2. mgr. um vernd skjaldarmerkja. Rétt þykir a. m. k. til bráðabirgða, að hafa þessi ákvæði áfram í tengslum við ólögmeata viðskiptahætti. Við endurskoðun á almennum hegningarlögum þyrfti að athuga, hvort ekki væri rétt að kveða á um þessi efni þar og þá e. t. v. í eitthvað breyttri mynd.

Í 2. mgr. er lagt bann við notkun ríkisskjaldarmerkja, bæði skjaldarmerkis íslenska ríkisins og annarra ríkja svo og skjaldarmerkja íslenskra sveitarfélaga, við framboð vöru eða þjónustu. Þetta ákvæði svarar til b) liðar 3. mgr. 4. gr. gildandi laga, þó þannig að hér er skjaldarmerkjum íslenskra sveitarfélaga bætt við og verndin einnig látin ná til þeirra.

3. mgr. svarar efnislega til c) liðar 3. mgr. 4. gr. gildandi laga. Gagnstætt öðrum ákvæðum þessarar greinar eiga ákvæði þessarar málsgreinar óumdeilanlega heima í þessu frumvarpi, enda er tilgangur regnanna að koma í veg fyrir, að villst verði á íslenskum og erlendum vörum vegna ýmisskonar íslenskra auðkenna, sem sett hafa verið á erlendu vörurnar. Ekki er öruggt, að merking erlendra vara með þeim þjóðlegu auðkennum, sem greind eru í þessari málsgrein, falli undir ákvæði 27. gr. frumvarpsins um bann við röngum, villandi eða ófullnægjandi upplýsingum o. fl., og þykir því rétt að halda þessu ákvæði gildandi laga með nokkrum breytingum. Í gildandi lögum er svo kveðið á um, að óheimilt sé að hafa á boðstólum vöru, framleiddar erlendis eða erlendar að uppruna, ef á þær eða umbúðir þeirra hefur í heimildarleysi verið sett mynd eða nafn íslenska fánans, skjaldarmerki íslenska ríkisins eða mynd af konunginum og ættmönnum hans. Síðast greinda ákvæðið er að sjálfsgöðu úreitt orðið og felld niður hér, en við er bætt „öðrum hliðstæðum, þjóðlegum auðkennum“ og ræðst það af mati á hverjum tíma, hvaða auðkennum má jafna við íslenska fánann og ríkisskjaldarmerkið. Í gildandi lögum virðist vera gert ráð fyrir því, að unnt sé að veita heimild til þess að nota áðurgreind auðkenni á vörur. Hér er hins vegar lagt til, að fortakslaust verði bannað að nota þessi auðkenni við framboð vara.

Um 38. gr.

Hér er lagt til, að samkeppnisnefnd, shr. 1. mgr. 4. gr., verði veitt vald til þess að banna athafnir, sem brjóta í bága við ákvæði 26. og 27. gr. Í sambandi við 26. gr. skal tekið fram, að athöfn, sem brýtur í bága við siðareglur á ekki út af fyrir sig að leiða til viðurlaga að refsirétti eða einkarétti, heldur aðeins leiða til þess, að lagt verði bann við því, að henni sé haldið áfram eða hún endurtekin.

Banni á fyrst og fremst að beina gegn þeim, sem ber ábyrgð á viðkomandi rekstri. Einnig er gert ráð fyrir, að banni megi einnig beina gegn þeim, sem ráðnir eru í þjónustu annarra eða taka þátt í verkinu eða athöfninni. Ákvæðinu ætti þannig að vera unnt að beita um auglýsingastofur.

Til þess að bann nái tilætluðum áhrifum er mikilvægt, að það sé ekki of takmarkað. Gæta þarf þess, að ekki sé unnt að fara í kringum það með óverulegum leiðréttingum á tjáningarhætti eða því um líku og síðan sé haldið áfram athöfnunum, sem raunverulega eru þær sömu og bannaðar voru. Bannið verður því að vera þannig úr garði gert, að bæði sé tekið mið af þeirri sérstöku athöfn, sem var

tilefni aðgerða samkeppnisnefndar og þeirra athafna, sem má jafna til þeirrar athafnar. Samkeppnisnefnd á þannig að geta bannað ekki aðeins þá athöfn, sem beiðst er banns við, sbr. 40. gr., heldur einnig því líkar athafnir. Hins vegar verður að vera alveg ljóst til hvaða athafna bann nær, ella væri réttaröryggi stefnt í voða. Ákvörðun um bann verður því að vera vel undirbúin og vandlega frá gengin.

Lagt er á vald samkeppnisnefndar, hvort hún lætur féviti fylgja banni. Ákvörðunum samkeppnisnefndar er unnt að skjóta til almennra dómstóla.

Um 39. gr.

Hugsanlegt er, að verknaður, sem felur í sér brot á banni að viðlögðu féviti, sé einnig brot á ákvæðum kaflans. Ef bæði féviti og refsing er dæmd í slíkum tilfellum, hefur verknaðurinn tvenns konar viðurlög, sem er óheppilegt. Sé verknaður refsiverður eftir einhverri hinna sérstöku eða sérgreindu reglna kaflans, byggist févitið og refsingin á sama grunni. Í slíkum tilfellum ætti ekki að dæma nema annað hvort og er rétt að láta févitið sitja í fyrirrúmi.

Grein þessi á því aðeins við, þegar verknaður er refsiverður samkvæmt ákvæðum þessa kafla. Sé verknaður refsiverður eftir öðrum lögum, t. d. sem svik eftir almennum hegningarlögum, gildir ákvæðið ekki. Þá ætti það að vera aðalreglan að dæma bæði féviti og refsingu, enda virðist það heimilt, þar sem telja verður hér tilgang refsireglunnar og reglunnar um févitið mismunandi. Við refsimatið verður þó að hafa í huga, að viðurlögin samanlögð mega ekki vera óeðlilega ströng og getur þetta e. t. v. leitt til lækkunar févitisins.

Rétt er hér til skýringarauka að vekja athygli á eðli þess févitis, sem gert er ráð fyrir, að fylgi bannákvörðun samkvæmt þessum kafla, en það er með nokkuð öðrum hætti en tíðkast í íslenskri löggjöf. Samkvæmt íslenskum lögum er féviti aðeins heimilað til að knýja viðkomandi aðila til beinna athafna, oftast skýrslugjafar. Hinsvegar eru ekki ákvæði í lögum, sem veita yfirvöldum heimild til þess að þvinga menn að viðlögðu féviti til að láta vera að vinna verk, þ. e. a. s. féviti er ekki notað til að halda mönnum til hlýðni við bönn yfirvalda. Réttara hefur verið talið, þegar um bannbrot er að ræða að beita refsiviðurlögum. Í þeim málum, sem hér er um að tefla, riður á, að ákvarðanir samkeppnisnefndar hafi sem virkust áhrif, þ. e. a. s. komið verði í veg fyrir athafnir, sem taldar eru brjóta í bága við ákvæði 26. og 27. gr., en þau hafa mesta almenna þýðingu af ákvæðum kaflans. Sýnist févitið vera hér vænlegast til árangurs og er það því lagt til hér, enda þótt um það sé að ræða að halda mönnum til hlýðni við bannákvörðun og því nýmæli í íslenskum rétti .

Um 40. gr.

Samkvæmt þessari grein tekur samkeppnisnefnd upp mál um bann eftir umsóku verðlagsstofnunar eða þeirra aðila annarra, sem kærurétt hafa í þessum málum.

Gert er ráð fyrir í greininni, að aðalreglan verði sú, að verðlagsstofnun leggi fyrir samkeppnisnefnd umsókn um bann. Ef verðlagsstofnun hins vegar í ákveðnu tilfelli ákveður að sækja ekki um bann, hafa viss samtök og einstaklingar rétt til að óska eftir banni. Kærurétt hafa þeir atvinnurekendur, sem málið snertir, svo og samtök þeirra. Ennfremur hafa samtök neytenda og launþega kærurétt.

Regluna um kærurétt annarra en verðlagsstofnunar ber að skilja svo, að þeir einstaklingar eða þau samtök, sem vilja fá samkeppnisnefnd til að leggja á bann, verða fyrst að snúa sér til verðlagsstofnunar. Það er fyrst eftir að verðlagsstofnun hefur ákveðið að taka ekki erindið upp við samkeppnisnefnd, að kærandinn getur gert það.

Um 41. gr.

Greinin hefur að geyma ákvæði um, að ákvörðun um bannumsókn komi ekki í veg fyrir, að sama mál sé tekið til meðferðar á ný, þegar breyttar aðstæður eða aðrar ástæður gefa tilefni til.

Ákvörðun samkeppnisnefndar hefur ekki sömu þýðingu og dómur. Hún er ekki bindandi á þann hátt, að samkeppnisnefnd sé ekki unnt að breyta ákvörðun, sem hún hefur einu sinni tekið. Hafi bann verið lagt á, getur sá, sem það snertir sótt um það hjá samkeppnisnefnd, að bann sé fellt niður. Hann getur stutt slíka kröfu, t. d. með því, að hann geti nú sannað réttmæti fullyrðingar, sem samkeppnisnefnd hefur bannað honum að nota í auglýsingu. Ákvæðið leiðir einnig til þess, að samkeppnisnefnd getur eftir umsókn tekið til nýrrar ákvörðunar erindi um bann við ákveðinni athöfn, sem hún hefur ekki áður séð ástæðu til að banna. Mögulegt er einnig að taka til nýrrar meðferðar ákvörðun, sem gengist hefur verið inn á við verðlagsstofnun í formi sáttar.

Um 42. gr.

Hér er gefin heimild til þess að leggja á bann til bráðabirgða. Skilyrði er, að sérstakar aðstæður liggi fyrir, er réttlæti slíkt. Í því sambandi verður annars vegar að athuga, hvaða afleiðingar slíkt bann hefur fyrir neytendur og keppinauta, að kærðri athöfn sé haldið áfram og hins vegar, hverjar fjárhagslegar afleiðingar bann getur haft fyrir þann, sem fyrir því verður. Einnig skiptir miklu máli, að sjálfsgöðu hvort sennilegt er, að bráðabirgðabanni fylgi endanleg ákvörðun, sem gengur í sömu átt. Sé erfitt að gera sér grein fyrir, hvort athöfnin samrýmist lög- unum eða ekki, ætti venjulega ekki að leggja á bráðabirgðabann. Hvort féviti fylgir banni eða ekki, skal hér metið á sama hátt og við endanlegt bann.

Um 43. gr.

Hér er fjallað um, hvernig banni samkvæmt 38. gr. verði komið á með sátt. Heimild til sáttar má því aðeins nota, að mál sé ekki mikilvægt. Reglurnar um sjálfa meðferðina eiga sér hliðstæðu í reglum laga um meðferð opinberra mála um, hvernig refsímáli verði lokið með sátt.

Verðlagsstofnun skal leggja bann til viðurkenningar fyrir þann, sem talinn er hafa unnið verk, sem óheimilt er samkvæmt 26. eða 27. gr. Bannið á að vera að að viðlögðu féviti. Það skal uppgæfið í sáttaboðinu, hvort viðurkenna ber hana strax eða innan ákveðins tíma. Viðurkenningin verður að ná bæði til sjálfs bannsins og févitisins. Sé bannið samþykkt gildir það sem bann álagt af samkeppnisnefnd. Nefndin getur þannig ekki lagt bann við sömu athöfn nema fyrir liggi breyttar aðstæður, sem heimila endurskoðun bannsins, sbr. 41. gr. Viðurkenning, sem á sér stað eftir þann tíma, sem til þess var settur, hefur ekkert gildi. Komi það fyrir, að sá, er í hlut á, vilji viðurkenna sáttaboð, eftir að liðinn er sá tími, sem til þess var settur, getur það ekki gerst nema nýtt sáttaboð sé gert. Áður en sá tími er liðinn, sem settur var til viðurkenningar sáttaboðs, á ekki að sækja um bann hjá samkeppnisnefnd. Það þykir þó ekki nauðsynlegt að hafa ákvæði um þetta í lög- unum, þar sem enginn getur lagt fram slíka umsókn, meðan verðlagsstofnun hefur ekki ákveðið að sækja ekki um bann fyrir samkeppnisnefnd.

Um 44. gr.

Hér er lagt til, að ráðherra verði veitt heimild til þess með reglugerð að setja nánari ákvæði um framkvæmd ákvæða þessa kafla. Í þessu sambandi kemur t. d. til álita að setja frekari reglur um auglýsingar í reglugerð. Frekari ákvæði um sáttir og sáttaboð skv. 43. gr. þyrfti og að setja með reglugerð.

Um 45. gr.

Í 9. gr. gildandi laga um verðlagsmál nr. 54, 12. júní 1960, er verðlagsstjóra heimilað að fyrirskipa, að vörur skuli verðmerktar, festar skuli upp verðskrár í verzlunum og verkstæðum og annað slíkt, sem hann telur auðveldað viðskipti og eftirlit með verðlagi. Verðlagsstjóri hefur notað þessa heimild og mælt fyrir um verðmerkingar vara.

Hér er lagt til, að nokkru ítarlegri reglur verði settar um þessi efni og að heimild verðlagsstofnunar verði víðtækari en heimild verðlagsstjóra samkvæmt gildandi lögum.

Í 1. mgr. er verðlagsstofnun veitt heimild til að setja reglur um verðmerkingar og verðskrár svo og að ákveða, að tiltekna vörur skuli bjóða til sölu í nánar tilgreindum einingum. Verðlagsstofnun er ennfremur heimilt að setja reglur um verðupplýsingar á vörur, sem seldar eru gegn afborgun svo og um afborgunarskilmálana. Í þessu sambandi koma upplýsingar um eftirtalin atriði einkum til álita: a) Útborgunarfjárhæð b) tímalengd milli afborgana c) tala afborgana d) fjárhæð einstakra afborgana e) heildarkaupverð, ef greitt er með afborgunarskilmálum. Verðlagsstofnun getur látið reglur þær, er hún kynni að setja um þessi efni, bæði ná til verðmerkingar í verslunum og auglýsinga.

Í 2. mgr. er verðlagsstofnun veitt heimild til þess að setja reglur um sölureikninga og önnur gögn um verðlagningu.

Um 46. gr.

Hér er verðlagsráði veitt heimild til þess að ákveða, í þeim tilfellum, þegar fyrirtæki hafa hagnast af aðgerðum, sem brjóta í bága við ákvarðanir verðlagsráðs, samkeppnisnefndar eða verðlagsstofnunar, að láta þann hagnað, sem umfram er það, sem til var ætlast, koma til frádráttar við ákvörðun verðs eða álagningar síðar.

Um 47. gr.

Hér er lögð sú skylda á verðlagsstofnun að ráðgast, eftir því sem kostur er, við hlutaðeigandi aðila eða samtök þeirra, áður en ákvarðanir eru teknar um verð, samkeppnishömlur eða ólögmdæta viðskiptahætti. Eðlilegt er, að aðilum sé þannig gefið tækifæri til þess að koma sjónarmiðum sínum og athugasemdum að, áður en komið er að ákvörðunartöku, enda geta sum mál, t. d. varðandi ólögmdæta viðskiptahætti, leystst á því stigi.

Ekki er gert ráð fyrir, að neinn munnlegur málflutningur fari fram fyrir ákvörðunaraðilum samkvæmt frumvarpi þessu. Hætt er við, að slíkt myndi tefja afgreiðslu mála um of, en gera má ráð fyrir miklum fjölda mála, sem afgreiða þarf, og jafnframt eru málefni þau, sem hér um ræðir, flest þess eðlis að taka verður ákvörðun eins fljótt og kostur er. Hins vegar verða aðilar að geta komið sjónarmiðum sínum formlega að og er lagt til, að það skuli gert með skriflegum greinargerðum. Greinargerðunum skal skilað til verðlagsstofnunar, sem ákveður fresti í því sambandi. Þegar frestur er ákveðinn, þarf annars vegar að hafa í huga nauðsyn þess að taka ákvörðun fljótt og hins vegar hversu mikinn undirbúning ætla má, að samning greinargerðar þurfi. Ákvarðanir skal tilkynna aðilum skriflega. Ekki er hér mælt fyrir um, að rökstuðningur skuli fylgja skilyrðislaust öllum ákvörðunum. Er það því á valdi ákvörðunaraðila að meta slíkt, en óski hlutaðeigandi eftir rökstuðningi fyrir ákvörðun, er eðlilegt, að hann sé látinn í té eftir því sem kostur er, þótt ekki sé það skylt.

Um 48. gr.

Hér er fjallað um heimild til þess að skjóta ákvörðunum þeim, sem teknar eru samkvæmt ákvæðum frumvarps þessa, til almennra dómstóla.

Að því er varðar verðákvarðanir samkvæmt III. kafla frumvarps þessa er ekki um að ræða málskotsmöguleika. Ástæðan fyrir þessu er sú, að ákvarðanir um verðlagsmál eru í þeim mæli háðar mati, að erfitt er fyrir dómstóla um þær að dæma. Hér er því um það að ræða, að dómstólar eiga ekki úrskurðarvald um beiðingu og meðferð lögleyfðs valds samkvæmt III. kafla, þ. e. a. s. þeim er ekki ætlað að úrskurða um réttmæti ákvarðananna. Hins vegar geta almennir dómstólar skorið úr um lögmdæti ákvarðana þessara, t. d. um valdmörk, form, hvort gætt hafi verið rétttra aðferða við gerð ákvörðunar eða önnur þau atriði, er varða embættis-takmörk. Er þetta í samræmi við grundvallarreglur íslensks réttar á þessu sviði.

Í Danmörku er annar háttur hafður í þessum efnun. Þar er greiður aðgangur til að áfrýja ákvörðunum „Monopoltilsynets“ varðandi verð og álagningu fyrst til „Monopolankenævnet“ og úrskurðum nefndarinnar til landsréttar og hæstaréttar. Í reynd mun afar fágætt, að úrskurðum nefndarinnar hafi verið skotið til æðri dómstóla.

Ákvarðanir samkeppnisnefndar er unnt að bera undir almenna dómstóla og á það bæði við um ákvarðanir samkvæmt IV. kafla um markaðsráðandi fyrir- tæki og samkeppnishömlur og ákvarðanir samkvæmt V. kafla um óréttmæta við- skiptahætti og neytendavernd. Ákvarðanir samkeppnisnefndar samkvæmt 18. gr. eru þó undanskildar málskotsrétti, enda varða þær verðlagsákvæði.

Um meðferð dómstóla á ákvörðunum samkeppnisnefndar er það að segja, að þeir munu að sjálfsgöðu geta úrskurðað um öll atriði, er lúta að lögmæti ákvarð- ananna. Að því er varðar réttmæti ákvarðana samkeppnisnefndar eða meðferð lögleyfis valds verða dómstólar að skera úr um, hversu langt þeir telja úrskurðar- vald sitt ná í þeim efnun, en það kann að reynast mismunandi eftir tegund og eðli ákvörðunar.

Um 49. gr.

Hér er mælt fyrir um hliðstæð þvingunarúrræði og eru í 1. másl. 20. gr. gild- andi laga um verðlagsmál nr. 54 frá 14. júní 1960. Tilgangur þessa ákvæðis er að knýja fram, að öll þau gögn og upplýsingar, sem nauðsynleg eru í sambandi við framkvæmd ákvæði frumvarpsins, fáist.

Um 50. gr.

Grein þessi, sem svarar til 19. gr. laga nr. 54, 14. júní 1960, þarfnast ekki sér- stakra skýringa.

Um 51. gr.

Hér er mælt fyrir um birtingu ákvarðana og athugana samkvæmt frumvarp- inu. Í löggjöf um verðlagsmál og einokun er yfirlétt lögð mikil áhersla á opin- bera birtingu, þar sem svo er litið á, að með því að vekja athygli almennings á samkeppnishömlum sé unnt með árangursríkum hætti að vinna gegn skaðlegum áhrifum þeirra.

Samkvæmt 16. gr. frumvarpsins er almennungi heimilaður aðgangur að til- kynningum heim ásamt fylgiskjölum, sem verðlagsstofnun berast um samkeppnis- hömlur. Verðlagsstofnun skal halda sérstaka skrá um þessar tilkynningar. Með ákvæðum 16. gr. er þannig mælt fyrir um almennan aðgang að tilkynningum um samkeppnishömlur, sbr. þó 2. mgr. 16. gr., og er hér um mjög mikilvægt ákvæði að ræða. Til nánari skýringa verður að vísa til 16. gr. og athugasemda við hana.

Hér við bætist, að samkvæmt 1. mgr. 51. gr. ber að birta eftir því sem unnt er þær ákvarðanir verðlagsráðs, samkeppnisnefndar og verðlagsstofnunar, sem almennung varða svo og athuganir samkvæmt ákvæðum 13. gr., þ. e. a. s. rann- sóknir verðlagsstofnunar á verði og álagningarhætti á einstökum vörum og vöru- flokkum. Ennfremur skal birta yfirlit yfir tilkynningar þær, sem verðlagsstofnun berast samkvæmt 14. gr.

Opinber birting ætti að skapa skilyrði fyrir skilningi á framkvæmd þessara mála og leiða til þess, að stjórnvöld verði stöðugt háð gagnrýni fjölmiðla og almennings.

Í gildandi lögum um verðlagsmál nr. 54 frá 1960 eru ákvæði um birtingu. Í fyrsta lagi eru í 6. gr. laganna mælt fyrir um birtingu allra þeirra verðlags- ákvarðana, sem samþykktar eru af verðlagsnefnd. Í öðru lagi er í 7. gr. laganna mælt fyrir um birtingu skýrslna, sem varða þróun verðlags helstu nauðsynjavara.

Um 52. gr.

Hér er mælt fyrir um viðurlög við brotum gegn ákvæðum frumvarpsins og reglum og fyrirmælum, settum samkvæmt þeim. Refsiákvæðum þessum svipar til gildandi ákvæða um þessi efni í lögum um verðlagsmál.

Samkvæmt greininni er sem aðalregla mælt fyrir um, að brot varði fjársekt-um. Við miklar sakir eða ítrekun brots er þó heimilt að beita refsivist, þ. e. a. s. fangelsi eða varðhaldi. Þar sem brot gegn ákvæðum frumvarps þessa munu oftast vera þess eðlis, að brotamaður hefur aflað sér fjár með brotinu, er hér vísað til 49. gr. almennra hegningarlaga, sem mælir svo fyrir um, að í slíkum tilvikum megi, þegar sérstaklega stendur á, dæma fjársekt jafnframt refsivist, sem við brotinu kann að liggja.

Við framkvæmd ákvæða frumvarpsins reynir mjög á skýrslugjöf til þeirra aðila, sem framkvæmdina munu hafa með höndum, sbr. t. d. 6. gr. Röng skýrslugjöf sætir refsingu samkvæmt 15. kafla almennra hegningarlaga, er fjallar um rangan framburð og rangar sakargiftir.

Önnur viðurlög samkvæmt greininni geta verið réttindasvipting um tiltekinn tíma eða ævilangt, sbr. 68. gr. almennra hegningarlaga, og upptaka eigna samkvæmt 69. gr. almennra hegningarlaga.

Um 53. gr.

Opinber mál sæta meðferð eftir lögum nr. 74 frá 21. ágúst 1974.

Um kvaðningu meðdómenda eru ákvæði í II. kafla laga nr. 74/1974, um meðferð opinberra mála.

Í 112.—114. gr. laga nr. 74/1974 er dómara heimilt að fullnægðum ákveðnum skilyrðum að afgreiða opinber mál án málshöfðunar svo og skylt að höfða mál af sjálfsdáðum (þ. e. án atbeina rikissaksóknara). Er hér annars vegar um að ræða smávægileg mál eða mál, þar sem skýlaus játning liggur fyrir og allar staðreyndir eru ljósar.

Í 4. mgr. er fullframning brots skilgreind og er hér um að ræða það fyrirbrigði, að fullframningarstigið er fært fram. Með fullframningu brots er átt við, hversu langt athöfn (athafnaleysi) eða afleiðingum hennar skal vera komið til þess að hún sæti refsingu eftir meginefni refsíákvæðis.

Um 54. gr.

Hér er mælt fyrir um gildistöku laganna svo og kveðið á um brottfellingu laga nr. 54, 14. júní 1960, um verðlagsmál, og laga nr. 84, 19. júní 1933, um varnir gegn óréttmætum verslunarháttum, svo og annarra þeirra ákvæða, er fara í bága við þessi lög.

Með lögum nr. 113 frá 23. desember 1954 var sú breyting gerð á lögum nr. 84, 19. júní 1933, um varnir gegn óréttmætum verslunarháttum, að við 7. gr. laganna var bætt tveimur málsgreinum, þar sem viðskiptaráðherra var heimilað að veita allt að 5 mönnum í Reykjavík og 2 mönnum í hverjum hinna kaupstaðanna leyfi til að selja sjálfir á frjálsum uppboði myndir, málverk, listmuni og bækur. Er þetta eina heimildin í íslenskri löggjöf til að halda svokölluð frjáls uppboð. Öll uppboð önnur halda embættismenn þeir, sem með uppboðsmál fara lögum samkvæmt, þ. e. a. s. sýslumenn í sýslum, bæjarfógetar í kaupstöðum og borgarfégeti í Reykjavík. Ákvæði þessi um svokölluð listmunauppboð eru í litlum tengslum við önnur ákvæði laga nr. 84/1933. Ekki verður hjá því komist að láta þessi ákvæði halda gildi sínu, enda byggist þessi uppboðsstarfsemi alveg á þeim.

Fylgiskjöl

Umsagnir eftirtalinna aðila:

1. Kvenfélagasamband Íslands	Fylgiskjal nr. I
2. Bandalag starfsmanna ríkis og bæja	Fylgiskjal nr. II
3. Neytendasamtökin	Fylgiskjal nr. III
4. Bandalag háskólamanna	Fylgiskjal nr. IV

5. Félag ísl. stórkaupmanna, Kaupmannasamtök Íslands, Verslunarráð Íslands og Samband málm- og skipasmiðja	Fylgiskjal nr. V
6. Félag ísl. iðnrekenda, Landssamband iðnaðarmanna og Vinnuveitendasamband Íslands	Fylgiskjal nr. VI
7. Alþýðusamband Íslands	Fylgiskjal nr. VII
8. Samband ísl. samvinnufélaga	Fylgiskjal nr. VIII

Fylgiskjal I.

Kvenfélagasamband Íslands
Hallveigarstöðum — Reykjavík
sími 12335

Reykjavík, 13. desember 1976.

Viðskiptaráðuneytið,
Arnarhváli,
Reykjavík.

Stjórn Kvenfélagasambands Íslands hefur fjallað um drög að frv. til l. um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti, sem ráðuneytið sendi henni til umsagnar með bréfi dags. 3. nóvember s.l. Biðst stjórnin velvirðingar á að dregist hefur nokkuð að svara bréfinu.

Stjórnin er meðmælt efni þessa frumvarps, en vill bera fram nokkrar athugasemdir.

Við 3. gr.

Gert er ráð fyrir að atvinnurekendur tilnefni tvo aðila í verðlagsráð og samtök launþega tvo. Ekki virðist óeðlilegt að fram sé tekið, að annar fulltrúi atvinnurekenda sé úr stétt verslunarmanna. Komið hefur fyrir, að samtök launþega eins og Alþýðusamband Íslands hafa neitað að tilnefna fulltrúa þar sem þau hafa átt að gæta hagsmuna neytenda, þ. e. í verðlagningarnefnd landbúnaðarafurða. Má benda á að Kvenfélagasamband Íslands kynni að vera eins eðlilegur fulltrúi neytenda og launþegasamtök, þar sem innan þeirra samtaka eru félagsbundin rök 22 þúsund kvenna um land allt. Þá virðist eðlilegra að ákveða að fulltrúar þeir, sem Hæstiréttur tilnefnir, skuli hafa hagfræði- og lögfræðimenntun, auk þekkingar á viðskipta- og neytendamálum.

Við 13. gr.

Á eftir orðunum: og birta, komi: reglulega.

Við 20. gr.

Á eftir orðunum: eða viðskiptaskilmálum, komi: ófullnægjandi vöruúrvali.

Við 26. gr.

Á eftir orðunum: óhæfileg gagnvart neytendum komi: svo sem með því að hagnýta sér vankunnáttu þeirra og reynsluleysi (sbr. norsk lög nr. 47 1972).

Við 33. gr.

Á eftir orðunum: í formi verðlaunasamkeppni, komi: með framvisun hluta af umbúðum og/eða fylgiseðlum vöru.

Við 36. gr.

Á eftir orðunum: aðra sölu í 1. mgr. komi: þar sem sagt er að vara sé seld á lækkuðu verði.

Við 39. gr.

Merking þessarar greinar er mjög óljós, a. m. k. þeim, sem ekki eru lögfróðir, þar sem féviti virðist vera refsíákvæði skv. 38. gr.

Við 45. gr.

Á eftir orðunum: nánar tilgreindum, komi: sambærilegum einingum. Hér er átt við að nota skuli það einingakerfi, sem nú er að verða alþjóðlegt, en ekki t. d. gamla enska kerfið (gallon, únsur, ensk pund).

Síðasta málsgrein sömu greinar hefjist svo:

Verðlagsstofnun skal setja reglur um söluveikninga.

Stjórnin vill lýsa sérstakri ánægju með ákvæði 13. og 45. gr., en vill þó taka fram í sambandi við 13. gr., að áherslu beri að leggja á að verðlagsútreikningar stuðli að því, að innflytjendur sjái sér hag í að gera sem hagstæðust vöruinnkaup, en hagnist ekki því meira, sem innkaupsverð að viðbættum flutningskostnaði og aðflutningsgjöldum er hærra.

Virðingarfullt,

f. h. stjórnar Kvenfélagasambands Íslands

Sigríður Thorlacius
form.

Fylgiskjal II.

Bandalag starfsmanna ríkis og bæja
Laugavegi 172
sími 26688

Reykjavík, 6. jan. 1977.

Viðskiptamálaráðuneytið
c/o Björgvin Guðmundsson
skrifstofustjóri
Arnarhvoli.

Stjórn BSRB hefur á fundi sínum 4. jan. 1977 fjallað um drög að frumvarpi til laga um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti, og samþykkt hún samhljóða eftirfarandi umsögn:

„Ef undan er skilinn 4. kafli þessa frumvarps, kaflinn um markaðsráðandi fyrirtæki og samkeppnishömlur, sá bálkur er að mörgu leyti nýr í íslenskum lögum, er fátt nýtt í þessu frumvarpi annað en það, að megintilgangur þess virðist vera sá að stuðla að frjálsri verðlagningu. Að áliti stjórnar BSRB er frjálst verðlagning, sem reyndar er heimil skv. núgildandi lögum, engin lausn á verðlagsmálum okkar. Stöðugt verðlag, þar sem verðskyn almennings er í lagi, er meginforsenda þess að frjálst verðlagning geti orðið til hagsbóta fyrir neytendur. Það nauðsynlega skilyrði er ekki fyrir hendi hér á landi.

Í 13. gr. frumvarpsdraganna segir reyndar, að verðlagsstofnun skuli „í því skyni að örva verðskyn neytenda, efla verðsamkeppni og til að tryggja sanngjarna verðlagsþróun, rannsaka verð og álagningarhætti á einstökum vörum og vöruflokkum, og birta greinargerðir og fréttatilkynningar þar um“. Þetta er útaf fyrir sig gott og gilt (enda svipað ákvæði í núgildandi lögum), en eins og greinin réttlæga ber með sér telja höfundar þessa frumvarp að örva þurfi verðskyn neytenda. Við erum sama sinnis, en teljum að það sé ekki á færi neinnar stofnunar hversu stór og öflug sem hún yrði. Við teljum að stöðugt verðlag sé það eina sem tryggi eðlilegt verðskyn almennings og undir öðrum kringumstæðum sé frjálst verðlagning ekki til hagsbóta fyrir íslenska launþega.

Eins og áður segir er helsta nýjungin í þessu frumvarpi kaflinn um markaðs-ráðandi fyrirtæki og samkeppnishömlur. Flest ákvæðin í þeim kafla eru til góðs enda hefur löggjöf um stórfyrirtæki og auðhringa stórlega verið ábótavant. Hitt er svo annað mál, að þessi kafli frumvarpsins, sem og reyndar frumvarpið allt, er svo opinn að gagnsemi hans er að mestu kominn undir þeim reglugerðarákvæðum sem setti verða og hverjir það eru, sem fara með framkvæmdina.

5. kafli frumvarpsins um óréttmæta viðskiptahætti og neytendavernd er að mestu stílfæring á lögnum frá 1933. Hlýtur það að valda vonbrigðum hvað þessi kafli er takmarkaður. Ekkert er fjallað um neytendavernd í honum. Athygli vekur, hvað lítið er fjallað um auglýsingar, minna en í lögnum frá 1933. Verður það að teljast aldeilis furðulegt. Ekki er að vikið í frumvarpinu að setja skuli reglugerð um auglýsingar. Rétt er að taka fram, að sú nýjung fór ekki fram hjá BSRB að samkeppnisnefnd á að geta bannað t. d. ólöglegar auglýsingar samstundis og síðan verði málsaðilar að hnekkja banninu fyrir dómstólum. Þetta er að sjálfsögðu nokkur bót frá því sem nú er.

Stjórn BSRB telur frumvarp þetta lítið framfaraspör. Það gerir ekki ráð fyrir miklum breytingum á þeim lögum sem nú eru í gildi. Það er að vísu fyllra en þau lög og færir þau á ýmsan hátt til samræmis við breytt þjóðfélag. En við verðum að lýsa vonbrigðum okkar með það, hvað frumvarpið gengur skammt í veigamiklum atriðum. Lítil vinna virðist í það lögð, sérstaklega kaflann um óréttmæta viðskiptahætti og neytendavernd. Hætta er á að þetta frumvarp, ef samþykkt yrði, seinkaði því um ófyrirsjáanlega framtíð að lög um óréttmæta viðskiptahætti og neytendavernd yrði endurskoðuð í alvöru.

Af þessari ástæðu og þeirri, að með frumvarpinu virðist stefnt að því að frjáls verðlagning verði regla en ekki undantekning, lýsir stjórn BSRB sig andsnúna því að þetta frumvarp verði að lögum, eins og það liggur fyrir.“

Virðingarfyllst,

f. h. stjórnar BSRB

Haraldur Steinþórsson.

Fylgiskjal III.

NEYTENDASAMTÖKIN
P. O. Box 1096, Reykjavík.

Reykjavík, 2. febrúar 1977.

Hr. viðskiptaráðherra
Ólafur Jóhannesson
Viðskiptaráðuneytinu
Reykjavík.

Neytendasamtökin vísa til bréfs NS frá 27. nóvember 1976, um frumvarp til laga um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti, og ítrekar að þau telja heppilegra að þau ákvæði laganna, sem fjalla sérstaklega um vernd neytenda, verði í sérstakri löggjöf. Jafnframt verði hraðað endurskoðun annarra laga er snerta hag neytenda.

Samtökin vilja þó gera athugasemdir við nokkur ákvæði í frumvarpinu, er þau telja að verði neytendur sérstaklega. Fylgja þær með hér sem fylgiskjal nr. I. Nokkur helstu ákvæði, sem nauðsynlegt er að komi í sérstakri löggjöf um neytendavernd, eru í fylgiskjali nr. II.

Af öðrum lögum, er snerta neytendur og þörf er á að endurskoða, má nefna lög um lausafjárkaup nr. 39/1922, lög um fasteignasölu nr. 47/1938 o. fl. Samtökin munu síðar senda ráðuneytinu greinargerð um þetta efni.

Samtökin vilja benda á fréttabréf Evrópuráðs til aðildarríkjanna frá 21. desember 1976, „Protection of Consumers against Unfair Terms in Consumers Contracts“ og óskar eftir að tillit verði tekið til þess og annars starfs Evrópuráðsins og Norðurlandaráðs varðandi neytendavernd.

Virðingarfyllst,
f. h. Neytendasamtakanna,
Reynir Ármannsson, form.

Fylgiskjal nr. 1.

Athugasemdir við drög III.

Við 2. gr.

1. mgr. á eftir „verslunar“ komið þ. á m. fasteignasölu.
2. mgr. Neytendur eru allir þeir sem kaupa fasteignir, lausafjármuni eða þjónustu til eigin nota eða eiga rétt til þjónustu, t. d. frá opinberum aðilum.
2. mgr. verður 3. mgr.

Við 3. gr.

Viðbót: Eigi má skipa sama mann oftár en tvisvar í röð.
Viðbót: Eftir „atvinnurekenda“ komi: einn eftir tilnefningu samtaka launþega og einn eftir tilnefningu Neytendasamtakanna.

Við 28. gr.

2. mgr. viðbót: Leiðbeiningar eiga að vera auðskildar neytendum og ritaðar með vel læsilegum stöfum á íslensku.

3. mgr. viðbót: Neytandi á kröfu á skriflegum upplýsingum frá seljanda eða framleiðanda, þó að þær fylgi ekki á þar til gerðum eyðublöðum. Seljandi er ábyrgur fyrir upplýsingum, bæði skriflegum og munnlegum.

Við 31. og 32. gr.

Endurskoðist m. a. með tilliti til þess réttar neytenda til endurgreiðslu eða skipta, ef varan er gölluð eða kemur ekki að þeim notum, er hann hafði ástæðu til að ætla.

Við 37. gr.

Viðbót 4. mgr.: Á íslenskri vöru fyrir innlendan markað skulu ekki vera erlend orð eða merki, sem geta villt um uppruna vörunnar.

Við 40. gr.

Viðbót 2. mgr.: Mál skulu vera tekin fyrir eigi síðar en 14 dögum eftir að skrifleg umsókn berst.

Við 44. gr.

Ráðherra setur með reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd þessara laga.

Við 45. gr.

1. mgr. 3. lína breytt: Verðlagsstofnun setur reglur um verðupplýsingar o. fl. á vörur sem seldar eru gegn afborgun.

Við 49. gr.

Viðbót 2. mgr.: Villandi auglýsingar varða einnig sektum.
4. mgr.: Verði neytandi fyrir tapi vegna ónógra eða rangra upplýsinga seljanda er seljandi skaðabótaskyldur.

Fylgiskjal nr. 2:

Í löggjöf um neytendavernd þarf auk þess að koma sérstaklega fram:

1. Skilgreining á hver sé neytandi.
2. Tilgangur laganna.
3. Upplýsingaskylda og upplýsingaréttur neytanda og seljanda.
4. Ákvæði um kvörtunarþjónustu fyrir neytendur, er rekin sé af samtökum þeirra.
5. Stofnun kvörtunarnefnda í hinum ólíkustu málum, t. d. varðandi bifreiðar, heimilistæki, úr, fatnað, teppi, ferðaþjónustu o. fl. Kvörtunarnefndirnar séu viðurkenndar af Neytendasamtökunum og Neytendanefnd viðskiptaráðuneytisins.
6. Ákvæði um neytendadómstól, sem vísa má til málum, sem viðunandi lausn fæst ekki á í kvörtunarnefndum. Úrskurður neytendadómstóls sé aðfararhæfur.
7. Ákvæði um umboðsmann neytenda er starfi í sambandi við verðlagsskrifstofu.
8. Ákvæði um lágmarksábyrgðartíma, mismunandi eftir því um hvaða vöru um er að ræða.
9. Ákvæði um skyldur seljenda við neytendur varðandi þjónustu eftir sölu, s. s. viðgerðarþjónustu, varahlutaþjónustu o. fl.
10. Ákvæði um afborgunarviðskipti.

Fylgiskjal IV.

Umsögn um Drög III að frumvarpi til laga um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti.

Bandalag háskólamanna fagnar því, að endurskoðun laga um verðlags- og neytendamál skuli vera hafin og telur brýna nauðsyn að færa lög á þessu sviði í nútímahorf.

Bandalagið telur að frumvarp þetta sé spor í rétta átt, en vill þó benda á eftirfarandi atriði:

1. Ákvæði um neytendavernd þyrftu að vera fyllri og skýrari. Í því sambandi má benda á nauðsyn þess að auðvelda neytendum að ná rétti sínum í svæðri málum. Mætti hugsa sér að fela slík mál sérstökum úrskurðaraðila sbr. skipan skv. norskum og dönskum lögum eða greiðari meðferð fyrir héraðsdómi og má í því sambandi benda á þáttill. nr. 131/1976 um fljótvirkari og ódýrari meðferð minni háttar mála fyrir héraðsdómstólum. Þá telur bandalagið æskilegt að komið verði á fót sérstakri deild við Verðlagsstofnun, sem hafi það verkefni að fjalla um neytendamál og hafa eftirlit með því, að ákvæðum laga um neytendamál sé framfylgt. Yfirmaður deildarinnar starfi á svipuðum grundvelli og umboðsmaður neytenda t. d. í Danmörku og Noregi.

2. Nauðsynlegt er að leiðbeiningar skv. 28. gr. séu skriflegar. Óljóst er hvað átt er við í 31. gr. frumvarpsdraganna. Setja þarf ákvæði til að vernda neytendur gegn ósanngjörnum ákvæðum í stöðluðum kaupsamningum (sjá hjálagt ljósrit af fréttatilkynningu Evrópuráðsins).

3. Setja þarf sérstök lög um neytendakaup eða endurskoða nágildandi kaupalög frá sjónarmiði neytenda.

Setja þarf sérstök lög um afborgunarkaup og almenn lög um húsaleigu.

4. BHM telur að jafnhliða setningu laga um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti sé tímabært að breyta lögum nr. 101 frá 1966 með síðari breytingum um Framleiðsluráð landbúnaðarins í því skyni að gera innflutning og verslun með garðávexti og grænmeti frjálsta og falli þessar vörutegundir þá undir lög um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti.

5. Tilgreina þarf nánar við hvaða samtök er átt í 3. gr. frumvarpsdraganna. Í því sambandi vill BHM benda á að það telur óviðunandi að það eigi ekki aðild að ákvörðunum verðlagsráðs.

6. Verðlagsráði er fengið of mikið vald skv. frumvarpsdrögum (8. gr.). Þegar vald hins opinbera er aukið er eðlilegt að áhrif samtaka neytenda séu jafnframt aukin. Orðalag 2. mgr. 8. gr. þyrfti að vera skýrara. Hvað er átt við með „sanngjarnt verðlag“. Benda má á að gengið virðist að því sem gefnu að samkeppni tryggji ávallt sanngjarnt verðlag.

7. Ákvæði frv. eru að ýmsu leyti óskýr, matsatriði eru of mörg og skilgreiningar vantar. Má þar nefna eftirfarandi atriði: Frumvarpið sker ekki úr um valdsvið verðlagsráðs og samkeppnisnefndar gagnvart dómstólum (4. gr., 48. gr.). Ætlast virðist til að dómstólar fjalli efnislega um niðurstöður samkeppnisnefndar, en það verður að telja mjög óeðlilegt.

Ákvæði frumvarpsdraganna um viðurlög eru óskýr (26., 27., 38. og 39. gr.).

Gert virðist ráð fyrir að mönnum sé undir öllum kringumstæðum heimilt að skýra frá og nota rekstrarleyndarmál, sem þeir hafa komist að í starfi sínu, 3 árum eftir að starfi lauk, en slíkt getur verið mjög óeðlilegt.

Frumvarpið í heild þarfnast nánari athugunar. Æskilegt er að sérstakri nefnd verði falin slík athugun eftir að umsagnir hafa borist.

Fylgiskjal V.

Hr. viðskiptaráðherra Ólafur Jóhannesson,
Viðskiptaráðuneytið, Arnarhvoli,
Reykjavík.

27. janúar 1977.

Viðskiptaráðuneytið hefur með bréfi dags. 3. nóvember 1976 óskað umsagnar undirritaðra samtaka um drög að frumvarpi til laga um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti, sem tekin eru saman af þrem embættismönnum.

Undirrituð samtök telja, að markmið löggjafar um verðlagsmál eigi að vera að efla frjálsa atvinnustarfsemi í landinu á grundvelli samkeppni, sem lýtur lögmálum og leikreglum hins frjálsa markaðshagkerfis, þjóðarheildinni til hagsbóta. Brýnt er að setja í lög skýrar reglur um samkeppni, verðmyndun og samruna fyrirtækja, og ákvæði um framkvæmd og eftirlit með slíkum reglum. Samtökin telja þó þessi drög óverulega framför frá núgildandi lögum, þar sem framkvæmd þeirra á að ráða nær öllu um hvernig til tekst, og framkvæmdin á að vera háð mati og vilja yfirvalda á hverjum tíma líkt og nú er. Samtökin telja, að það sé hlutverk Alþingis að marka stefnuna í þessu máli.

Undirrituð samtök telja, að það þurfi að lagfæra þessi drög, áður en þau verða flutt sem frumvarp á Alþingi, ef þau eiga að samrýmast lögmálum og leikreglum hins frjálsa markaðshagkerfis. Samtökin telja þessi drög hvorki neytendum né atvinnufyrirtækjum til hagsbóta, ef frá eru skilin nokkur ákvæði um samkeppnishömlur og fækkun stéttafulltrúa í verðlagsnefnd. Ennfremur má nefna, að í þessum drögum er ekki nýtt sú þekking, sem hagfræðin býr yfir í þessum efnunum.

Samtökin álíta, að þau markmið, sem ber að hafa í huga við setningu slíkrar löggjafar, séu einkum eftirfarandi:

Verðmyndun — sé frjáls ákvörðun einstakra fyrirtækja á grundvelli virkrar samkeppni en háð samþykki verðlagsyfirvalda, þegar um er að ræða takmarkaða samkeppni einokunar- eða markaðsráðandi fyrirtækja.

Samkeppni — sé örvuð með ákveðnum reglum til þess að stuðla að sem lægstu verði, stöðugra verðlagi og hagkvæmni í rekstri fyrirtækja.

Samruni fyrirtækja — sé háður eftirliti eftir ákveðnum reglum, ef hann getur leitt til eða styrkt markaðsráðandi aðstöðu fyrirtækja.

Skaðlegar samkeppnishömlur — verði skýrgreindar og bannaðar, enda er slíkt mikilvæg forsenda frjálsrar verðmyndunar og öflugrar samkeppni.

Markaðsyfirráð — verði skýrgreind og hvað teljist misnotkun markaðsráðandi aðstöðu.

Drög embættismannanna þriggja eru í grundvallaratriðum andstæð þessum sjónarmiðum. Samtökin lýsa sig hins vegar fús til samstarfs við stjórnvöld um lagfæringar á drögum í samræmi við umsögn þessa.

Með sérstakri virðingu,

F. h. Félags ísl. stórkaupmanna,
Jón Magnússon.

F. h. Kaupmannasamtaka Íslands,
Gunnar Snorrason.

F. h. Verslunarráðs Íslands,
Gísli V. Einarsson.

F. h. Sambands málm- og skipasmiðja,
Guðjón Tómasson.

Fylgiskjal með umsögn:

Félag ísl. stórkaupmanna.
Kaupmannasamtök Íslands.
Verslunarráð Íslands.
Samband málm- og skipasmiðja.

Athugasemdir við einstakar greinar í Drögum að frumvarpi til laga um verðlag,
samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti.

1. gr.

Markmið.

Markmiðið ætti að vera að vinna að hagkvæmstu nýtingu framleiðsluþáttanna með frjálstri verðmyndun á grundvelli virkrar samkeppni.

2. gr.

Gildissvið.

Núverandi fyrirkomulag hefur m. a. verið gagnrýnt fyrir, að mismunandi verðmyndunarreglur gildi í þjóðfélaginu og of mörg yfirvöld skipti sér af verðákvörðunum: Verðlagsnefnd, sex-mannanefnd, níu ráðuneyti, auk annarra aðila, og síðan þarf ríkisstjórnin að samþykkja allar verðhækkanir í landinu. Þessi drög breyta litlu frá því sem nú er og er gildissviðið það sama. Mikilvægt er, að verð landbúnaðar-afurða sé ákveðið með sama hætti og annað vöruverð.

3. gr.

Verðlagsráð.

Ef ætlunin er að skapa skilyrði frjálsrar verðmyndunar hérlendis með þessum drögum, er verðlagsráð óþarft. Þessari nýju verðlagsnefnd virðist ekki ætlað að starfa um skamman tíma heldur til frambúðar. Hlutverk hennar er ekki að gefa verðmyndunina frjálsa og efla samkeppnina, heldur að ákveða verð um ókomna tíð, þegar henni sýnist svo.

Í þessu sambandi vilja samtökin benda á:

- 1) Það er ekki á færi nokkurrar nefndar að ákveða almennt verð á vörum og þjónustu, hversu lærðir og reyndir sem nefndarmenn eru.

- 2) Menn með næga þekkingu geta hins vegar greint, hvenær markaðsráðandi fyrirtæki misnota markaðsaðstöðu sína ef frjáls markaður og verðmyndun er til sem viðmiðun. Þar sem slíkrar sérþekkingar er þörf, t. d. hjá samkeppnisnefnd, þarf að skipa aðila á grundvelli faglegrar þekkingar.
- 3) Undirrituð samtök telja óæskilegt að samtök launþega og atvinnurekenda tilnefni menn í slíkt ráð. Þau kjósa fremur að hlutlausir aðilar tilnefni fulltrúana, ef á annað borð á að skipa slíka nefnd.

4. gr.

Starfssvið Verðlagsráðs.

Í þessari grein er í 2. málsg. vikið að atriði, sem hefur gert núverandi verðlagsnefnd óstarfhæfa, sem er þátttaka launþega og atvinnurekenda. Ekki vegna persónulegra hagsmuna fulltrúanna, heldur vegna þess, að þau hagsmunasamtök, sem þá skipa, hafa hagsmuna að gæta, sem móta afstöðu fulltrúanna.

Lagt er til í greininni, að verðlagsráð geti framselt vald sitt og ábyrgð verðlagsstofnun. Samtökin eru mótfallin slíku framsali valds og ábyrgðar, nema eftir ákveðnum reglum í lögum. T. d. hefur verðlagsstjóri þvingað fram samkomulag við fyrirtæki, sem orsakar taprekstur og auknar niðurgreiðslur úr opinberum sjóðum. Þegar slíkt samkomulag er staðreynd, getur verðlagsráð (verðlagsnefnd) lítið aðhafst. Einnig vantar í þessa grein ákvæði sem skyldar yfirvöld að taka mál til afgreiðslu, innan tiltekins frests, svo það dragist ekki mánuðum saman að afgreiða erindi eins og nú gerist.

Skipan samkeppnisnefndar er hins vegar eðlileg, en störf hennar yrðu líklegri til árangurs, ef IV. kafli laganna gæfi skýrari leiðbeiningar og starfsreglur fyrir nefndina að fara eftir.

6. gr.

Öflun upplýsinga.

Þótt þeim yfirvöldum, sem eiga að annast framkvæmd þessara mála sé nauðsynlegt að geta aflað sér upplýsinga hjá fyrirtækjum, þarf að setja slíkri upplýsingaöflun reglur sem samrýmast réttarríki og ákvæðum 66. greinar stjórnarskránnar. Þess er ekki gætt í 6. grein. Einnig er ófært að önnur stjórnvöld eigi að bregðast þagnarskyldu sinni vegna upplýsingaöflunar verðlagsstofnunar.

7. gr.

Lausn efnahagsmála.

Þessi grein á mjög vafasaman rétt á sér, enda telja undirrituð samtök, að stjórnvöld geti ekki til frambúðar leyst neinn efnahagsvanda með verðmyndunarhöftum. Auðveldara er að skapa efnahagsvanda með slíkum afskiptum.

8. gr.

Verðlagshöft.

Undirrituð samtök eru því algjörlega mótfallin, að verðmyndunarhöft ríki áfram sem meginregla um óákveðinn tíma, en frjáls verðmyndun verði undantekning frá þeirri meginreglu eftir mati verðlagsráðs án þess, að ráðið hafi ákveðnar reglur eða stefnumörkun frá Alþingi til viðmiðunar. Samtökin telja, að það sé Alþingis að marka stefnuna í þessu máli en ekki verðlagsráðs. Jafnframt vilja þau benda á, að frjáls verðmyndun er forsenda virkrar samkeppni en ekki öfugt. Það stoðar lítið að reyna að örva samkeppni um ófrjálst verð. Einnig vilja þau benda á, að verðlækkningar undir kostnaðarverð eru skaðlegar samkeppni. Þar sem minnst er á verðhækkningar í drögunum, ætti því í flestum tilfellum að tala um verðbreytingar.

Þau sérstöku verðmyndunarhöft, sem skilgreind eru í 8. gr., eru styrjaldar-

fyrirkomulag tengt skömmtum, sem beitt er, þegar nota þarf stærsta hluta þjóðarframleiðslunnar í þágu styrjaldarreksturs. Flest verðmyndunarhöft í 8. gr. eru því gagnslaus þótt öðru máli gegni um heimild til verðstöðvunar í mjög skamman tíma á meðan aðrar aðgerðir eru undirbúnar. Samtökin geta þó aldrei fallist á heimild yfirvalda til ótímabundinna verðstöðvana án nokkurra reglna.

Samtökin vilja undirstrika, að frjáls verðmyndun og samkeppni verði markmið laganna. Ef viðhalda á verðmyndunarhöftum er hins vegar óeðlilegt, að um það gildi ýmis konar reglur sem verðlagsráð setur af handa hófi eins og gert er ráð fyrir í drögum. Þau verðmyndunarhöft, sem gert er ráð fyrir að gripa megi til samkvæmt 8. gr. eru bæði óskýrt afmörkuð og gætu bitnað misjafnlega á atvinnugreinum og fyrirtækjum. Verðmyndunarhöft 8. gr. eru því engin framför frá núgildandi verðmyndunarhöftum.

9. gr.

Keðjuverslun.

Þessi grein er óþörf við frjálsar markaðsaðstæður, sem sjálfkrafa útilokar tilvist slíkrar verslunar.

11. gr.

Verðjöfnun.

Ef gefa á verðmyndun frjálsa, er þessi grein algjörlega óþörf og einnig þótt höftin haldi áfram, því að verðlagsyfirvöld hafa ótakmarkað vald til verðákvörðunar samkvæmt 8. grein. Ef ástæða þykir til, ætti verðjöfnunarheimild að vera liður í upptalningu í 8. grein.

12. gr.

Viðmiðun við verðávarðanir.

Þessi grein er afturför frá gildandi reglu, þar sem miðað er við „þörf þeirra fyrirtækja, er hafa vel skipulagðan og hagkvæman rekstur“. Þessi viðmiðun krefst þess að verðákvörðun miðist a. m. k. við lágmarkshagnað, þótt eftir því hafi ekki verið farið. Afkoma vel rekinna fyrirtækja, þótt þau nýti eðlilega afkastagetu, getur hins vegar verið góð eða slæm eftir markaðsaðstæðum.

Ef stjórnvöld ákveða útsöluverð hjá fyrirtækjum, er of lágt verð hættulegast. Það leiðir til aukinnar eftirspurnar og tapreksturs. Ef ekki er vel að gætt, getur þetta riðið fyrirtækinu að fullu. Ef slíkar verðávarðanir eru almenn regla stjórnvalda, leiðir það til umfræftirspurnar innanlands, aukins innflutnings og tilhneigingar til halla á viðskiptajöfnuði. Hátt verð dregur hins vegar úr eftirspurn og eykur samkeppni, þannig að verðið lækkar. Hátt verð fær ekki staðist á markaði, nema þátttaka annarra fyrirtækja sé útilokuð eða stjórnvöld beiti viðtækum viðskiptahömlum.

Undirrituðum samtökum finnst sanngjarnt, að verð einokunar- og markaðsráðandi fyrirtækja sé háð samþykki verðlagsyfirvalda. Sú viðmiðun, sem samþykkið fer eftir, þarf hins vegar að vera í líkingu við 10. gr. frumvarps til laga um verðgæslu og samkeppnishömlur frá 1969—70 eða nefndarálit meiri hluta allsherjarnefndar um það frumvarp, þingskjal 435, 135. mál, sem hljóðaði svo:

Verðávarðanir samkvæmt 1. tl. 7. gr. og verðútreikningar samkvæmt 2. tl. 7. gr. skulu miðast við það, að fyrirtæki, sem rekin eru á tæknilega og fjárhagslega hagkvæman hátt, fái greiddan nauðsynlegan kostnað við innkaup eða endurinnkaup vöru, framleiðslu, aðflutning, sölu og flutning ásamt afskriftum og vöxtum, þar með taldir vextir af eigin fjármagni. Ennfremur skal taka tillit til áhættunnar við framleiðslu vörunnar og sölu.

eða tillögur Verslunarráðsins 65. grein.

Samtökin geta hins vegar ekki fallist á, að afskipti af verðmyndun annarra fyrirtækja sé nauðsynleg.

13. gr.

Örvun verðskyns og samkeppni.

Aðgerðir til að efla verðskyn og samkeppni eru æskilegar. Hins vegar verður ekki séð, að rannsókn á álagningarlið verðs hafi meiri þýðingu en rannsókn annarra þátta verðsins. Það er einungis heildarverðið, sem skiptir neytandann máli.

Nauðsynlegt er, að yfirvöld hafi samráð við viðkomandi aðila, áður en slíkar kannanir eru framkvæmdar og niðurstöður birtar, og þeim gefinn kostur á athugasemdum. Ef athugasemdir eru gerðar, ættu þær að fylgja með í birtingu niðurstaðna.

14. gr.

Markaðsráðandi- og einokunarfyrirtæki.

Í þessari grein er fjallað um einokunarfyrirtæki og markaðsráðandi fyrirtæki, án þess að skilgreint sé, við hvað er átt. Skilgreining þessi verður að vera í lögunum sjálfum, þar sem þetta er grundvallaratriði. Annað býður heim óvissu og óeðlilegu valdi til handa embættismönnum. Einnig þarf að tiltaka hverjum ber að tilkynna, tímamörk o. s. frv.

Greinin fjallar einnig um samninga og samþykktir um samkeppnishömlur. án þess að skilgreint sé í lögunum, hvað samkeppnishömlur séu. Í nokkrum síðari greinum eru ákveðnar samkeppnishömlur taldar skaðlegar og bannaðar. Þessar samkeppnishömlur færu fyrirtæki ekki að tilkynna, þar sem þær eru bannaðar. Aðrar samkeppnishömlur geta fyrirtæki ekki tilkynnt, þar sem þau vita ekki. hverjar þær eru. Beiting matsreglu við ákvörðun samkeppnishamla eykur því ekki aðeins vald yfirvalda og býður heim valdmiðslu, heldur húa fyrirtækin einnig við óvissu varðandi hvað má og hvað má ekki. Fyrirtæki gætu þannig rækt samkeppnishamlandi viðskiptahætti án þess að vita, að þeir brjóta í bága við lög.

16. gr.

Tilkynningar sem trúnaðarmál.

Í þessari grein er samkeppnisnefnd heimilað að fara með tilkynningar um samkeppnishömlur að öllu eða nokkru leyti sem trúnaðarmál. Samtökin geta ekki fallist á það, að samningar um samkeppnishamlandi viðskiptahætti geti farið levnt. Öll einokun og allir samkeppnishamlandi viðskiptahættir, sem lefðir eru, þurfa að vera almenningi kunnir og þeim fyrirtækjum, sem á markaðinum starfa, svo að það sé ávallt ljóst, við hvers konar fyrirtæki menn eiga viðskipti og hverjar samkeppnishömlur eru leyfðar og hverjar ekki. Skilyrðislaus birting samninga um samkeppnishömlur er því nauðsynleg.

17. gr.

Reglugerð.

Allar skilgreiningar á markaðsráðandi aðstöðu, tilkynningarskvöldu og tímatakmörkunum til tilkynningar þurfa að vera stefnumörkunaratriði Alþingis, en ekki ákvörðun ráðuneytis.

18. gr.

Verðhækkanir einokunarfyrirtækja.

Í greininni er sagt, að samkeppnisnefnd geti ákveðið, að verð markaðsráðandi fyrirtækja megi ekki hækka án leffis verðlagsráðs.

Starfsemi markaðsráðandi fyrirtækja er ekki síður skaðleg vegna tilhneigingar til að selja vöru og þjónustu undir kostnaðarverði í þeim tilgangi að drepa niður samkeppni og ná einokunaraðstöðu. Þetta atriði er hvergi beinlínis bannað í drögum embættismannanna. Ef ætlunin er að setja löggjöf um samkeppnishömlur, þá hlýtur einnig að þurfa að hafa eftirlit með þessum þætti málsins.

19. gr.

Að draga úr samkeppnishömlum.

Í niðurlagi greinarinnar er samkeppnisnefnd veitt heimild til þess að beita verðmyndunarhöftum samkvæmt 8. gr., þ. e. að verðlagsráð verðleggi vörur og þjónustu. Beiting þessa ákvæðis þarf að vera algjör undantekning og algjört neyðarúrræði. Í greininni þarf að taka fram, að reynt verði til þrautar með tiltækum ráðum að afnema samkeppnishömlur og örva samkeppni, áður en ákvæðinu verður beitt.

20. gr.

Túlkun skaðlegra samkeppnishamla.

Í þessari grein koma fram ókostir þess að beita matsreglu við ákvörðun skaðlegra samkeppnishamla. Þegar bannreglu er beitt eru skaðlegar samkeppnishömlur skilgreindar og þær bannaðar. Embættistakmörk yfirvalda eru þar með skýrt afmörkuð og fyrirtækjum á að vera ljóst, hvað má og hvað má ekki. Þegar matsreglunni hins vegar er beitt, eru skaðlegar samkeppnishömlur ekki skilgreindar og yfirvöldum veitt nær ótakmörkuð heimild til þess að banna og leyfa samkeppnishömlur að eigin vild. Samtökin geta ekki mælt með því, að fyrirtæki undirgangist svo takmarkalítið vald embættismanna.

Í lok greinarinnar er tekið fram að verð og álagning skuli metin sanngjörn eða ósanngjörn eftir ákvæðum 12. gr. Eins og embættismennirnir hafa breytt 12. gr. frá því sem var í 10. gr. frumvarps til laga um verðgæslu og samkeppnishömlur frá 1969, er greinin haldlítill leiðarvísir í þessum efnum. Staðreyndin er sú, að embættismennirnir hafa breytt greininni þannig, að það er orðið algjört túlkunatriði án viðmiðunar, hvernig yfirvöld geta ákveðið verð og álagningu hjá fyrirtækjum.

21. gr.

Verðsamstaða óheimil.

Í þessari grein eru samþykktir og önnur samráð milli fyrirtækja um verð og álagningu bönnuð. Þetta ákvæði er í heinni andstöðu við ákvæði 1. og 11. gr. en þar er samningur og samþykktir um samkeppnishamlandi verð tilkynningaskyldir en heimilir. Hér verða tillögurnar því tvísaga.

Samtökin geta að sjálfsgöðu fallist á, að verðsamstaða sé bönnuð samhliða reglum um friðsala verðmyndun og samkeppni. Hér á þetta bann hins vegar ekki við, þar sem aðalregla draganna er verðmyndunarhöft, sem leiða sjálfkrafa til verðsamstöðu og samræmingar á óskum fyrirtækja, þegar þau fara fram á verðbreytingar. Verðmyndunarhöftin leiða því sjálfkrafa til samstöðu og torvelda verðsamkeppni. Það er því meinloka, að hægt sé að beita verðmyndunarhöftum samhliða bannreglu í samkeppnislöggjöf. Slíkt bann hlvti að þvinga menn til lögbrota.

Í 2. málsgr. 21. gr. er enn vikið að því, að verð og álagningu megi ekki hækka nema með samþykki verðlagsráðs. Hér kemur enn fram sú villa, að of hátt verð markaðsráðandi fyrirtækja sé einhverju verra en skaðlega lágt verð. Eðlilegra væri að nota orðið verðbreyting í þessu sambandi.

22. gr.

Samstaða í tilboðum.

Hér þarf að gera greinarmun á útboði og tilboði. Ef embættismennirnir þrír leggðu til í sínum drögum sem aðalreglu, að verðmyndun væri frjáls, virðist bann við samstöðu við gerð verðtilboða eðlileg. Gera þarf hó greinarmun á samráði milli fyrirtækja um stöðlun útboðsgagna, útbodsskilmála eða skilgreiningu á þjónustu eða verðsundurliðun annars vegar og hins vegar að fyrirtæki samræmi verðtilboð. Á þessu tvennu er skýr greinarmunur og annað má leyfa þótt hitt sé bannað. Slíkar reglur eru nauðsynlegar, ef verðmyndunin er frjáls.

23. gr.

Ákvörðun endursöluverðs eða leiðbeinandi verðs.

Samtökin eru því sammála, að hannað sé að ákveða ófrávikjanlegt endursöluverð á næsta sölustigi. Samtökin leggja hins vegar til, að heimilt verði að ákveða leiðbeinandi verð á næsta sölustigi, ef skýrt er tekið fram, að frá því megi víkja. Þetta atriði var t. d. þannig leyft í frumvarpinu frá 1969.

24. gr.

Undanþágur frá banni.

Með þeim undanþágum sem leyfðar eru í 24. gr. verður bann við verðsamstöðu í 21., 22. og 23. gr. nær marklaust. Það er t. d. talin nægileg ástæða til að heimila verðsamstöðu, ef vernda þarf fyrirtæki gegn óæskilegum eða þjóðfélagslega skaðlegum samkeppnisháttum, enda þótt samkeppnisnefnd hafi viðtæka heimild til að uppræta þessa skaðlegu samkeppnishætti. Að leyfa verðsamstöðu vegna skaðlegra samkeppnishátta annarra fyrirtækja er ástæðulaust, heldur þer að uppræta þá. Sú undanþága, sem þó veldur mestu um hversu marklaust bannið verður, er heimild til undanþágu vegna ríkra ástæðna. Engin skilgreining er á því, hvað eru ríkar ástæður og andi og efni draganna er haldlítill leiðbeining. Setja þarf takmörk og viðmiðun, um hvað teljast ríkar ástæður svo vitað sé, við hvað er átt?

Vegna matsreglunnar verða ákvæðin um samkeppnishömlurnar ekki eins ítarleg og æskilegt væri. Þótt svo sé, þyrfti samt að hanna samtök og samráð fyrirtækja um að eiga ekki viðskipti við önnur fyrirtæki.

25. gr.

Söluneitun — kaupneitun.

Söluneitun er aðferð, sem oft er heitt til þess að hamla gegn samkeppni. Það er því rík ástæða til þess að hanna slíkt, en þó eftir ákveðnum reglum. Þær reglur þurfa t. d. að segja til um, með hvaða rökum seljandi getur neitað sölu. Einnig þarf að taka fram, hvort viðkomandi kaupanda sé það verulegt hagsmunamál að fá umrædda vöru keypta og hvort aðrir hagkvæmir kostir séu fyrir hendi hjá öðrum seljendum. Samtökin telja, að hafa þurfi allan réttlætanlegan fyrirvara um sölskyldu til þess að þetta atriði verði ekki misnotað. Þetta er sérstaklega mikilvægt, þegar það er haft í huga, að opinber yfirvöld geta framfylgt óendanlegri verðstöðvun og geta skyldað fyrirtæki til þess að fylgja ákveðnum verðútreikningsaðferðum og að selja vöru sína eða þjónustu undir kostnaðarverði. Raunar er álitamál hvort réttlætanlegt sé að hanna söluneitun við slíkar aðstæður. Rétt er að benda á, að einnig er nauðsynlegt að koma í veg fyrir, að fyrirtæki bindist samtökum um að eiga ekki viðskipti við önnur fyrirtæki.

26. gr. — 44. gr.

Óréttmætir verslunarhættir.

Undirrituð samtök sjá ekki nauðsyn þess að fella lögín um óréttmæta verslunarhætti inn í lög um verð- og samkeppnishömlur. Samtökin fá auk þess ekki séð, að þær breytingartillögur, sem koma fram á lögnum um óréttmæta verslunarhætti, séu almennt til bóta.

Eins og verðlagsyfyrivöld starfa í dag og eins og fyrirhugað er að þau starfi skv. drögnum, geta samtökin ekki fallist á að þau hafi eftirlit með framkvæmd þessa lagabálks, þar sem þau gætu skyldað seljendur til þess að selja ákveðna vöru eða þjónustu, jafnframt því sem þau hönnuðu þeim að taka kostnaðarverð. Má þar sérstaklega benda á 28. og 29. gr.

45. gr.

Verðmerkingarreglur.

Hér er fellt niður ákvæði úr frumvarpinu frá 1969 um, að haft sé samráð við hlutaðeigandi aðila. Sú breyting er miður.

46. gr.

Hagnaður fráðreginn.

Sé ætlunin að beita verðlækkun í refsingarskyni, er það óþolandi vegna þeirra viðtæku markaðsáhrifa sem slík ákvörðun hefði í för með sér. Sé hins vegar ætlunin að verðjafna, er þegar heimild fyrir hendi til þess í 11. gr.

47. gr.

Ákvarðanir yfirvalda.

Þessi grein er svipuð 24. gr. frumvarps til laga um verðgæslu og samkeppnis-hömlur. Hér er þó greinin nokkuð stytta, yfirvöldum gefið meira vald og færri og minni reglur settar til þess að fara eftir. Samtökin telja þessar breytingar afturför frá því sem áður var, sérstaklega niðurfellingu á skyldu yfirvalda til að rökstyðja ákvarðanir sínar og hafa samráð við þá aðila, sem hlut eiga að máli.

48. gr.

Málshöfðun.

Þessi grein er nær samhljóða 25. gr. frumvarpsins frá 1969 en nú frestar máls-höfðun ekki gildistöku ákvörðunar samkeppnisnefndar. Í frumvarpinu frá 1969 frestaði kæra til Hæstaréttar ákvörðun yfirvalda um söluskyldu og ákvörðun um að fara ekki með upplýsingar, sem trúnaðarmál. Þessi niðurfelling er afturför. Gildis-töku ákvörðunar ætti fremur að fresta í fleiri tilfellum.

49. gr.

Dagsektir.

Hér er verðlagsstofnun heimilað að ákveða dagsektir án takmörkunar. Hér vantar öll ákvæði, sem veita vernd gegn valdniðslu opinberra embættismanna. Setja þarf ákvæði um, hvenær upplýsingar þurfa að hafa borist frá því að eftir var leitað. Einnig þarf að tiltaka tíma, sem þarf að líða uns beita má dagsektum. Auk þess er lágmarkskrafa, að dagsektum verði ákveðin hámarksupphæð.

50. gr.

Þagnarskylda.

Þótt þessi grein sé samin eftir 27. gr. frumvarpsins frá 1969, er töluverð breyting á anda hennar. Nú eru felld niður orðin: „að viðlagðri ábyrgð samkvæmt ákvæðum almennra hegningarlaga um opinbera starfsmenn.“ Þótt hægt sé að sækja opinbera embættismenn til ábyrgðar í almennum lögum, þá virðist samt eðlilegra að hafa það í greininni.

51. gr.

Birting.

Hér er eftirsjá af ársskýrslu, sem ákvæði voru um í 28. gr. frumvarpsins frá 1969.

52. gr.

Refsing.

Þessi grein er samhljóða 29. gr. frumvarpsins frá 1969 nema hvað nú er fellt niður hámark sektarupphæðar. Undirrituð samtök vilja hér enn ítreka, að því verði takmörk sett, hve háum sektarákvæðum má beita til þess að framfylgja þessum lögum. Þarf ríkisstjórnin að samþykkja allar verðhækkanir í landinu. Sjálfsagt er að fækka þeim mörgu aðilum, sem nú hafa verðákvörðunarvald í þjóðfélaginu og að lög þessi nái til sem flestra vara og þjónustu, sem eigi hafa frjálssa verðlagningu. Jafnframt verði reglur og starfsaðferðir þessara aðila samræmdar.

53. gr.

Málsmeðferð.

Undirrituð samtök telja að 4. málsgrein 53. gr sé óverjandi í réttarríki. Það er stigsmunur á mistökum og því sem gert er að yfirlögðu ráði. Öll löggjöf verður að gera skýran greinarmun á þessu tvennu.

54. gr.

Gildistaka.

Ef um væri að ræða stefnumörkun Alþingis og stefnubreytingu um það, hvernig haga bæri verðmyndun, samkeppni og samruna fyrirtækja í framtíðinni, hefði verið eðlilegt, að nokkur tími liði frá setningu laganna þar til þau tækju gildi. Hér eru þessar forsendur hins vegar ekki fyrir hendi.

Fylgiskjal VI.

Hr. viðskiptaráðherra
Ólafur Jóhannesson,
Viðskiptaráðuneytið,
Arnarhvoli,
Reykjavík.

Reykjavík, 2. febrúar 1977.

Með bréfi ráðuneytisins dags. 3. nóvember s.l. voru send til umsagnar drög að frumvarpi til laga um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti.

Eftirtalin samtök, Félag ísl. iðnrekenda, Landssamband iðnaðarmanna og Vinnuveitendasamband Íslands telja, að markmið löggjafar um verðlagsmál eigi að vera að efla frjálssa atvinnustarfsemi í landinu á grundvelli samkeppni, sem lýtur lög-
málum og leikreglum hins frjálssa markaðshagkerfis, þjóðarheildinni til hagsbóta.

Út frá þessu meginsjónarmiði telja samtökin brýnt að setja í lög skýrar reglur um verðmyndun, samkeppni, samruna fyrirtækja og ákvæði um framkvæmd og eftirlit með slíkum reglum. Við setningu slíkrar löggjafar álíta samtökin nauðsynlegt að hafa í huga eftirfarandi markmið:

Verðmyndun sé frjálss ákvörðun einstakra fyrirtækja á grundvelli virkrar samkeppni en því aðeins háð samþykki verðlagsyfirvalda, að um sé að ræða takmarkaða samkeppni einokunar- eða markaðsráðandi fyrirtækja.

Samkeppni sé örvuð eftir ákveðnum reglum til þess að stuðla að sem lægstu verði, stöðugra verðlagi og hagkvæmni í rekstri fyrirtækja.

Samruni fyrirtækja sé háður eftirliti, ef hann getur leitt til eða styrkt markaðsráðandi aðstöðu fyrirtækja.

Skaðlegar samkeppnishömlur verði skýrgreindar og bannaðar, þegar telja verður að frjálss verðmyndun og eðlileg samkeppni liði þeirra vegna.

Markaðsyfírráð. Skýrgreint verði hvað teljist misnotkun markaðsráðandi aðstöðu.

Drög þau, sem hér um ræðir eru ófullnægjandi að því er snertir ýmis framan-
greind atriði. Samtökin lýsa sig hins vegar fús til samstarfs við stjórnvöld um nánari skoðun og breytingar á drögum þessum, sem til bóta mættu verða.

Athugasemdir við einstakar greinar.

Við 2. gr. Gildissvið.

Núverandi fyrirkomulag hefur m. a. verið gagnrýnt fyrir, að mismunandi verðmyndunarreglur gildi í þjóðfélaginu og of mörg yfirvöld skipti sér af verðákvörðunum: Verðlagsnefnd, Sex-mannanefnd, níu ráðuneyti, auk annarra aðila, og síðan þarf ríkisstjórnin að samþykkja allar verðhækkanir í landinu. Sjálfsagt er að fækka þeim mörgu aðilum, sem nú hafa verðákvörðunarvald í þjóðfélaginu og að lög þessi ná til sem flestra vara og þjónustu, sem eigi hafa frjálsa verðlagningu. Jafnframt verði reglur og starfsaðferðir þessara aðila samræmdar.

Við 3. gr. Verðlagsráð.

Undirrituð samtök telja óæskilegt að samtök launþega og atvinnurekenda tilnefni menn í slíkt ráð, þau kjósa fremur að hlutlausir aðilar tilnefni fulltrúa, en ef svo þarf að vera, að aðilar vinnumarkaðarins tilnefni, þá er 3. mgr. til bóta frá því sem nú er.

Við 4. gr. Starfssvið verðlagsráðs.

Lagt er til í greininni, að verðlagsráð geti framselt vald sitt og ábyrgð verðlagsstofnun. Samtökin eru mótfallin slíku framsali valds og ábyrgðar, nema eftir ákveðnum reglum í lögum.

Í þessa grein vantar ákvæði sem skyldar yfirvöld að taka mál til afgreiðslu, innan tiltekins frests, svo það dragist ekki mánuðum saman að afgreiða erindi eins og nú gerist. Síðasti málsliður 1. mgr. og 3. mgr. falli niður.

Við 6. gr. Öflun upplýsinga.

Að svo miklu leyti sem það er nauðsynlegt yfirvöldum, sem annast eftirlit og framkvæmd þessara laga, mega þau:

1. Krefjast upplýsinga frá fyrirtækjum og samtökum fyrirtækja um efnahagsleg tengsl þeirra.
2. Kanna og rannsaka viðskiptaskjöl hjá fyrirtækjunum sjálfum og samtökum fyrirtækja á venjulegum viðskiptatímum.
3. Krefjast upplýsinga frá viðskipta- og iðnaðarsamtökum og starfsgreinafélögum verðandi félagalög þeirra ákvarðanir þeirra og fjölda og nöfn þeirra aðila, sem ákvarðanir þeirra ná til.

Eigendur fyrirtækja eða fulltrúar þeirra og aðilar, sem tilnefndir eru sem fulltrúar samtaka eða félaga fyrirtækja, skulu láta í té umbeðnar upplýsingar, láta í té viðskiptaskjöl, og leyfa rannsókn þessara skjala og jafnframt aðgang að skrifstofum og öðrum vinnustöðum.

Aðilar, sem yfirvöld, er annast eftirlit og framkvæmd þessara laga, feila rannsókn, mega fá aðgang að skrifstofum fyrirtækja og samtaka fyrirtækja og framkvæma leit, í samræmi við 66. grein stjórnarskrárinnar, að fengnum dómsúrskurði.

Beiðnir yfirvalda, sem annast framkvæmd þessara laga um upplýsingar, skulu gerðar skriflega. Lagalegur grundvöllur, efnisinnihald og tilgangur beiðninnar skal vera talinn upp í henni og henni sett sannaðgjörn tímatakörk.

Við 7. gr. Lausn efnahagsmála.

Þessi grein á mjög vafasaman rétt á sér, enda telja undirrituð samtök, að stjórnvöld geti ekki til frambúðar leyst neinn efnahagsvanda með verðmyndunarhöftum. Auðveldara er að skapa efnahagsvanda með slíkum afskiptum.

Við 8. gr.

Verðlagshöft.

Undirrituð samtök eru því algjörlega mótfallin, að verðmyndunarhöft ríki áfram sem meginregla um óákveðinn tíma, en frjáls verðmyndun verði undantekning frá þeirri meginreglu eftir mati verðlagsráðs án þess, að ráðið hafi ákveðnar reglur eða stefnumörkun frá Alþingi til viðmiðunar. Samtökin telja, að það sé Alþingis að marka stefnuna í þessu máli en ekki verðlagsráðs. Jafnframt vilja þau benda á, að frjáls verðmyndun er forsenda virkrar samkeppni en ekki öfugt. Það stoðar lítið að reyna að örva samkeppni um ófrjálst verð. Einnig vilja þau benda á, að verðlækkanir undir kostnaðarverð eru skaðlegar samkeppni. Þar sem minnst er á verðhækkunir í drög-unum, ætti því í flestum tilfellum að tala um verðbreytingar.

Þau sérstöku verðmyndunarhöft, sem skilgreind eru í 8. gr., eru styrjaldarfyrikomulag tengt skömmtnun, sem því aðeins ætti að beita, þegar neyðarástand ríkir. Verðstöðvanir í mjög skamman tíma, á meðan aðrar aðgerðir eru undirbúnar, geta verið réttlætanager, en samtökin geta þó aldrei fallist á heimild yfirvalda til ótíma-bundinna verðstöðvana, án reglna og án samhliða launastöðvunar.

Samtökin vilja leggja áherslu á, að frjáls verðmyndun verði reglan, en verðlags-höft undantekningin.

Við 9. gr.

Keðjuverslun.

Þessi grein er óþörf við frjálsar markaðsaðstæður, sem sjálfkrafa útilokar tilvist slíkrar verslunar.

Við 12. gr.

Viðmiðun við verðákvarðanir.

Undirrituðum samtökum finnst sanngjarnt, að verð einokunar- og markaðsráð-andi fyrirtækja sé háð samþykki verðlagsyfirvalda. Sú viðmiðun, sem samþykktin fer eftir, þarf hins vegar að vera í líkingu við 10. gr. frumvarps til laga um verðgæslu og samkeppnishömlur frá 1969—70 eða nefndarálit meiri hluta allsherjarnefndar um það frumvarp, þingskjal 435, 135. mál, sem hljóðaði svo:

„Verðákvarðanir samkvæmt 1. tl. 7. gr. og verðútreikningar samkvæmt 2. tl. 7. gr. skulu miðast við það, að fyrirtæki, sem rekin eru á tæknilega og fjárhagslega hagkvæman hátt, fái greiddan nauðsynlegan kostnað við innkaup eða endurinnkaup vöru, framleiðslu, aðflutning, sölu og flutning ásamt afskriftum og vöxtum, þar með taldir vextir af eigin fjármagni. Ennfremur skal taka tillit til áhættunnar við framleiðslu vörunnar og sölu.“

Samtökin geta hins vegar ekki fallist á, að afskipti af verðmyndun annarra fyrirtækja séu nauðsynleg.

Við 13. gr.

Örvun verðskyns og samkeppni.

Aðgerðir til að efla verðskyn og samkeppni eru æskilegar. Hins vegar verður ekki séð, að rannsókn á álagningarlið verðs hafi meiri þýðingu en rannsókn annarra þátta verðsins. Það er einungis heildarverðið, sem skiptir neytandann máli.

Nauðsynlegt er, að yfirvöld hafi samráð við viðkomandi aðila, áður en slíkar kannanir eru framkvæmdar og niðurstöður birtar, og þeim gefinn kostur á athugasemdum. Ef athugasemdir eru gerðar, ættu þær að fylgja með í birtingu niðurstaðna.

Við 14. gr.

Markaðsráðandi- og einokunarfyrirtæki.

Í þessari grein er fjallað um einokunarfyrirtæki og markaðsráðandi fyrirtæki, án þess að skilgreint sé, við hvað er átt. Skilgreining þessi verður að vera í lögnum sjálfum, þar sem þetta er grundvallaratriði. Annað býður heim óvissu og óeðlilegu valdi til handa embættismönnum. Einnig þarf að tiltaka hverjum ber að tilkynna tímatak-mörk o. s. frv.

Greinin fjallar einnig um samninga og samþykktir um samkeppnishömlur, án þess að skilgreint sé í lögnum, hvað samkeppnishömlur séu. Í nokkrum síðari grein-um eru ákveðnar samkeppnishömlur taldar skaðlegar og bannaðar.

Við 16. gr.

Tilkynningar sem trúnaðarmál.

Í þessari grein er samkeppnisnefnd heimilað að fara með tilkynningar um sam-keppnishömlur að öllu eða nokkru leyti sem trúnaðarmál. Samtökin geta ekki fallist á það, að samningar um samkeppnishamlandi viðskiptahætti geti farið leynt. Öll einokun og allir samkeppnishamlandi viðskiptahættir, sem leyfðir eru, þurfa að vera almenningi kunnir og þeim fyrirtækjum, sem á markaðnum starfa, svo að það sé ávallt ljóst, við hvers konar fyrirtæki menn eiga viðskipti og hverjar samkeppnishömlur eru leyfðar og hverjar ekki. Skilyrðislaus birting samninga um samkeppnishömlur er því nauðsynleg.

Við 17. gr.

Reglugerð.

Allar skilgreiningar á markaðsráðandi aðstöðu, tilkynningarskyldu og tímatak-mörkunum til tilkynningar þurfa að vera stefnumörkunaratriði Alþingis, en ekki ákvörðun ráðuneytis.

Við 18. gr.

Verðhækkanir einokunarfyrirtækja.

Í greininni er sagt, að samkeppnisnefnd geti ákveðið, að verð markaðsráðandi fyrirtækja megi ekki hækka án leyfis verðlagsráðs.

Starfsemi markaðsráðandi fyrirtækja er ekki síður skaðleg vegna tilhneigingar þeirra til að selja vöru og þjónustu undir kostnaðarverði í þeim tilgangi að drepa niður samkeppni og ná einokunaraðstöðu. Þetta atriði er hvergi beinlínis bannað í frum-varpsdrögum. Ef ætlunin er að setja löggjöf um samkeppnishömlur, þá hlýtur einnig að þurfa að hafa eftirlit með þessum þætti málsins.

Við 19. gr.

Að draga úr samkeppnishömlum.

Í niðurlagi greinarinnar er samkeppnisnefnd veitt heimild til þess að beita verð-myndunarhöftum samkvæmt 8. gr., þ. e. að verðlagsráð verðleggi vörur og þjónustu Beiting þessa ákvæðis þarf að vera algjör undantekning og algjört neyðarúrræði. Í greininni þarf að taka fram, að reynt verði til þrautar með tiltækum ráðum að afnema samkeppnishömlur og örva samkeppni, áður en ákvæðinu verður beitt.

Við 20. gr.

Túlkun skaðlegra samkeppnishamla.

Í þessari grein koma fram ókostir þess að beita matsreglu við ákvörðun skað-legra samkeppnishamla. Þegar bannreglu er beitt eru skaðlegar samkeppnishömlur

skilgreindar og þær bannaðar. Embættistakmörk yfirvalda eru þar með skýrt afmörkuð og fyrirtækjum á að vera ljóst, hvað má og hvað má ekki. Þegar matsreglunni hins vegar er beitt, eru skaðlegar samkeppnishömlur ekki skilgreindar og yfirvöldum veitt nær ótakmörkuð heimild til þess að banna og leyfa samkeppnishömlur að eigin vild. Samtökin geta ekki mælt með því, að fyrirtæki undirgangist svo takmarkalítið vald embættismanna.

Í lok greinarinnar er tekið fram að verð og álagning skuli metin sanngjörn eða ósanngjörn eftir ákvæðum 12. gr. og vísast til umsagnar okkar um hana.

Við 21. gr.

Verðsamstaða óheimil.

Samtökin geta fallist á, að verðsamstaða sé bönnuð samhliða reglum um frjálsa verðmyndun og samkeppni.

Í 2. málgr. 21. gr. er enn vikið að því, að verð og álagningu megi ekki hækka nema með samþykki verðlagsráðs. Hér kemur enn fram sú villa, að of hátt verð markaðsráðandi fyrirtækja sé einhverju verra en skaðlega lágt verð. Eðlilegra væri að nota orðið verðbreyting í þessu sambandi.

Við 22. gr.

Samstaða í tilboðum.

Hér þarf að gera greinarmun á útboði og tilboði. Gera þarf greinarmun á samráði milli fyrirtækja um stöðlun útboðsgagna, útboðsskilmála eða skilgreiningu á þjónustu eða verðsundurliðun annars vegar og hins vegar að fyrirtæki samræmi verðtilboð. Á þessu tvennu er skýr greinarmunur og annað má leyfa þótt hitt sé bannað. Slíkar reglur eru nauðsynlegar, ef verðmyndunin er frjáls.

Við 23. gr.

Ákvörðun endursöluverðs eða leiðbeinandi verðs.

Samtökin eru því sammála, að bannað sé að ákveða ófrávíkjanlegt endursöluverð á næsta sölustigi. Samtökin leggja til, að heimilt verði að ákveða leiðbeinandi verð á næsta sölustigi, ef skýrt er tekið fram, að frá því megi víkja. Þetta atriði var t. d. þannig leyft í frumvarpinu frá 1969.

Við 24. gr.

Undanþágur frá banni.

Með þeim undanþágum, sem leyfðar eru í 24. gr. verður bann við verðsamstöðu í 21., 22. og 23. gr. nær marklaust. Það er t. d. talin nægileg ástæða til að heimila verðsamstöðu, ef vernda þarf fyrirtæki gegn óæskilegum eða þjóðfélagslega skaðlegum samkeppnisháttum, enda þótt samkeppnisnefnd hafi víðtæka heimild til að uppræta þessa skaðlegu samkeppnishætti. Að leyfa verðsamstöðu vegna skaðlegra samkeppnishátta annarra fyrirtækja er ástæðulaust, heldur ber að uppræta þá. Sú undanþága, sem þó veldur mestu um hversu marklaust bannið verður, er heimild til undanþágu vegna ríkra ástæðna. Engin skilgreining er á því, hvað eru ríkar ástæður og andi og efni draganna er haldlítill leiðbeining. Setja þarf takmörk og viðmiðun, um hvað teljast ríkar ástæður svo vitað sé, við hvað er átt.

Vegna matsreglunnar verða ákvæðin um samkeppnishömlurnar ekki eins ítarleg og æskilegt væri. Þótt svo sé, þyrfti samt að banna samtök og samráð fyrirtækja um að eiga ekki viðskipti við önnur fyrirtæki.

Við 25. gr.

Söluneitun — kaupneitun.

Söluneitun er aðferð, sem oft er beitt til þess að hamla gegn samkeppni. Það er því rík ástæða til þess að banna slíkt, en þó eftir ákveðnum reglum. Þær reglur þurfa t. d. að segja til um, með hvaða rökum seljandi getur neitað sölu. Einnig þarf að taka fram, hvort viðkomandi kaupanda sé það verulegt hagsmunamál að fá umrædda vöru keypta og hvort aðrir hagkvæmir kostir séu fyrir hendi hjá öðrum seljendum. Samtökin telja, að hafa þurfi allan réttlæt看legan fyrirvara um söluskyldu til þess að þetta atriði verði ekki misnotað. Þetta er sérstaklega mikilvægt, þegar það er haft í huga, að opinber yfirvöld geta framfylgt óendanlegri verðstöðvun og geta skyldað fyrirtæki til þess að fylgja ákveðnum verðútreikningsaðferðum og að selja vöru sína eða þjónustu undir kostnaðarverði. Álitamál er hvort réttlæt看legt er að banna sölu-neitun við slíkar aðstæður. Rétt er að benda á, að einnig er nauðsynlegt að koma í veg fyrir, að fyrirtæki hindist samtökum um að eiga ekki viðskipti við önnur fyrirtæki.

Við 26.—44. gr.

Óréttmætir verslunarhættir.

Undirrituð samtök sjá ekki nauðsyn þess að fella lög in um óréttmæta verslunar-hætti inn í lög um verð- og samkeppnishömlur. Samtökin fá auk þess ekki séð, að þær breytingartillögur, sem koma fram á lögnum um óréttmæta verslunarhætti, séu almennt til bóta.

Við 45. gr.

Verðmerkingarreglur.

Hér er felld niður ákvæði úr frumvarpinu frá 1969, um að haft sé samráð við hlutaðeigandi aðila. Sú breyting er miður.

Við 46. gr.

Hagnaður fráðreginn.

Sé ætlunin að beita verðlækkun í refsingarskyni, er það óþolandi vegna þeirra viðtæku markaðsáhrifa, sem slík ákvörðun hefði í för með sér. Sé hins vegar ætlunin að verðjafna, er þegar heimild til þess í 11. gr.

Við 47. gr.

Ákvarðanir yfirvalda.

Þessi grein er svipuð 24. gr. frumvarps til laga um verðgæslu og samkeppnis-hömlur. Hér er þó greinin nokkuð styttr, yfirvöldum gefið meira vald og færri og minni reglur settar til þess að fara eftir. Samtökin telja þessar breytingar afturför frá því sem áður var, sérstaklega niðurfelling á skyldu yfirvalda til að rökstyðja ákvarðanir sínar og hafa samráð við þá aðila, sem hlut eiga að máli.

Við 48. gr.

Málshöfðun.

Þessi grein er nær samhljóða 25. gr. frumvarpsins frá 1969 en nú frestar máls-höfðun ekki gildistöku ákvörðunar samkeppnisnefndar. Í frumvarpinu frá 1969 frestaði kæra til Hæstaréttar ákvörðun yfirvalda um söluskyldu og ákvörðun um að fara ekki með upplýsingar sem trúnaðarmál. Þessi niðurfelling er afturför. Gildis-töku ákvörðunar ætti fremur að fresta í fleiri tilfellum.

Við 49. gr.

Dagsektir.

Hér er verðlagsstofnun heimilað að ákveða dagsektir án takmörkunar. Hér vantar öll ákvæði, sem veita vernd gegn valdniðslu. Setja þarf ákvæði um, hvenær upplýsingar þurfa að hafa borist frá því að eftir var leitað. Einnig þarf að tiltaka tíma, sem þarf að liða, uns beita má dagsektum. Auk þess er lágmarkskrafa, að dagsektum verði ákveðin hámarksupphæð.

Við 50. gr.

Þagnarskylda.

Þótt þessi grein sé samin eftir 27. gr. frumvarpsins frá 1969, er töluverð breyting á anda hennar. Nú eru felld niður orðin: „að viðlagðri ábyrgð samkvæmt ákvæðum almennra hegningarlaga um opinbera starfsmenn“. Þótt hægt sé að sækja opinbera embættismenn til ábyrgðar í almennum lögum þá virðist samt eðlilegra að hafa það í greininni.

Við 51. gr.

Birting.

Hér er eftirsjá af ársskýrslu, sem ákvæði voru um í 28. gr. frumvarpsins frá 1969.

Við 52. gr.

Refsing.

Þessi grein er samhljóða 29. gr. frumvarpsins frá 1969 nema hvað nú er fellt niður hámark sektarupphæðar. Undirrituð samtök vilja hér enn ítreka, að því verði takmörk sett, hve háum sektarákvæðum má beita til þess að framfylgja þessum lögum.

Við 53. gr.

Málsmeðferð.

Undirrituð samtök telja að 4. málsg. 53. gr. sé óverjandi í réttarríki. Það er augljós munur á mistökum og því sem gert er að yfirlögðu ráði. Öll löggjöf verður að gera skýran greinarmun á þessu tvennu.

Við 54. gr.

Gildistaka.

Verði fallist á breytingartillögur okkar, teljum við til bóta, að lögin taki gildi sem fyrst.

Virðingarfyllst,

Félag ísl. iðnrekenda, Landssamband iðnaðarmanna, Vinnuveitendasamb. Íslands,
Davið Sch. Thorsteinsson. Sigurður Kristinsson. Jón H. Bergs.

Fylgiskjal VII.

Alþýðusamband Íslands
Laugavegi 18, Reykjavík.
Sími 19348.

Reykjavík, 02.02.'77 /kjh.

Miðstjórn Alþýðusambands Íslands fjallaði á fundi sínum 1. febrúar 1977 um Drög að frumvarpi til laga um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti.

Eftirfarandi umsögn var samþykkt með öllum atkvæðum:

„Þau frumvarpsdrög, sem hér eru til umsagnar, virðast að mestu óbreytt drög sérstakrar ríkisskipaðrar nefndar frá árinu 1969, nema hvað ákvæði um óréttmæta viðskiptahætti og neytendavernd eru felld inn í frumvarpsdrögin nú.

Eftir að hafa kynnt sér frumvarpsdrögin allitarlega, er það mat Alþýðusambands Íslands, að þau komi á engan máta til móts við hinar margítrekuðu kröfur sambandsins um breytt fyrirkomulag verðlagsmála.

Í fyrsta lagi hefur Alþýðusambandið krafist þess, að verðákvarðanir verði samræmdar. Í dag er kerfið sundurleitt og án samhengis, og frumvarpsdrögin stefna greinilega að því, að svo verði áfram. Eðlilegt er, að verðákvarðanir á hinum ýmsu sviðum séu teknar út frá samræmdum rekstrarforsendum. Þó það sé gert, er fullkomlega mögulegt að taka tillit til séraðstæðna t. d. þannig að opinberir aðilar niðurgreiði vöru eða þjónustu eða skattleggi sérstaklega.

Í öðru lagi hefur Alþýðusambandið krafist samræmdrar stjórnar á verðákvörðunum og verðgæslu. Alþýðusambandið hefur margsinnis ítrekað nauðsyn þess, að verðlagseftirliti verði hagað öðru vísi en tíðkast hefur og t. d. aukin áhersla lögð á öflun gagna um verðlag erlendis. Frumvarpsdrögin gera ráð fyrir því, að kerfið greinist í þrennt: verðlagsráð, samkeppnisnefnd og verðlagsstofnun. Þessi aðgreining er óheppileg. Frumvarpsdrögin virðast raunar gera ráð fyrir því, að samkeppnisnefndin, sem aðilum vinnumarkaðarins er ekki ætluð aðild að, geti orðið nokkur samræmingaraðili í þessu tilliti. Skipan þeirrar nefndar er hins vegar í fullkominni andstöðu við óskir Alþýðusambandsins um aukin áhrif á verðlagskerfið, og samræming í höndum þeirrar nefndar yrði því ekki til hins betra. Á það verður ekki fallist, að áhrifaaðstaða verkalyðssamtakanna verði skert og jafnvel aðstaða þeirra til þess að fylgjast með þróun mála.

Í þriðja lagi vantar í frumvarpsdrögin ákvæði, sem tryggja aukna virkni neytenda og aðhald af þeirra hálfu.

Þá eru ákvæði frumvarpsdraganna mörg það óljós, að ekki verður séð hver framkvæmdin muni verða.

Þar eð frumvarpsdrögin ganga í meginatriðum í berhöggi við kröfur Alþýðusambandsins, teljum við rétt að óska þess, að viðskiptaráðherra skipi nefnd, sem fái það verkefni að endurskoða núgildandi löggjöf í samræmi við þau grundvallarsjónarmið, sem hér eru sett fram.

Þessari umsögn fylgja athugasemdir hagfræðings ASÍ við einstakar greinar frumvarpsdraganna.“

Þetta tilkynnist yður hér með.

Virðingarfyllst,

f. h. Alþýðusambands Íslands,
Björn Jónsson.

Frumvarp til laga um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti.

Athugasemdir við einstakar greinar.

Við 1. gr.

Alm. merkingarlítið orðalag.

Við 2. gr.

Af fulltrúum ASÍ í verðlagsnefnd og forystumönnum samtakanna, hefur verið lögð áhersla á samræmingu verðlagskerfisins. Núverandi kerfi er æði sundurleitt og lagafrumvarpið gerir greinilega ráð fyrir því að það ástand verði óbreytt. Sam-

kvæmt núgildandi kerfi, eru þrír aðilar mikilvægastir hvað verðákvörðun snertir, en verulegum hluta er þó skipað utan formlegs ákvörðunarkerfis. Lauslega má áætla, að skiptingin sé eftirfarandi.

Verðlagsnefnd	25%	vöru- og þjónustugjalda visit. fjöl.
6 manna nefnd	17%	vöru- og þjónustugjalda visit. fjöl.
Ráðuneyti	17%	vöru- og þjónustugjalda visit. fjöl.
Innflutningsverð	26%	vöru- og þjónustugjalda visit. fjöl.
Annað utan kerfis	15%	vöru- og þjónustugjalda visit. fjöl.
	100%	vöru- og þjónustugjalda visit. fjöl.

Miðað við ofangreinda skiptingu nær formlegt verðlagskerfi til nærri 60% vöru- og þjónustugjalda visitölufjölskyldunnar. Lágmarkskrafa virðist vera, að leitast sé við að samræma ákvarðanir þeirra aðila, sem þar eiga hlut að máli, auk þess sem óhjákvæmilegt er að heita virkum aðgerðum til þess að hafa áhrif á innflutningsverð. Fulltrúar Alþýðusambandsins hafa í verðlagsnefnd lýst þeirri skoðun sinni, að eðlilegt sé að starfssvið verðlagsnefndar sé útvíkkað. Hér er í engu komið til móts við þau sjónarmið.

Við 3. gr.

Fulltrúar ASÍ í verðlagsnefnd hafa marglýst þeirri skoðun sinni, að eðlilegt sé að verðlagsákvæðanir og eftirlit séu samræmdir þættir. Sérstaklega með tilliti til þeirrar áherslu, sem á það er lögð í frumvarpinu að stefnt sé að auknu frjálsræði í verðlagningu, er ljóst, að sú aðgreining, sem nú er, og áfram á að vera, er óraunhæf. Ákveði verðlagsráð að gefa verðlagningu á tilteknu sviði frjálsa, er hún um leið að leggja málið í hendur annars aðila, því henni kemur verðlagseftirlitið ekki við skv. skipulagsrammanum. Eðlilegt virðist að verðlagsráð sé jafnframt yfirstjórn verðlagsstofnunar. Sama nefnd ætti að sjálfsgöngu að fara með samkeppnismál, og er fráleitt að halda aðilum vinnumarkaðarins utan við það málavæði eins og frumvarpið gerir ráð fyrir.

Fjöldi nefndarmanna er ekki aðalatriði, en hins vegar er ljóst, að núverandi nefndarskipan gerir mögulegt að taka viðtækara tillit til hagsmunaaðila en hugsanlegt er skv. frumvarpinu. Það er erfitt að finna rök fyrir því, að hæstiréttur skipi menn í verðlagsráð. Sérfræðipækning er til staðar bæði hjá viðskiptaráðuneytinu og samtökum vinnumarkaðarins og sérfræðipjónustu má fá annarsstaðar frá, ef þörf krefur. Það að láta hæstarétt skipa tvo menn í verðlagsráð virðist hafa þann tilgang einan að skerða áhrif samtaka atvinnurekanda og launafólks. Sérstaklega verður sá tilgangur ljós, þegar fjórða grein frumvarpsins er skoðuð, en þar kemur fram að þessir hæstaréttarskipuðu menn eiga ásamt fulltrúa viðskiptaráðuneytisins að fara með samkeppnismálin alfarið, án afskipta fulltrúa launafólks og atvinnurekenda. Sú skipunarbreyting, sem hér er gerð tillaga um, er tvímælalaust til hins verra.

Við 4. gr.

Þegar hefur verið vikið að samsetningu samkeppnisnefndar (sjá það sem segir um 3. gr.), en ætlunin er, að fulltrúar launafólks fái ekki aðstöðu til afskipta á því sviði.

Frumvarpið gerir ráð fyrir því, að verðlagsráð geti falið verðlagsstofnun ákvörðunarvald sitt. Í þessu ákvæði felst mikil hætta fyrir hagsmuni neytenda, því að verulegar líkur eru á, að þetta ákvæði verði notað til þess að færa afgreiðslu mála úr höndum verðlagsráðs. Í stað afgreiðslu í verðlagsráði, kæmu heinar viðræður viðkomandi atvinnurekanda og atvinnurekendasamtaka við embættismenn. Sjálfsgagt er að ráðið geti falið embættismönnum afgreiðslu einstakra mála og jafnvel mála-flokka, sé það talið æskilegt af samhljóða, fullskipuðu ráði, enda geti þá hvaða fulltrúi sem er krafist þess, að málin verði að nýju tekin til meðferðar í ráðinu, sem einnig fylgist með gangi mála sem yfirstjórn verðlagsstofnunar.

Þegar hefur verið fjallað um hið dreifða handahófskennda og ósamræmda verðlagskerfi og nauðsynlegar samræmingar. Ákvæðið um óskuldbindandi kynningu annarra verðákvörðunaraðila á þeim málum, sem þeir hafa til meðferðar, virðast misheppnuð hótfyndni, og fráleitt að ríkisstjórnin geti tekið mál, sem falla eiga undir ráðið skv. lögnum, úr höndum ráðsins.

Við 5. gr.

Í athugasemdum við 3. og 4. gr. hefur sú skoðun verið skýrt fram sett, að nauðsynlegt sé að samræma verðákvæðanir og allt eftirlit og því eðlilegt, að verðlagsráð sé jafnframt yfirstjórn verðlagsstofnunar.

Við 6. gr.

Skýr ákvæði um upplýsingaskyldu gagnvart verðlagsstofnun og verðlagsráði eru til bóta, og væri æskilegt að fella þau ákvæði inn í gildandi lög.

Við 7. gr.

Þessi grein virðist óþörf, þar sem verðlagsráðinu er í 8. gr. veitt heimild til almennrar verðstöðvunar. Séu samtök atvinnurekenda og launafólks á einhverjum tíma sammála um, að verðstöðvun sé óþörf, en ríkisstjórn telur hana æskilega, virðist eðlilegt að Alþingi fjalli um málið.

Við 8. gr.

Þegar hefur verið bent á það ósamræmi, að verðákvörðun og verðeftirlit og samkeppnismál skuli aðgreind, en ákvæði þessarar greinar sýna ljóslega að samræming er ófrávíkjanleg forsenda aukins frjálsræðis. Almennt virðist greinin benda til þess, að ríkisstjórnin ætli sér að gefa verðlagningu frjálsa, en koma ábyrgðinni á fulltrúa sinn í verðlagsráði.

Við 9. gr.

Greinin er í samræmi við núgildandi ákvæði.

Við 10. gr.

Vísast til athugasemda við þær greinar, sem hér er vitnað til.

Við 11. gr.

Verðlagsráð hlýtur að geta haft frumkvæði í þessu efni, en er tæplega ætlað að vera einungis stimpildeild eins og greinin gæti táknað.

Við 12. gr.

Viðmiðunin virðist sanngjörn.

Við 13. gr.

Þessi grein virðist ófullnægjandi, þar sem álagning virðist vera eini þáttur verðsins, sem skýrt er fram tekið að verðlagsstofnun sé ætlað að birta greinargerðir um. Jafnsjálfsgætt er að kanna hráefnis- og framleiðslukostnað.

Við 14. gr.

Greinin er allóljós. Skilgreina þarf nánar við hvaða skilyrði fyrirtæki telst einokunarfyrirtæki eða markaðsráðandi. Einnig er óljóst hvaða fyrirtækjum er ætlað að tilkynna.

Við 15. gr.

Sjá athugasemdir við 14. gr.

Við 16. gr.

Það virðist ástæðulaust og geta verið hættulegt, að fela fyrir almenningi hvaða samkeppnishömlur yfirvöld telja æskilegar og heimila því.

Við 17. gr.

Ákvæði þessarar greinar virðast í eðlilegu verksviði verðlagsráðs og samkeppnisnefndar.

Við 18. gr.

Ákvæði þessarar greinar sýna skýrt nauðsyn þess að verðlagsráð og samkeppnisnefnd séu sami aðili. Rétt er að minna á, að nauðsynlegt verði að fyrirskipa verðlækkun.

Við 19. gr.

Þessi grein sýnir enn að samstjórnun er nauðsynleg. Það virðist óeðlilegt að nefndin sé skylduð til þess að fela samningsgerð í hendur embættisönnum. Nefndin hlýtur að verða að geta verið heinn aðili að samningsgerð eftir því sem hún telur nauðsynlegt.

Við 20. gr.

Ákvæði þessarar greinar vekja þá spurningu, hvað sé ósanngjarnt.

Við 21. gr.

Það er ekki nægilega skýrt, hvað þessi grein bannar.

Við 22. gr.

Æskilegt ákvæði.

Við 23. gr.

Æskilegt ákvæði.

Við 24. gr.

Greinin er það óljóst orðuð, að það fer algjörlega eftir framkvæmdinni, hvort greinarnar að framan (21—23) hafi yfirleitt nokkuð gildi.

Við 25. gr.

Ákvæði þessarar greinar eru bráðnauðsynleg, en áherslu verður að leggja á, að kaupendum sé ekki mismunað, hvað snertir söluskilmála. Það sem segir í síðustu setningunni um staðgreiðslu kann að þessu leyti að vera í andstöðu við það, sem annars er sagt í greininni.

Við 26. gr.

Æskilegt ákvæði.

Við 27. gr.

Önnur málsgrein er torskilin.

28. gr. — 44. gr.

Ákvæði þessara greina virðast æskileg. Önnur málsg. 35. greinar býður þó heim þröngri túlkun, sem gæti torveldað fólki starfsskipti. Starfsreynslu hlýtur hver og einn að flytja með sér. 30. grein skil ég ekki.

Við 45. gr.

Æskileg ákvæði.

Við 46. gr.

Hagnað ætti að gera upptækan. Að skylda aðila sem hagnast hefur óheiðarlega til þess að selja á undirboðsverði (dumping) hlýtur að falla undir óheiðarlega viðskiptahætti gagnvart keppinautum.

47.—53. gr.

Æskileg ákvæði.

Við 54. gr.

Sá ársfrestur, sem greinin gerir ráð fyrir, er líklega tákn þess, að höfundum frumvarpsins sé jafnljóst og okkur, að ágæti þess er takmarkað, og ætlunin sé að semja nýtt frumvarp á árinu.

Ásmundur Stefánsson.

Fylgiskjal nr. VIII.

Samband íslenskra samvinnufélaga,
Sambandshúsið, Reykjavík.

Viðskiptaráðuneytið
hr. Björgvin Guðmundsson
skrifstofustjóri
Arnarholi
Reykjavík.

6. október 1977.

Vér vísum til bréfs ráðuneytisins frá 3. nóvember s. l. varðandi drög að frumvarpi til laga um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti og vildum tjá yður að mál þetta var sérstaklega tekið fyrir á Sambandsstjórnarfundum í dag, og eftir mjög ítarlegar umræður gerð um það svohljóðandi bókun:

„Sambandsstjórn er meðmælt vissum meginþáttum frumvarpsdraganna en telur að veigamikilla breytinga sé þörf þegar samið yrði lagafrumvarp á grundvelli þeirra til að til að hægt væri að mæla með lögfestingu þess.

Skilgreina þarf nánar en gert er víða í frumvarpinu hvað við er átt. Jafn viðtæk rammalöggjöf og drögin gera ráð fyrir mundi skapa mikla óvissu og gefa framkvæmdavaldi. Þ. á m. embættismannakerfinu, viðtækara vald en fallist verður á að leiða í lög.

Sérstök ástæða er til að taka fram vegna 25. gr. frumvarpsdraganna að skýlaust verði að vera að ný lagaákvæði komi ekki í veg fyrir að Samband ísl. samvinnufélaga geti hér eftir sem hingað til útvegað kaupfélögunum vörur án þess að eiga yfir höfði sér að vera skyldað til að selja þær vörur öðrum sem það útvegi kaupfélögunum og hefur á boðstólum handa þeim.

Verði horfið að því að semja lagafrumvarp á grundvelli frumvarpsdraganna væri það mikils metið af hálfu Sambandsstjórnarinnar að Sambandið fengi tækifæri til að fylgjast með því starfi og segja álit sitt áður en til þess kæmi að frumvarp um þessi efni yrði lagt fyrir Alþingi.“

Virðingarfyllst,

Kjartan P. Kjartansson,
framkvæmdastjóri,
Skipulags- og fræðsludeild.